

Het Concilie van Trente

13 nov 1564	Geloofsbelijdenis van Trente
24 mrt 1564	Dominici gregis custodiae
26 jan 1564	Benedictus Deus
04 dec 1563	Sessio XXV - Decretum de indulgentiis
03 dec 1563	Sessio XXV - Decretum de purgatorio
03 dec 1563	Sessio XXV - De invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum et sacris imaginibus
03 dec 1563	Sessio XXV - Decretum Reform
11 nov 1563	Sessio XXIV - Doctrina de sacramento matrimonii
11 nov 1563	Sessio XXIV - De clandestinitate matrimonium irritante
15 juli 1563	Sessio XXIII - Doctrina de sacramento ordinis
17 sept 1562	Sessio XXII - Doctrina de sanctissimo Missae sacrificio
17 sept 1562	Sessio XXII - Doctrina de usus calices
16 juli 1562	Sessio XXI - Doctrina de communione sub utraque specie et parvulorum
25 nov 1551	Sessio XIV - Doctrina de sacramento poenitentiae
25 nov 1551	Sessio XIV - Doctrina de sacramento extremae unctionis
11 okt 1551	Sessio XIII - Decretum de SS. Eucharistia
03 mrt 1547	Sessio VII - Decretum de Sacramentis
13 jan 1547	Sessio VI - Decretum de iustificatione
17 juni 1546	Sessio V - Decretum super peccato originali
08 apr 1546	Sessio IV - Recipiuntur Libris Sacris et de traditionibus recipiendis
08 apr 1546	Sessio IV - Recipitur vulgata editio Bibliae praescribiturque modus interpretandi Sacram Scripturam

GELOOFSBELIJDENIS VAN TRENTE

(Soort document: Concilie van Trente)

13 november 1564

De zgn. Geloofsbelijdenis van Trente is door Paus Pius IV uitgegeven in de bul *Iniunctum Nobis*

INIUNCTUM NOBIS

De geloofsbelijdenis van Trente (Soort document: Paus Pius IV - Bul)

Paus Pius IV - 13 november 1564

1

DS 994 / DS 1862

Ik N.N. geloof en belijd met een vast geloof alles en ieder deel afzonderlijk wat in de geloofsbelijdenis (*van Contantinopel*) vervat ligt en welke gebruikt wordt door de Heilige Kerk, namelijk:

Ik geloof in één God, de almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde, van al wat zichtbaar en onzichtbaar is. En in één Heer, Jezus Christus, eniggeboren Zoon van God, vóór alle tijden geboren uit de Vader. God uit God, licht uit licht, ware God uit de Ware God, geboren niet geschapen één in wezen met de Vader, en door wie alles geschapen is. Hij is voor ons, mensen, en omwille van ons heil uit de hemel neergedaald. Hij heeft het vlees aangenomen door de heilige Geest uit de maagd Maria, en is mens geworden. Hij werd voor ons gekruisigd. Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus en is begraven. Hij is verrezen op de derde dag, volgens de Schriften. Hij is opgevaren ten hemel, zit aan de rechterhand van de Vader. Hij zal wederkomen in heerlijkheid, om te oordelen levenden en doden; en aan zijn rijk komt geen einde. Ik geloof in de heilige Geest, die Heer is en het leven geeft; die voortkomt uit de Vader en de Zoon; die met de Vader en de Zoon tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt; die gesproken heeft door de profeten. Ik geloof in de ene, heilige, katholieke en apostolische kerk. Ik belijd één doopsel tot vergeving van de zonden. Ik verwacht de opstanding van de doden en het leven van het komend rijk.

Amen.

2

DS 995 / DS 1863

De apostolische en kerkelijke overleveringen en de overige gebruiken en verordeningen van de Kerk aanvaard ik op standvastige wijze en zal ik omhelzen. Zo ook aanvaard ik de Heilige Schrift volgens de uitleg, welke gehouden werd en gehouden wordt door de Heilige Moederkerk, aan wie de opgave toekomt over de ware uitleg (*sensu*) en interpretatie van de heilige Schriften te oordelen en ik zal ze nooit anders opvatten en uitleggen als in unanieme overeenstemming met de Vaders.

3

DS 996 / DS 1864

Ook belijd ik dat er waarlijk en in eigenlijke betekenis zeven sacramenten van het nieuwe verbond zijn, die door onze Heer Jezus Christus zijn ingesteld tot heil van de mensheid, ook al zijn niet alle voor iedereen afzonderlijk noodzakelijk: nl Doop, Vormsel, Eucharistie, Biecht, Heilig Oliesel, Wijding en Huwelijk. Dat zij genade verlenen en dat van deze zeven de Doop, Vormsel, en Wijding niet zonder heiligschennis herhaald kunnen worden.

Ik erken en keur goed ook de door de Kerk goedgekeurde rituelen die bij de plechtig toediening van alle bovengenoemde sacramenten worden gebruikt.

4

DS 996 / DS 1865

Alle en afzonderlijke zaken, wat op het hoogheilig Concilie van Trente is gedefinieerd en werd besloten aangaande de erfzonde en over de rechtvaardiging, aanvaard ik en zal ik omhelzen.

5

DS 997 / DS 1866

Eveneens belijd ik dat in de heilige Mis God een waar en eigenlijk zoenoffer wordt gebracht voor de levenden en overledenen en dat in het allerheiligste sacrament van de Eucharistie waarachtig (*realiter*) en wezenlijk (*substantialiter*) het Lichaam en Bloed tezamen met de ziel en de godheid van onze Heer Jezus Christus tegenwoordig zijn en dat deze verandering van het gehele wezen van brood in het Lichaam en het gehele wezen van wijn in Bloed geschiedt, welke verandering de katholieke Kerk wezensverandering (*Transsubstantiatie*) noemt.

Ik belijd dat ook onder één van beide gedaanten de gehele volledige Christus en het ware sacrament wordt ontvangen.

6

DS 998 / DS 1867

Standvastig houd ik dat er een reinigingoord (*purgatorium*) is en dat daar de vastgehouden zielen door voorbeden van gelovigen worden geholpen; en eveneens dat men de heiligen die samen met Christus heersen, vereerd en aangeroepen moeten worden, en dat zij voor Gods aangezicht gebeden brengen voor ons en dat hun relikwieën vereerd moeten worden.

Vast verdedig ik dat men de afbeeldingen van Christus en van de Godsmoeder, altijd Maagd, als ook van de anderen heiligen moet bewaren en in ere houden en in hen de verschuldigde eer en vereering moet bewijzen.

Ook bevestig ik dat de volmacht om aflaten te verlenen door Christus aan de Kerk is na gelaten en dat het gebruik van hen voor het christenvolk hoogst heilzaam is.

7

DS 999 / DS 1868

Ik erken dat de heilige katholieke, apostolische en roomse Kerk als Moeder en Lerares van alle kerken is; en ik beloof en zweer de roomse Bisschop, de opvolger van de zalige apostelenvorst Petrus en plaatsbekleder van Jezus Christus echte gehoorzaamheid

8

DS 1000 / DS 1869

Vervolgens erken ik zonder twijfel en belijd ik al het overige dat door de heilige canones en Oecumenische Concilies en vooral wat door het hoogheilig Concilie van Trente en door het oecumenische Vaticaans Concilie (¹ Volgens een decreet van de Congregatie van het Concilie van het Eerste Oecumenische Vaticaans Concilie van 20 januari 1877 diende deze invoeging gemaakt te worden) is overgeleverd, gedefinieerd en verklaard werd (vooral alles wat betrekking heeft op het primaat en het onfeilbaar leerambt van de roomse bisschop)

En alles wat aan dit alles tegengesteld is, zoals alle ketterijen die door de Kerk veroordeeld, verworpen en met de banvloek geslagen zijn, veroordeel, verwerp ik en sla ik eveneens met de banvloek.

9

DS 1000 / DS 1870

Ik, N.N., beloof, wens en zweer dat ik dit ware katholieke geloof, waarbuiten niemand kan worden gered en wat ik - nu tegenwoordig - uit vrije wil belijd en waarachtig houd, met Gods hulp standvastig tot mijn laatste ademstocht ongeschonden en vlekkeloos bewaar en belijd en dat ik - zover het in mijn macht ligt - daarvoor zorg draag dat dit alle, door de mij toevertrouwd en door diegene die aan mijn zorg zijn toevertrouwd, krachtens mijn ambt wordt vastgehouden, geleerd en verkondigd wordt: zo waarlijk helpe mij deze heilige Evangelien Gods.

DOMINICI GREGIS CUSTODIAE

Tridentijnse regels over het verbod van boeken.(Soort document: Concilie van Trente)

Paus Pius IV - 24 maart 1564

Regel 1:

1

- / DS 1851

Alle boeken, die voor het jaar 1515 oftewel door Pausen oftewel door oecumenische Concilies zijn veroordeeld en niet in deze index staan, moeten op dezelfde wijze als veroordeeld beschouwd worden, zoals zij vroeger veroordeeld zijn geweest.

Regel 2:

2

- / DS 1852

De boeken van notoire kettters alsook diegene die na het hiervoor genoemde jaar als kettters beschouwd werden of als kettters opstonden, en zij die aanvoerders en leiders van ketterijen zijn of zijn geweest ... worden geheel en al verboden.

De boeken van andere kettters echter die uitdrukkelijk handelen over de godsdienst worden geheel en al verboden. Welke echter niet over de godsdienst handelen, kunnen, als zij door katholieke theologen op bevel van bisschoppen en de inquisitie zijn onderzocht en goedgekeurd, worden toegelaten ...

Regel 3:

3

- / DS 1853

Vertalingen van kerkelijke schrijvers die tot op de dag van vandaag door veroordeelde auteur zijn uitgegeven, worden, in zoverre zij niets tegen de gezonde leer bevatten, toegelaten.

Vertalingen van boeken van het Oude Testament worden - na het oordeel van de bisschop - alleen aan geleerde en vrome mannen verleend kunnen worden, in zoverre zij deze vertalingen als toelichtingen op de Vulgaat- uitgave, om de Heilige Schrift te begrijpen, gebruiken, niet echter om de hen als de juiste (*sano textu*) tekst te gebruiken.

Vertalingen van het Nieuwe Testament door auteurs uit de 1ste klasse van deze index (¹ In de index van Paus Pius IV werden werken en auteurs volgens de grotere of geringere gevaar van gevaar in drie klassen ingedeeld: in de eerste worden - slechts door het noemen van de naam van de auteur - alle werken als verdacht verboden), moet niemand geoorloofd worden, omdat voor lezers uit hun lectuur weinig voordeel komt, maar des te meer aan gevaar tevoorschijn komt.

Als echter schriftelijke opmerkingen met zulke vertalingen die geoorloofd zijn, of met de Vulgaat-uitgave in omloop zijn, kunnen zij, als verdachte plaatsen door theologische faculteiten van een katholieke universiteit of door de algemene inquisitie zijn verwijderd, op dezelfde wijze geoorloofd worden als ook de vertalingen geoorloofd zijn ...

Regel 4:

4

- / DS 1854

Omdat door ervaring duidelijk geworden is, dat als de heilige Bijbel in de volkstaal overal en zonder onderscheid toegelaten wordt - wegens de lichtzinnigheid van mensen- meer schade als nut tevoorschijn komt, kan in dit geval - naar het oordeel van de bisschop of de inquisiteur - op aanraden van de pastoor of van de biechtvader de lezing van de door katholieke auteurs vertaalde Bijbel in de volkstaal worden toegelaten, bij mensen, die begrepen hebben dat zij uit deze lectuur geen schade, maar juist vermeerdering van geloof en vroomheid kunnen verkrijgen.

Regel 5:**5**

- / DS1855

Alle boeken, welke uit de pen van ijverige ketterse auteurs voortkomen en waarin niets of zeer weinig van zichzelf wordt toegevoegd, maar die juist uitspraken van anderen verzamelen, waaronder Lexica, Concordanties en spreukenverzamelingen gerekend kunnen worden ... behoren – als zij iets bevatten dat reiniging nodig heeft- moeten zij – nadat dit op aanraden van de bisschop is verwijderd of verbeterd - geoorloofd worden.

Regel 6:**6**

- / DS 1856

Boeken in de volkstaal die handelen over controversen tussen katholieken en kettters in onze tijd, moeten niet alleen geoorloofd worden, maar men moet ook in acht nemen wat over de in de volkstaal geschreven Bijbel is bepaald.

Wat echter die boeken betreft, die over de rechte levenswijze, over meditatie, over biechten en dergelijke handelen en in de volkstaal zijn geschreven, zo is er – als zij de gezonde leer bevatten- geen reden voor een verbod.

Regel 7:**7**

- / DS 1857

Boeken die uitdrukkelijk ontuchtige en obscene thema`s behandelen, vertellen of leren, moeten, omdat hier niet alleen gekeken moet worden naar het geloof maar ook naar de zeden, welke door deze lectuur gemakkelijk kan worden verdorven, geheel en al verboden worden.

Die door heidenen geschreven oude boeken worden wegens hun smaak (*elegantiam*) en eigenheid van de taal toegelaten. In geen enkel geval mag men hen aan jonge kinderen voorlezen.

Regel 8:**8**

- / DS 1858

Boeken, waarvan de hoofdinhoud goed is en waarin toch iets terloops is toegevoegd, wat tot ketterij, geloofsafval of bijgeloof neigt, kunnen, als zij door katholieke theologen gereinigd zijn, worden toegelaten.

Regel 9:**9**

- / DS 1859

Alle boeken en geschriften over wat voor soort waarzeggerij dan ook, droomduiding, handlezen, aanroepen van doden of waarin tovenarij, gifmengerei, waarzeggerij, zienerij of waar sprake is van toverformules van magische kunsten, moeten geheel en al verboden worden.

De bisschoppen moeten echter met zorg te voor waken dat geen boeken, traktaten of aantekeningen van de veroordeelde astrologie gelezen worden, of bezeten worden: boeken welke betrekking hebben op toekomstige gebeurtenissen, gelukkig of ongelukkig, of boeken die betrekking hebben op, dusdanige handelingen die van de menselijk wil afhankelijk zijn om te durven beweren, dat er iets bepaalds staat te gebeuren....

Regel 10:**10**

- / DS 1860

Bij het drukken van boeken of andere geschriften moet erop gelet worden, wat op het 5e Concilie van Lateranen onder Leo X, de 10de zitting, is vastgelegd. (² Paus Leo X, *Inter sollicitudines*, 4 mei 1515)

(Hierna volgen bijzondere disciplinaire voorschriften voor auteurs, uitgeverijen en bibliotheken, deze zijn hier niet opgenomen)

Slot

11

- / DS 1861

Tot slot wordt aan alle gelovigen voorgeschreven dat het niemand het moet wagen om tegen deze voorschriften en regels of het verbod van deze index, wat voor boeken ook te lezen of te bezitten. Wie echter boeken van ketters of geschriften van wat voor een auteur ook die wegens ketterij of valse leer zijn veroordeeld en verboden, leest of in bezit heeft, loopt op staande voet een excommunicatie op.

BENEDICTUS DEUS

Bevestigingsbul van het Concilie van Trente(Soort document: Concilie van Trente)

26 januari 1564

De afhankelijkheid van een oecumenisch Concilie van de Paus.

1

- / DS 1847

Eindelijk hebben wij bereikt dat door onze inspanningen bij nacht en bij dag, wat wij “*van de Vader van alle licht*” (Jac. 1, 17) vastberaden hebben afgesmeekt.

Nadat namelijk - door ons schrijven samengeroepen en ook onder aansporing van eigen vroomheid - een groot en een oecumenisch Concilie waardig aantal van bisschoppen en andere prelaten van overal vandaan uit christelijke naties in deze stad bijeen gekomen zijn ... hebben wij – zozeer gewogen de vrijheid van het Concilie - dat wij door brieven aan onze legaten (¹ Paus Pius IV, Brief aan de Legaten, 16 juni 1563 en 14 aug. 1563) het Concilie zelf de vrije beslissing hebben gegeven, ook over dingen die aan de Apostolische Stoel zijn voorbehouden, verlof te geven, en zo werd wat aangaande de sacramenten en ander zaken, die noodzakelijk leken, nog overbleef om te handelen, te definiëren en te bepalen, om ketterijen te vernietigen en misbruiken op te ruimen en de zeden te verbeteren door de hoogheilige Synode in hoogste vrijheid en zorgvuldigheid behandeld en zorgvuldig en rijp treffend gedefinieerd, uitgelegd en vastgelegd.

2

- / DS 1848

Omdat echter de heilige Synode zelf - door eerbied tegenover de Heilige Stoel - alsook door in de voetsporen te treden van oudere Concilies, via een in een openbare zitting uitgevaardigd decreet (² 25e Zitting, 4 dec. 1563), ons heeft gevraagd om de bevestiging van al haar decreten, die door ons en in de tijd door onze voorgangers uitgevaardigd werden, zo hebben wij ....

Nadat wij ... - kennis genomen van het verzoek van de Synode zelf - daarover met onze aangestelde eerbiedwaardige broeders, de kardinalen van de Roomse Kerk, in rijpe overweging en op de eerste plaats onder aanroeping van de hulp van de Heilige Geest ...

En nadat wij hebben erkent dat al deze decreten katholiek en voor het christelijk volk heilzaam en nuttig zijn ...

Dit tot lof van de almachtige God, op aanraden van en met toestemming van onze broeders in ons geheim consistorie, alles tezamen en ieder afzonderlijk door de kracht van de apostolische autoriteit hebben wij vandaag besloten en bepaald, dat zij door alle christengelovigen moeten worden aangenomen en onderhouden.

3

- / DS 1849

Om verdere verdraaiingen en verwarring te vermijden, die kunnen ontstaan, als het ieder afzonderlijk geoorloofd zou zijn, zoals het hem goeddunkt, om zijn eigen commentaar en uitleg te geven over de conciliedecreten, gebieden wij, krachtens de apostolische autoriteit, aan allen... Niemand moet zonder onze toestemming durven wagen wat voor commentaren, verklaringen, opmerkingen, ophelderingen of zelfs wat voor soort van uitleg over de decreten van dit Concilie op wat voor een wijze ook uit te geven of in wat voor naam dan ook – zelfs onder het voorwendsel van een grotere autoriteit of bekrachtiging van de decreten- hen(deze decreten) onder een andere inkleuring vast te leggen.

4

- / DS 1850

Als iemand meent dat hem iets onduidelijks gezegd is, of is vastgelegd en daarom om nadere uitleg of beslissing vraagt, dan moet hij gaan naar de plek, welke God heeft uitgekozen; namelijk de

Apostolisch Stoel, de lerare van alle gelovigen, welke autoriteit ook het Concilie zelf zo eerbiedwaardig heeft erkent. (³ 7e Zitting, Decreet over de hervormingen, Voorwoord; 25e Zitting, Decreet over de hervormingen, Hoofdstuk 21) Wij behouden ons namelijk voor de verklaringen en beslissingen van moeilijkheden en controverses, welke opgrond van deze decreten tevoorschijn zouden kunnen treden, zoals ook immers de heilige Synode heeft besloten.

SESSIO XXV - DECRETUM DE INDULGENTIIS

25e Zitting - Decreet over aflaten(Soort document: Concilie van Trente)

4 december 1563

1

- / DS 1835

Omdat de Kerk van Christus de volmacht heeft gekregen, om aflaten te verlenen en zij van deze door God gegeven volmacht vanaf de oudste tijden gebruikt maakt (¹ Vgl. Mt. 16, 19; Mt. 18, 18) Zo leert en gebiedt de hoogheilige Synode , dat het gebruik van aflaten voor het christelijk volk hoogst heilzaam is en het door de autoriteit van heilige Concilies goedgekeurd is om voor de Kerk behouden te blijven. Het veroordeelt daarmee met de banvloek al diegene die of beweren dat aflaten van geen nut zijn, of die zeggen dat het niet aan de Kerkelijke macht toekomt hen te verlenen.

Zij wenst echter dat men bij het verlenen van aflaten zich matige ... en zich erop toelegt de kerkelijke orde niet door al te grote plooibaarheid schade te berokkenen Zij wenst dat de misbruiken die ingeslopen zijn, en de kwade reuk waarin aflaten staan waardoor zij door de ketters wordt gelasterd, worden vermeden en gecorrigeerd, zo bepaalt zij door het voorliggende decreet in het algemeen dat al het onechte gewin voor het verkrijgen van een aflaat volledig afschaft moet worden.

SESSIO XXV - DECRETUM DE PURGATORIO

25e Zitting - Decreet over het vagevuur

(Soort document: Concilie van Trente)

3 december 1563

DS 983 / DS 1820

Omdat de Katholieke Kerk, onderricht door de Heilige Geest, op basis van de heilige Schrift en de oude overlevering van de vaders in heilige concilies en nu op deze oecomenische Synode heeft geleerd, dat er een reinigingsoord/vagevuur (*purgatorium*) (¹ Vgl. Concilie van Trente, 6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging, Sessio VI - Decretum de iustificatione (13 jan 1547), 60) is en dat de daar vastgehouden zielen door de voorbeden van gelovigen en vooral door het welgevallige Misoffer worden geholpen (² Vgl. Concilie van Trente, 22e Zitting - Over het allerheiligst Misoffer, Sessio XXII - Doctrina de sanctissimo Missae sacrificio (17 sept 1562), 6) (³ Vgl. Concilie van Trente, 22e Zitting - Over het allerheiligst Misoffer, Sessio XXII - Doctrina de sanctissimo Missae sacrificio (17 sept 1562), 16), beveelt de heilige Synode de bisschoppen om zich te beijveren dat de gezonde leer over het reinigingsoord, wat door de heilige vaders en de heilige concilies is overgeleverd, door christengelovigen wordt geloofd, gehouden, geleerd en overal wordt verkondigd.

Bij volkspreken voor ongeschoolde mensen moeten moeilijke en spitsvondige vragen welke niets bijdragen tot opbouw en die meestal niets toevoegen aan de godsvrucht, uitgesloten worden.

Op gelijke wijze moet niets worden toegelaten dat onzekerheid, of een zekere valse schijn oproept, worden bekend gemaakt of worden besproken.

De zaken die werkelijk tot een zekere curiositeit of tot bijgeloof behoort, of wat smaakt naar een schandelijk gewinzucht, moeten zij (de bisschoppen) als schandaal en aanstoot voor de gelovigen verbieden.

SESSIO XXV - DE INVOCATIONE, VENERATIONE ET RELIQUIIS SANCTORUM ET SACRIS IMAGINIBUS

25e Zitting - Decreet over de verering van relikwieën van heiligen en over de afbeeldingen van heiligen (Soort document: Concilie van Trente)

3 december 1563

1

DS 984 / DS 1821

De heilige Synode draagt alle bisschoppen en anderen die het ambt van het leren en de zorg hebben om mensen te ondersteunen op:

Dat zij – volgens het gebruik van de Katholieke en Apostolische Kerk, welke vanaf de eerste tijden van het christelijke geloof is overgeleverd, en volgens de éénstemmige mening van de heilige vaders en volgens de decreten van de heilige Concilies- de gelovigen, vooral over de voorspraak en het aanroepen van heiligen en de verering van relikwieën en het rechtmatige gebruik van afbeeldingen zorgzaam moeten onderrichten en hen te leren: dat heiligen die samen met Christus heersen, hun gebeden voor de mensen brengen voor het aangezicht van God. Het is goed en nuttig, hen smekend aan te roepen, tot hen te bidden, toevlucht te nemen tot hun bijstand en voorspraak, om van God, door Zijn Zoon Jezus Christus onze Heer, die alleen onze Verlosser en Redder is, weldaden te ontvangen.

Allen die loochenen:

- dat heiligen, die zich verheugen in de eeuwige gelukzaligheid in de hemel, niet moeten worden aangeropen,
- of zelfs menen, heiligen bidden niet voor de mensen,
- of het aanroepen van heiligen – opdat zij voor ons persoonlijk zouden bidden- is een afgodendienst,
- of dit alles is in tegenspraak met het Woord Gods en is strijdig met het unieke middelaarschap van Jezus Christus, tussen God en mens (¹ Vgl. 1 Tim. 2, 5),
- of het is dom om diegenen die in de hemel heersen met hart en mond aan te roepen,

zij denken goddeloos.

2

DS 985 / DS 1822

Ook de heilige lichamen van heilige martelaren en anderen, die met Christus leven, die levende ledematen zijn van Christus en tempel van de Heilige Geest (² Vgl. 1 Kor. 3, 16; 1 Kor. 6, 15.19; 2 Kor. 6, 16) die door Hem zijn opgewekt tot eeuwig leven en verheerlijkt, moeten door gelovigen vereerd worden, waardoor de mensen van God vele weldaden worden verleend.

Daarom zijn diegene die beweren

- dat relikwieën geen verering of eerbewijzen verschuldigd zijn,
- of dat zij en andere heilige gedenktekens (*monumenta*) door gelovigen nutteloos vereerd worden
- en het gedenken van heiligen, om hun bijstand te verkrijgen, tevergeefs wordt gedaan,

te veroordelen, zoals de Kerk al vroeger heeft veroordeeld en ook nu veroordeelt.

3

DS 986 / DS 1823

Verder moeten de afbeeldingen van Christus, van de Moeder van God Maria en andere heiligen in de Godshuizen (*templis*) zijn en behouden worden, om hen de verschuldigde eer en verering te kunnen bewijzen.

Niet dat men gelooft, dat in hen één of andere godheid of kracht schuilgaat, waardoor zij vereerd moeten worden, of dat men iets van hen zou kunnen vragen, of dat de mensen vast vertrouwen moeten hebben in beelden, zoals vroeger door heidenen werd gedaan, die hun hoop stelden op afgodsbeelden (³ Vgl. Ps. 134, 15-17), maar, omdat de eer, die hun bewezen wordt, betrekking heeft op het oerbeeld (*prototypa*), zodat wij door de afbeeldingen die wij kussen en voor wie wij het hoofd ontbloten en neerknielen, Christus aanbidden en de heiligen, wiens afbeelding zij vertegenwoordigen, vereren.

Dit werd door de besluiten van Concilies en vooral door de tweede Synode van Nicaea in de decreten tegen de beeldenstormers op dreiging met straf, vastgelegd. (⁴ 2e Concilie van Nicea, 7e Zitting (13 okt. 787) *Definitie over beelden van heiligen*, DS 600-603)

4

DS 987 / DS 1824

Het volgende moeten de bisschoppen zorgvuldig onderwijzen:

Door dat wat in een schilderij of in andere afbeeldingen is uitgedrukt door middel van verhalen (*historias*) over het geheim van onze verlossing, wordt het volk opgevoed en gesterkt om zich de geloofsartikelen te herinneren en ze voortdurend te vereren. Dan wordt uit alle heilige afbeeldingen (*imaginibus*) een groter vruchtbaarheid verkregen, niet alleen omdat het volk aan de weldaden en geschenken wordt herinnerd, die hem door Christus zijn verleend, maar ook dat gelovigen - geleid door heilige Gods wonderen en door heilzame voorbeelden (*exempla*) - God dank brengen voor dit alles, en aangespoord worden hun leven en gewoonten af te stemmen op de navolging van de heiligen, om God te aanbidden en lief te hebben en de godsvruchtigheid te beoefenen.

Als iemand echter het tegenoverstelde leert of denkt, hij zij verdoemd.

5

DS 988 / DS 1825

Als er echter in deze heilige en heilzame gebruiken één of ander misbruik is binnengeslopen, wenst deze heilige Synode nadrukkelijk dat deze volledig afgeschaft worden, zodat geen beelden van een valse leer (*dogmatis*) zouden gaan ontstaan, en aan ongeletterden gelegenheid gegeven wordt in een zeer gevaarlijke dwaling te vervallen.

Als echter eens zou gebeuren dat verhalen en vertellingen van de heilige Schrift -tot lering van het ongeletterde volk - afgedrukt en afgebeeld worden, zo moet het volk geleerd worden dat de godheid niet daarom afgebeeld wordt, dat zij met de ogen van het lichaam waargenomen zou kunnen worden of door kleuren of figuren afgebeeld kunnen worden. Verder moet ieder bijgeloof bij de aanroeping van heiligen, bij verering van relikwieën en het heilig gebruik van afbeeldingen weggenomen worden. Ieder schandelijk geldgewin uitgeroeid worden en tenslotte ieder buitensporigheid (*lascivia*) vermeden worden.

Opdat dit alles nauwgezet onderhouden wordt, legt de heilige Synode vast, dat het niemand geoorloofd is om op geen enkele plaats ... wat voor ongewone afbeelding op stellen of op te laten stellen, zonder toestemming van de bisschop.

Geen enkel nieuwe wonderen mogen worden toegelaten noch nieuwe relikwieën opgenomen worden zonder dat de bisschop ervan weet en zijn toestemming heeft gegeven.

SESSIO XXV - DECRETUM REFORM

25e Zitting - Decreet over een algemene hervorming(Soort document: Concilie van Trente)

3 december 1563

Over het duelleren

1

- / DS 1830

Hoofdstuk 19.

De afschuwelijke gewoonte van duelleren, wat door is ingegeven door de duivel, waarmee hij door de bloederige dood van het lichaam ook het verderf van de zielen op het oog heeft, moet uit de christelijke wereld met wortel en tak worden uitgebannen. Kiezers, koningen en de tijdelijke heersers - welke namen ze ook mogen hebben - die op hun grondgebied een plaats inruimen voor een tweekamp onder christenen, moeten door het feit zelf geëxcommuniceerd wezen.

Zij die deel hebben genomen aan een tweekamp en die welke hun secondanten worden genoemd vallen onder de straf van de excommunicatie ... en vervallen aan de eeuwige oneerbaarheid en moeten als moordenaars volgens deze heilige canones bestraft worden. Als zij tijdens deze tweekampen gestorven zijn, moet hun de kerkelijk begrafenis geweigerd worden.

SESSIO XXIV - DOCTRINA DE SACRAMENTO MATRIMONII

24e Zitting - Leer over het Sacrament van het Huwelijk (Soort document: Concilie van Trente)

11 november 1563

DEEL 1 - Leerstellig gedeelte

1

DS 969 / DS 1797

De altijddurende en onoplosbare band van het huwelijk heeft de eerste vader van het mensengeslacht, onder aansporing van de Heilige Geest, verkondigd, als hij zei: *“Dit is been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees. Daarom zal de man zijn vader en moeder verlaten om zich te binden aan zijn vrouw en zij zullen één vlees zijn”*. (Gen. 2, 23; Mt. 19, 5 ; Ef. 5, 31)

2

DS 969 / DS 1798

Dat door deze band echter alleen maar twee worden verbonden en aaneengesmeed, heeft Christus de Heer nog duidelijker geleerd, als Hij die laatste woorden, als van God uitgaand, herhaalde en zei: *“daarom zijn zij niet langer twee, één vlees als zij geworden zijn”* (Mt. 19, 6) en tegelijk heeft Hij deze standvastige band (nexus), die door Adam al zolang is verkondigd, met de volgende woorden bevestigd: *“Wat aldus God verbonden heeft, mag de mens niet scheiden.”* (Mt. 19, 6; Mc. 10, 9).

3

DS 969 / DS 1799

De genade echter, welke deze natuurlijke liefde vervolmaakt, en de onlosmakelijke eenheid bevestigt en de beide echtlieden heiligt, heeft Christus zelf - Stichter en Voltooier van de vereringwaardige sacramenten - door Zijn lijden voor ons verdiend. Wat Paulus de apostel aanduidt, zeggende: *“Mannen hebt uw vrouwen lief, zoals Christus de Kerk lief heeft gehad en Zich voor haar heeft overgeleverd”* (Ef. 5, 25) Daarop aansluitend: *“Dit geheim is zó groot, ik spreek echter met betrekking tot Christus en met betrekking tot de Kerk.”* (Ef. 5, 32)

4

DS 969 / DS 1800

Omdat derhalve het huwelijk volgens de wet van het Evangelie door middel van Christus de oude echtelijke verbindingen door genade overtreft hebben onze heilige vaders, de Concilies en de gehele kerkelijke overlevering (*traditio*) altijd geleerd, dat zij rechtmatig onder de Sacramenten van het Nieuwe Verbond geteld moet worden.

Tegen dit alles hebben dwaze mensen in deze tijd op ongezonde wijze, - niet alleen een valse mening over dit vereringwaardig Sacrament aangehangen, maar ook naar hun gewoone, onder aanwending van het Evangelie, de vrijheid van het vlees ingevoerd, en niet zonder grote schade voor de christengelovigen -, vaak schriftelijk en mondeling beweerd wat vreemd is aan de Katholieke opvatting en vreemd is aan de bewaarde gewoonte vanaf de tijd van de apostelen.

De heilige en algemene Synode meent - hun lictzinnigheid tegemoetkomend - de meest beruchte ketterijen en dwalingen van eerder genoemde schismatici te moeten uitroeien, opdat hun verderfelijke besmetting niet meer mensen naar zich toe trekt.

Deze anathema worden uitgevaardigd tegen de kettters zelf en tegen hun dwalingen.

DEEL 2 - Canones over het Sacrament van het Huwelijk

Canon 1

5

4

DS 971 / DS 1801

Als iemand zegt:

het huwelijk is geen werkelijk (*vere*) en eigenlijk (*proprie*) één van de zeven Sacramenten van de wet van het Evangelie, door Christus de Heer ingesteld, maar iets wat door mensen in de Kerk is uitgevonden, noch dat het genade verleend,

hij zij verdoemd.

Canon 2

6

2

DS 972 / DS 1802

Als iemand zegt:

het is aan christenen geoorloofd om meerdere vrouwen te hebben en dit zij door geen enkel goddelijke wet verboden (¹ Vgl. Mt. 19, 9), hij zij verdoemd.

Canon 3

7

DS 973 / DS 1803

Als iemand zegt:

alleen de graad van bloedverwantschap en zwagerschap, welke in het boek Leviticus worden genoemd (² Vgl. Lev. 18, 6-18) kunnen het sluiten van een huwelijk verhinderen en het gesloten huwelijk ontbinden, en dat de Kerk ook niet bij enkelen van hen een dispensatie kan verlenen of kan vastleggen dat nog meer graden een huwelijk in de weg staan of ontbinden, hij zij verdoemd. (³ Paus Pius VI, Constitutie *Auctorem Fidei* (28 aug. 1794): tegen de leerstellingen van de Synode van Pistoia, “Verloving en Huwelijk”, nr 59, DS 2659)

Canon 4

8

DS 974 / DS 1804

Als iemand zegt:

de Kerk kan geen scheidende huwelijksbeletsel vastleggen, of zij heeft zich bij de vastlegging daarvan gedwaald, hij zij verdoemd.

Canon 5

9

DS 975 / DS 1805

Als iemand zegt:

dat de huwelijksband door ketterij, door moeilijkheden bij het samenleven, door afwezigheid van echtgenoten kan worden ontbonden, hij zij verdoemd.

Zie ook:

Paus Pius XI *Casti Connubii*, 106

Canon 6

10

DS 976 / DS 1806

Als iemand zegt:

een geldig niet geconsumeerd huwelijk wordt door een plechtige kloostergelofte van één van beide echtgenoten niet ontbonden,

hij zij verdoemd.

Canon 7

11

DS 977 / DS 1807

Als iemand zegt:

dat de Kerk dwaalt, toen zij leerde en leert in overeenstemming met de evangelische en apostolische leer (⁴ Vgl. Mt. 5, 32; Mt. 19, 9; Mc. 10, 11 vv; Lc. 16, 18; 1 Kor. 7, 11) dat de huwelijksband wegens overspel van één der echtgenoten,-

- en geen van beiden, zelfs niet de onschuldige partij, die geen aanleiding heeft gegeven tot overspel, kan met een ander een huwelijk sluiten, zolang de andere echtgenoot nog leeft,
- en diegene die een echtbreekster wegzendt en een ander huwt,
- en diegene die een echtbreker wegzendt en een ander huwt, begaat echtbreuk.

-niet kan worden ontbonden, hij zij verdoemd

Zie ook:

Paus Pius XI komt hierop terug in zijn Encycliek *Casti Connubii*, 7 en *Casti Connubii*, 106.

Canon 8

12

DS 978 / DS 1808

Als iemand zegt:

de Kerk dwaalt, als zij verklaart dat een scheiding van tafel en bed tussen echtgenoten wat betreft het samenwonen voor bepaalde of onbepaalde tijd op verschillende gronden mogelijk is, hij zij verdoemd.

Canon 9

13

DS 979 / DS 1809

Als iemand zegt:

- clerici die de heilige Wijdingen hebben ontvangen, of kloosterlingen die plechtig de kuisheid hebben beloofd kunnen een Huwelijk sluiten. En het verdrag is geldig, ondanks de kerkwet of de gelofte
- en het tegenovergestelde standpunt is niets anders dan om het Huwelijk te veroordelen
- en dat allen een Huwelijk kunnen sluiten, die niet voelen dat ze de gave van kuisheid bezitten (ook al hebben zij deze beloofd) hij zij verdoemd.

Want God weigert niemand iets, die oprecht daarom vragen, noch duldt Hij dat wij boven onze krachten worden beproefd. (⁵ Vgl. 1 Kor. 10, 13)

Canon 10

14

DS 980 / DS 1810

Als iemand zegt:

dat de huwelijksstaat de voorrang moet hebben op die van de maagdelijkheid of het celibaat en dat het niet beter en zaliger is (*melius ac beatius*) in maagdelijkheid of celibaat te leven dan te huwen (⁶ Vgl. Mt. 19, 11 vv; 1 Kor. 7, 25 vv; 1 Kor. 38, 40), hij zij verdoemd.

Canon 11

15

DS 981 / DS 1811

Als iemand zegt:

het verbod om op bepaalde tijden van het jaar plechtig te trouwen is een tiranniek bijgeloof, wat voorkomt uit het bijgeloof van heidenen,

of hij veroordeelt de zegeningen en andere ceremoniën welke de kerk (bij het trouwen) gebruikt, hij zij verdoemd.

Canon 12

16

DS 982 / DS 1812

Als iemand zegt:

huwelijksaangelegenheden vallen niet onder de door de Kerk aangestelde rechters (*iudices ecclesiasticos*), hij zij verdoemd. (⁷ Paus Pius VI, Brief “Deessemus nobis” aan de Bisschop van Mottola (16 sept. 1788) over de zeggenschap van de Kerk over het bereik van het huwelijk, DS 2598) (⁸ Paus Pius VI, Constitutie *Auctorem Fidei* (28 aug. 1794): tegen de leerstellingen van de Synode van Pistoia, “Verloving en Huwelijk”, nr 59, DS 2659)

SESSIO XXIV - DE CLANDESTINITATE MATRIMONIUM IRRITANTE

24e Zitting - Decreet “Tametsi” - Canones over een hervorming van het Huwelijk (Soort document: Concilie van Trente)

11 november 1563

EERSTE HOOFDSTUK - Decreet “Tametsi”

Reden en inhoud van de wet

1

DS 990 / DS 1813

Alhoewel er niet aangetwijfeld kan worden, dat geheime (*clandestina*) huwelijken die met vrije instemming van beide partners gesloten werden, geldige (*rata*) en werkelijke (*vere*) huwelijken zijn, - zolang de Kerk hen niet voor ongeldig heeft verklaard - en daarom éénieder terecht te veroordelen is, zoals de heilige Synode veroordeelt door een anathema, die loochenen dat zij waar en geldig zijn, en zij die op valse wijze bevestigen dat huwelijken door kinderen, die zonder toestemming van de familie (*familias*) gesloten zijn, ongeldig zijn en dat ouders deze huwelijken geldig of ongeldig kunnen maken (¹ zo bijvoorbeeld M. Luther, *De abroganda missa privata* III (Weimarer Ausgabe 8, 4660), zo heeft de heilige Kerk van God niettemin deze huwelijken uit het diepst van haar hart verafschuwd en verboden.

2

DS 990 / DS 1814

Het ware dat de heilige Synode bemerkt, dat deze verboden wegens de ongehoorzaamheid van mensen niet meer van nut zijn, en de zwaarste zonden onderzoekt welke in deze geheime (*clandestinis*) huwelijken hun oorsprong vinden. Vooral de zonden van diegene die in de toestand van veroordeling (*damnationis*) blijven als zij hun vroegere vrouw, waarmee zij een geheim huwelijk gesloten hadden, verlaten hebben, om met een andere openlijk te trouwen en met haar in voortdurend overspel (*adulterio*) te leven.

Omdat dit kwaad door de Kerk, die over verborgen dingen niet oordeelt, tenzij er een zeker effectief heilmiddel wordt aangewend, niet verholpen kan worden, daarom treedt het in de voetsporen van het onder Innocentius III gevierde (*Vierde*) Lateraans Concilie (² 4e Concilie van Lateranen, Hoofdstuk 51, *Het verbod op geheime huwelijksluiting*, DS 817) en gebiedt dat in de toekomst - voordat het huwelijk wordt gesloten - door de eigen pastoor (*parcho*), die het huwelijk sluit, op drie achtereenvolgende feestdagen in de kerk tijdens de heilige Mis openlijk wordt verkondigd, tussen wie het huwelijk gesloten gaat worden.

Na deze afkondigingen, als geen enkele legitiem beletsel is ingebracht, gaat men in het aangezicht van de Kerk over tot de viering van het huwelijk, waar de pastoor (*parochus*), nadat hij man en vrouw heeft ondervraagt en hun wederzijdse instemming heeft gekregen, of zegt: “Ik verbind u in het huwelijk, in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest”, of andere woorden worden gebruikt volgens de gebruikelijke ritus van iedere afzonderlijke streek.

Beperking van de wet

3

DS 991 / DS 1815

Zou er één of andere gegronde reden bestaan, dat een huwelijk om een boosaardige verdachtmaking verhinderd kan worden, indien zoveel afkondigingen vooraf gegaan zijn, dan zal er

- oftewel maar één afkondiging zijn,
- oftewel het huwelijk wordt gevierd in tegenwoordigheid van tenminste de pastoor en twee of drie getuigen.

Vervolgens voor het voltrekken (*van het huwelijk*) moeten de afkondigingen in de Kerk geschieden, want als er beletselen zouden zijn, worden zij gemakkelijker onthuld, tenzij de ordinarius zelf het voor beter oordeelt dat de bovengenoemde afkondigingen worden weggelaten, wat de heilige Synode aan de wijsheid en aan zijn oordeel overlaat.

Sanctie

4

DS 992 / DS 1816

Diegene die probeert een huwelijk op een andere manier te sluiten dan in tegenwoordigheid van een pastoor van de parochie, of - met verlof van de pastoor, of de ordinarius -, een andere priester en twee of drie getuigen, om op zo'n manier een huwelijk te sluiten verklaart deze heilige Synode voor volledig rechtsongeldig, tegenstrijdig en nietig en gelijk in strijd met het voorliggende decreet, wat zo'n huwelijk ongeldig en nietig verklaart.

SESSIO XXIII - DOCTRINA DE SACRAMENTO ORDINIS

23e Zitting - Leer over de heilige Wijding(Soort document: Concilie van Trente)

15 juli 1563

EERSTE HOOFDSTUK - Over de instelling van het priesterschap in het Nieuwe Verbond

2

9

11

DS 957 / DS 1764

Offer en priesterschap zijn naar Gods bevel (*ordinatione*) zo verbonden, dat beiden in elk Verbond bestaan. Omdat derhalve de Katholieke Kerk in het Nieuwe Testament door instelling van de Heer, het offer van de Eucharistie zichtbaar ontvangen heeft, moet men ook bekennen, dat het nodig is dat er in haar (Nieuwe Testament) ook een nieuw, zichtbaar en uitwendig (*externum*) priesterschap is, (¹ Canon 1) waarin het oude (priesterschap) is overgebracht (*translatum*). (² Vgl. Hebr. 7, 12) Dat dit echter door dezelfde Heer, onze Verlosser is ingesteld (³ Canon 3) en dat aan de apostelen en aan hun opvolgers in het priesterschap de volmacht is verleend:

- om Zijn Lichaam en Bloed te consacreren (*consecrandi*), op te dragen (*offerendi*) en uit te delen (*ministrandi*) en
- om zonden te vergeven en niet te vergeven.

dat toont de heilige Schrift en heeft de overlevering (*traditio*) van de Katholieke Kerk altijd geleerd.

TWEEDE HOOFDSTUK - De zeven wijdingen

3

10

DS 958 / DS 1765

Omdat echter het dienstwerk van het zo heilig priesterschap als iets goddelijks wordt beschouwd, waardoor het op waardigere wijze en met eerbied uitgeoefend zou kunnen worden, opdat er in hoogst geordende indelingen van de Kerk meerdere en verschillende rangen van bedienaren (*ministerium*) zouden zijn, die het priesterschap ambtshalve moeten dienen, en wel zodanig verdeeld dat diegene die reeds de clericale tonsuur hebben ontvangen door de lagere naar hogere rangen kunnen opgaan. (¹ Canon 2)

Want, niet alleen over de priesters, maar ook over de diakens heeft de heilige Schrift een heldere mening (² Vgl. Hand. 6, 5; Hand. 21, 8; 1 Tim. 3, 8-13; Fil. 1, 1) en leert zij met belangrijke woorden, waar op maximale wijze bij de wijding op gelet moet worden; vanaf het begin van de Kerk zijn de namen bekend van de volgende wijdingsrang en het eigen dienstwerk (*propria ministeria*) van elk van hun in hun gebruik is bekend, namelijk:

- de Subdiaken,
- de Acolyth,
- de Excorsist,
- de Lector en
- de Deurwachter,

zij het niet gelijk in rang. Want het subdiakonaat wordt door de concilievaders gerekend tot de hogere wijdingen en bij hun lezen wij vaak over de andere lagere wijdingen.

DERDE HOOFDSTUK - De sacramentaliteit van de Wijding

4

11

DS 959 / DS 1766

Op grond van het getuigenis van de heilige Schrift, de apostolische overlevering (*traditione*) en de eenstemmige mening van de vaders, is het duidelijk dat door de heilige wijdingen, welke door uiterlijke woorden en tekenen wordt voltrokken, genade overgedragen wordt:

Niemand mag twifelen dat de Wijding werkelijk (*vere*) en eigenlijk (*proprie*) één van de zeven sacramenten van de Kerk is. (¹ Canon 3)

De apostel zegt immers: “*Ik vermaan jullie, de genade van God aan te wakkeren, die in u is door oplegging van mijn handen. God heeft ons immers geen geest gegeven van vreesachtigheid, maar van kracht, liefde en bezonnenheid*” (2 Tim. 1, 6 ev ; 1 Tim. 4, 14)

VIERDE HOOFDSTUK - De kerkelijke hiërarchie en de Wijding

5

12

9

14

DS 960 / DS 1767

Omdat werkelijke in het sacrament van de Wijding, zoals ook in de Doop en in het Vormsel een merkteken (*character*) wordt ingeprent (¹ Canon 4), die noch verwoest, nog verwijderd kan worden: veroordeelt deze heilige Synode terecht de opvattingen van hen die beweren: de priesters in het Nieuwe Verbond bezitten alleen maar tijdelijk de volmacht en kunnen - na geldig gewijd te zijn -, weer leek worden, als zij het dienstwerk (*ministerium*) aan het Woord van God (preken) niet meer uitoefenen. (² Canon 1)

Als iemand zou bevestigen dat alle christengelovigen zonder onderscheid priester van het Nieuwe Verbond zouden zijn, of allen zijn op gelijke wijze met geestelijke volmacht uitgerust, zó doet hij naar het schijnt niets anders dan de kerkelijke hiërarchie - “*welke als een slaglinie is geordend*” (Hooglied 6, 3.9) - in wanorde te brengen (³ Canon 6), op gelijke wijze alsof zij tegen de leer van de zalige Paulus, of tegen alle apostelen, profeten, evangelisten en alle herders en leraren, zou zijn (⁴ Vgl. 1 Kor. 12, 29; Ef. 4, 11)

6

15

DS 960 / DS 1768

Derhalve verklaart de heilige Synode, dat binnen de overige kerkelijke rangen, vooral de bisschoppen, die de apostelen zijn opgevolgd, tot deze hiërarchische rangorde behorend, dat zij – zoals dezelfde apostel zegt- door de Heilige Geest ingezet worden om “*de Kerk van God leiding te geven*” (Hand. 20, 28) dat zij boven de priesters staan en het sacrament van het Vormsel toedienen, bedienen van de Kerk wijden en de meeste andere dingen zelf kunnen doen, waarvoor de anderen met lagere wijding geen volmacht hebben. (⁵ Canon 7)

7

16

DS 960 / DS 1769

Bovendien leert deze heilige Synode dat bij de wijding van bisschoppen, priesters en de overige wijdingsgraden, noch de toestemming of het verzoek of de autoriteit van het volk of van wat voor een burgerlijk macht dan ook, zó nodig is, dat zonder haar de wijding ongeldig zou zijn.

Ja, zelfs veel meer besluit zij

- dat allen, die alléén maar door het volk of door een wereldlijke macht of overheidspersoon zijn geroepen en ingesteld, om op te gaan tot verrichting van deze dienstwerken en
- zij die dit alles door eigen lichtvaardigheid zich aanmatigen, dat zij allen beschouwd moeten worden als dieven en boeven, die niet door de deur zijn binnengegaan (⁶ Vgl. Joh. 10, 1) (⁷ Canon 8)

8

DS 960 / DS 1770

Dit is alles wat in het algemeen de heilige Synode meent om de christengelovigen over het Sacrament van de Wijding te moeten leren. Het tegenovergestelde besloot zij door bepaalde en eigen canones op de volgende wijze te moeten veroordelen, zodat allen die zich bedienen van het richtsnoer van het geloof, met de hulp van Christus, in de duisternis van zovele dwalingen, de katholieke waarheid gemakkelijker kunnen erkennen en kunnen vasthouden.

DEEL 2 - Canones over het Sacrament van de Wijding

Canon 1

9

2

5

DS 961 / DS 1771

Als iemand zegt:

- dat er in het Nieuwe Testament geen zichtbaar en uiterlijk waarneembaar priesterschap is,
- of dat er geen macht is om het ware Lichaam en Bloed van de Heer te consacreran en op te dragen, maar slechts een ambt en bloot dienstwerk van het preken van het Evangelie,
- of zegt, dat wie niet preekt, in het geheel geen priesters zijn, hij zij verdoemd.

Canon 2

10

3

DS 962 / DS 1772

Als iemand zegt:

dat er in de Kerk, behalve het priesterschap geen andere rangen (*ordines*) zijn, zowel meederde als mindere, langs welke de mens - als op trappen -, naar het priesterschap opgaat, hij zij verdoemd.

Canon 3

11

4

DS 963 / DS 1773

Als iemand zegt:

- dat het priesterschap of de heilige Wijding géén waar Sacrament in eigenlijke zin is, door Christus ingesteld, en alleen maar een menselijk verzinsel, uitgedacht door lieden die niet op de hoogte zijn met kerkelijke zaken,
- of zegt, dat het slechts één of ander ceremonieel is om de bedienaren van het Goddelijk Woord en van de sacramenten te kiezen, hij zij verdoemd.

Canon 4

12

5

DS 964 / DS 1774

Als iemand zegt:

- dat door de heilige Wijding de Heilige Geest niet wordt gegeven en dat daarom de woorden van de bisschoppen: “ontvang de Heilige Geest” geen uitwerking hebben
- of dat daardoor geen merkteken wordt geprent,
- of hij die zegt: dat wie eenmaal priester is geweest, weer leek kan worden, hij zij verdoemd.

Canon 5

13

DS 965 / DS 1775

Als iemand zegt:

dat de heilige zalving die de Kerk bij de heilige Wijding toepast, niet alleen niet vereist wordt, maar verachtingwaardig en verderfelijk is, zoals ook andere ceremoniën, hij zij verdoemd.

Canon 6

14

6

DS 966 / DS 1776

Als iemand zegt:

dat er in de Katholieke Kerk geen hiërarchie is door goddelijke verordening ingesteld, die uit bisschoppen, priesters en (¹ Op de dag vóór de zitting werd het woord “andere” (“*aliis*”) voor “dienaren” (“*ministris*”) verwijderd) dienaren bestaat, hij zij verdoemd

Canon 7

15

6-8

DS 967 / DS 1777

Als iemand zegt:

- dat de bisschoppen niet boven de priesters staan,
- of de macht niet hebben het Vormsel toe te dienen en te wijden,
- of die macht, als zij haar al hebben, gemeen hebben met de priesters,

of die zegt:

dat de wijdingen die zij hebben toegediend zonder de instemming of het verzoek (*vocatione*) van het volk of de burgerlijke macht, ongeldig zijn.

of die zegt:

dat zij niet op de juiste wijze (*rite*) gewijd zijn door de kerkelijke en canonieke macht, noch door haar gestuurd zijn, maar van buiten komen, wettige bedienaren zijn van woord en sacramenten, hij zij verdoemd.

Canon 8

16

DS 968 / DS 1778

Als iemand zegt:

dat de bisschoppen, die op gezag van de Paus van Rome worden benoemd, geen wettige en ware bisschoppen zijn, maar een menselijk verzinsel, hij zij verdoemd.

SESSIO XXII - DOCTRINA DE SANCTISSIMO MISSAE SACRIFICIO

22e Zitting - Over het allerheiligst Misoffer (Soort document: Concilie van Trente)

17 september 1562

1

DS 937a / DS 1738

De hoogheilige oecumenische en algemene Synode van Trente ... opdat de oude en absoluut in alle opzichten perfecte geloofsleer over het grote geheim van de Eucharistie in de heilige katholieke Kerk wordt vastgehouden en in haar puurheid, na afweer van dwalingen en ketterijen, wordt bewaard, leert en verklaart zij over haar (eucharistie), onderricht door de verlichting van de Heilige Geest - in zoverre het een waarachtig en enig (in zijn soort) offer is - en besluit zij wat aan de gelovige volkeren verkondigd moet worden, hetgeen volgt:

DEEL 1 - Leerstellig gedeelte

EERSTE HOOFDSTUK - De instelling van het Misoffer

2

DS 938 / DS 1739

Aangezien onder het Eerste Verbond (volgens de apostel Paulus) wegens de onmacht van het levieten priesterschap er geen voltooiing was, past het (door God de Vader van alle barmhartigheid zo geregeld) dat een andere priester, “naar de orde van Melchisedech” (Ps. 109, 4; Hebr. 5, 6.10; Hebr. 7, 11; Gen. 14, 18) is opgestaan, onze Heer Jezus Christus, die zovelen, die geheiligd zouden moeten worden, te vervolmaken (Hebr. 10, 14) en tot volkomenheid zou kunnen brengen.

3

15

DS 938 / DS 1740

Deze, onze God en Heer, derhalve heeft weliswaar Zichzelf eens voor allemaal op het altaar van het kruis, door de intredende dood, Zich aan God de Vader willen offeren (¹ Vgl. Heb. 7, 27) om voor iedereen (dezelfde) eeuwige verlossing te bewerken, want door de dood kon Zijn priesterschap toch niet worden uitgedoofd (² Vgl. Heb. 7, 24)

heeft Hij bij het laatste Avondmaal, in de nacht waarin Hij werd overgeleverd (1 Kor. 11, 23);

- om aan zijn geliefde Bruid, de Kerk, een zichtbaar offer (zoals het de natuur van mensen eist);
- na te laten,
- waarin op bloedige wijze dat éénmaal op het kruis voltrokken is, wordt tegenwoordig gesteld (*representatur*),
- en waarin de herinnering (*memoria*) van Hem, tot aan het einde van de tijd zou blijven voortduren
- en zijn heilbrengende kracht van vergeving der zonden, welke door ons dagelijks worden begaan, zou worden toegevoegd.
- zich voor eeuwig als Priester naar de orde van Melchisedek (³ Vgl. Ps. 110, 4; Heb. 5, 6; Heb. 7, 17) aangesteld, verklarend:

Zijn Lichaam en Bloed onder de gedaanten van brood en wijn heeft Hij God, Zijn Vader opgedragen en hen onder dezelfde tekenen (*symbolis*) aan de apostelen (die Hij toen als priesters van het Nieuwe Verbond aanstelde) aangereikt,

- opdat zij zouden ontvangen, en aan hen en hun opvolgers in het priesterschap,

- opdat zij zouden opdragen, heeft Hij bevolen door deze woorden: “doet dit tot Mijn gedachtenis” (Lc. 22, 19; 1 Kor. 11, 24) ... enz,

zoals altijd de katholieke Kerk heeft begrepen en heeft onderwezen. (⁴ Canon 2)

4

DS 938 / DS 1741

Want door de viering van het oude Pascha, wat de menigte van de zonen van Israël als herinnering (*memoriam*) aan hun uittocht uit Egypte offerden (⁵ Vgl. Ex. 12) heeft Hij het nieuwe Pascha ingesteld: door Zich, handelend door (*ab*) de Kerk, door middel van de priesters onder zichtbare tekens (*visibilibus signis*) zelf te moeten offeren, ter nagedachtenis aan Zijn heengaan uit deze wereld naar de Vader, toen Hij ons heeft verlost door het vergieten van Zijn eigen Bloed, en ons heeft verlost uit “*de macht van de duisternis en heeft overgebracht naar Zijn rijk.*” (Kol 1,13)

5

DS 939 / DS 1742

En dit is voorzeker het reine offer, dat door geen onwaardigheid, of slechtheid, van diegene die het opdragen, kan worden verontreinigd, wat de Heer, door Maleachi heeft gezegd: Van de opkomst der zon tot aan haar ondergang, is mijn naam groot onder de volkeren; overal wordt aan mijn naam een reine offergave gebracht (⁶ Vgl. Mal. 1,11) en waar de apostel zonder tweeduidigheid op zinspeelt, wanneer hij schrijft aan de Korinthiërs, waarbij hij zegt: het is niet mogelijk voor hen, die door deelname aan de tafel van demonen zijn verontreinigd, dat zij kunnen deelnemen aan de tafel des Heren (⁷ Vgl. 1 Kor. 10, 21), waarbij beide keren onder tafel het altaar te verstaan is.

Dit is tenslotte dat (offer) wat door verschillende gelijkenissen van offers, ten tijde van de natuur en van de wet, is voorafgebeeld (⁸ Vgl. Gen 4,4 ; Gen. 8,20; Gen. 12, 8; Gen. 22, 1-19; Ex. overal) namelijk alle dingen, omdat door haar zijn voorafgebeeld, als het ware de voleinding en de volkomenheid van hen allen omarmd

TWEEDE HOOFDSTUK - Het zichtbare offer als verzoening voor de levenden en de doden

6

16

17

DS 940 / DS 1743

En omdat in dit goddelijk offer wat in de Mis wordt voltrokken, dezelfde Christus tegenwoordig is en op onbloedige wijze wordt geofferd, Hij die op het altaar van het kruis Zichzelf op bloedige wijze heeft opgedragen (¹ Vgl. Heb. 9, 14.27) leert de heilige Synode dat dit offer een waarachtig verzoeningsoffer is, (² Canon 3) en dat wij daardoor, als wij met een oprecht hart, oprecht geloof, met vrees en achting, berouwvol en boetvaardig tot God naderen, de “*barmhartigheid bekomen en de genade vinden tot hulp op het juiste ogenblik*” (Heb. 4, 16). Immers door dit heilig Misoffer verzoend, geeft de Heer de genade en het geschenk van de boete en vergeeft Hij nog zo grote misstappen en zonden. De offergave (*hostia*) is immers één en dezelfde, diezelfde, die zichzelf aan het kruis heeft geofferd, offert zich nu door het dienstwerk (*ministerium*) van de priester; alleen de wijze van offeren is verschillend.

De vruchten van dit offer (namelijk die op bloedige wijze) worden op overvloedige wijze ontvangen door het onbloedig offer. Het zij verre, dat dit offer (op bloedige wijze) afbreuk gedaan wordt op wat voor manier dan ook door het ander (het onbloedige offer) (³ Canon 4)! Daarom wordt het niet alleen voor de zonden, straffen en tot genoegdoening en andere noden van de levenden opgedragen, maar wordt het ook rechtmatig opgedragen voor de overledenen, die in Christus gestorven zijn, maar nog niet volledig gereinigd zijn, volgens de overlevering van de apostelen. (⁴ Canon 3)

DERDE HOOFDSTUK - H.H. Missen ter ere van de heiligen

7

17

DS 941 / DS 1744

En hoewel ter ere en tot gedachtenis van Heiligen de Kerk gewoon is geweest om enige missen te celebreren, leert zij niet dat voor hen het offer wordt opgedragen, maar alleen aan God, die hen kroont. (¹ Canon 4) Vandaar dat “de priester niet gewoon is om te zeggen: ‘Ik draag U, Petrus en Paulus het offer op’” (² H. Augustinus, *Contra Faustum Manichaeum* XX 21 - CSEL 25, 562 / PL 42, 384), maar hij brengt aan God dank voor hun overwinning, en roept hun voorspraak aan, “opdat zij, die zich gewaardigen in de hemel te zijn, om daar - als wij op aarde hun gedachtenis viëren - voor ons ten beste te spreken.” (³ *Missale Romanum* (1962) na de handenwassing)

VIERDE HOOFDSTUK - De canon van de H. Mis

8

19

DS 942 / DS 1745

En omdat het Heilige heilig moet worden, en dit offer het allerheiligste van allen is, heeft de katholieke Kerk, opdat het waardig en eerbiedig opgedragen en ontvangen wordt, voor vele jaar honderden de heilige canon ingesteld, zó van alle dwalingen rein (¹ Canon 6), dat zij niets bevat wat niet in de hoogste mate de geur van heiligheid en godsvrucht zou verspreiden en de gedachten van diegene die offeren, richt op God. De canon bestaat uit zowel de woorden van de Heer als uit de overleveringen van de apostelen en ook uit godsvruchtige regelingen van heilige Pausen.

VIJFDE HOOFDSTUK - De plechtigheden bij het H. Misoffer

9

22

20

DS 943 / DS 1746

En omdat de menselijke natuur zo is, dat zij niet gemakkelijk, zonder uiterlijke hulpmiddelen de overwegingen van goddelijke zaken kan volhouden, daarom heeft onze Moeder de Kerk bepaalde plechtigheden (*ritus*) ingesteld, t.w dat in de Mis enige delen met gedempte stem ¹Canon 9 en andere delen met luide stem worden uitgesproken. Op dezelfde manier gebruikt zij ceremoniën (*caeremonias*), zoals geheimvolle zegeningen, kaarsen, wierook, gewaden, en vele andere dingen van hetzelfde soort – genomen uit de apostolische leer en traditie ²Canon 7 - waardoor de grootheid van dit offer wordt aanbevolen, én de gedachten van de gelovigen, door middel van deze zichtbare dingen van de godsdienst (*religionis*) en godsvrucht worden aangewakkerd, tot beschouwing van deze grootse zaken, welke in dit offer verborgen liggen.

ZESDE HOOFDSTUK - De H. Mis waarin alleen de priester communiceert (privé mis)

10

21

DS 944 / DS 1747

Voorzeker wenst de hoogheilige Synode dat in de afzonderlijke missen de aanwezige gelovigen niet alleen een geestelijk verlangen (*affectus*) zouden hebben, maar ook in het sacramenteel ontvangen van de Eucharistie zouden communiceren, opdat zij de vrucht van dit allerheiligste offer nog overvloediger zouden ontvangen. Als dit niet altijd gebeurt, veroordeelt zij daarom niet als privé en onwettig, (¹ Canon 8) die missen waarin alleen de priester sacramenteel communiceert, maar keurt zij het goed en beveelt zij hen aan, want ook deze Missen moeten waarlijk als gemeenschappelijk (*communes*) beschouwd worden,

- deels omdat in haar het volk op geestelijke wijze communiceren
- deels werkelijk omdat zij niet alleen door de publieke kerkelijke bedienaar voor zichzelf wordt opgedragen, maar ook voor alle christengelovigen die tot het Lichaam van Christus behoren.

ZEVENDE HOOFDSTUK - Dat water bij de wijn wordt gemengd

11

[22](#)

DS 945 / DS 1748

Vervolgens herinnert deze heilige Synode eraan, dat het voor de priesters van de Kerk voorgeschreven is om bij de offering van de wijn in de kelk water bij te mengen, ¹[Canon 9](#) omdat geloofd wordt dat Christus de Heer het gedaan heeft, toen waarlijk zelfs tegelijk met zijn Bloed water uit zijn zijde kwam (² Vgl. Joh. 19, 34) wat in het sacrament door deze vermenging in ere wordt gehouden. En omdat de volkeren in de Openbaring van de zalige Johannes “water” worden genoemd. (³ Vgl. Apok. 17, 1) wordt juist de eenheid (*unio*) van Zijn gelovig volk met Christus als Hoofd tegenwoordig gesteld.

ACHTSTE HOOFDSTUK - De afwijzing om de volkstaal in de H. Mis te gebruiken: verklaring van haar geheim

12

[22](#)

DS 946 / DS 1749

Ook al bevat de Mis een grote opvoedkundige waarde voor het gelovige volk, schijnt het de vaders toch niet betamelijk te zijn, dat zij overal in de volkstaal wordt gevierd. (¹ Canon 9) Daarom moet overal de oude en door de heilige Roomse Kerk, de Moeder en Lerares van alle kerken voorgeschreven ritus gehouden worden. Opdat de schapen van Christus geen honger lijden, noch de kleine kinderen om brood vragen en er niemand is die het voor hen breekt (² Vgl. Klg. 4, 4) beveelt de heilige Synode aan herders en alle verantwoordelijken voor de zielzorg om vaak (*frequenter*) tijdens de viering van Missen, oftewel zelf, oftewel door anderen, datgene wat in de Mis gelezen wordt, uit te leggen, en overig ook – vooral op zon- en feestdagen, dat wat het allerheiligste Misoffer betreft te verklaren.

NEGENDE HOOFDSTUK - Opmerking voor de volgende canones

13

DS 947 / DS 1750

Omdat werkelijk tegen dit oude geloof, wat op de hoogheilige Evangeliën, op de overleveringen van de apostelen en in de leer van de heilige vaders gegrondvest is, in deze tijd vele dwalingen zijn uitgezaaid en door velen veel geleerd en betwist wordt: besloot deze hoogheilige Synode, na diepgaande behandeling en veelvuldig en rijp beraad over deze zaken, in unanieme overeenstemming met alle vaders door onderliggende canones te veroordelen en uit de Kerk te verwijderen, alles wat tegen deze reinste en heilige geloofsleer ingaat.

DEEL 2 - Canones over het H. Misoffer

Canon 1 over het H. Misoffer

14

DS 948 / DS 1751

Als iemand zegt: in de Mis wordt aan God geen waarachtig (*verum*) en eigenlijk (*proprium*) offer gebracht, of dat de offerhandeling niets anders is dan dat Christus zich geeft aan ons om gegeten (*ad manducandum*) te worden, hij zij verdoemd.

Canon 2 over het H. Misoffer

15

3

DS 949 / DS 1752

Als iemand zegt: met deze woorden: “*doet dit tot Mijn gedachtenis*” (Lc 22, 19; 1 Kor. 11, 24) heeft Christus de apostelen niet als priesters aangesteld (*instituisse*), of Hij heeft niet bevolen, dat zij (de apostelen) zelf, en de andere priesters Zijn Lichaam en Bloed zouden offeren (*offerent*), hij zij verdoemd.

Canon 3 over het H. Misoffer

16

6

DS 950 / DS 1753

Als iemand zegt:

- het heilig Misoffer is alleen maar een lof- en dankoffer
- of een simpele (*nudam*) gedachtenis van het aan het kruis voltrokken offer: geen verzoeningsoffer,
- of het is alleen van nut voor diegene die het ontvangt;
- noch moet het opgedragen (*offerri*) worden voor de levenden en de doden, voor de zonden, de straffen, tot genoegdoening en voor andere noden, hij zij verdoemd.

Canon 4 over het H. Misoffer

17

6

DS 951 / DS 1754

Als iemand zegt:

- het op het kruis volbrachte allerheiligste offer van Christus wordt door het Misoffer een godslastering toegevoegd,
- of zij (het Misoffer) doet afbreuk aan haar (op het kruis volbrachte offer van Christus), hij zij verdoemd.

Canon 5 over het H. Misoffer

18

7

DS 952 / DS 1755

Als iemand zegt:

het is een bedrog om Missen te celebreren ter ere van heiligen en om hun voorspraak bij God te verkrijgen, zoals de Kerk bedoelt, hij zij verdoemd.

Canon 6 over het H. Misoffer

19

8

DS 953 / DS 1756

Als iemand zegt:

de canon van de Mis bevat dwalingen en moet derhalve afgeschaft worden, hij zij verdoemd

Canon 7 over het H. Misoffer

20

9

DS 954 / DS 1757

Als iemand zegt:

de plechtigheden (*caeremonias*), gewaden en uiterlijke tekenen, welke in de Misviering door de katholieke Kerk gebruikt worden, zijn meer stimulators (*irritabula*) tot goddeloosheid, als een dienst (*officium*) aan de godsvrucht, hij zij verdoemd.

Canon 8 over het H. Misoffer

21

10

DS 955 / DS 1758

Als iemand zegt:

Missen waarin alleen de priester sacramenteel communiceert zijn onwettig en moeten derhalve afgeschaft worden, hij zij verdoemd.

Canon 9 over het H. Misoffer

22

9

11-12

DS 956 / DS 1759

Als iemand zegt:

- de ritus van de roomse Kerk, waarin met gedempte stem een deel van de canon en de consecratiewoorden worden uitgesproken, moet veroordeeld worden,
- of de Mis mag alleen maar in de volkstaal gecelebreerd worden;
- of bij de offering van de wijn in de kelk, moet geen water worden bijgemengd, omdat het tegen de instelling door Christus zou zijn, hij zij verdoemd.

SESSIO XXII - DOCTRINA DE USUS CALICES

22e Zitting - Decreet over toestemming tot het gebruik van de kelk(Soort document: Concilie van Trente)

17 september 1562

- / DS 1760

Bovendien heeft dezelfde hoogheilige Synode in de vorige zittingen, twee artikelen die bij andere gelegenheden nog niet zijn besproken, te weten:

Of de redenen, die aanleiding gegeven hebben voor de Roomse Kerk om leken en zelfs priesters die niet de Mis celebreren alleen onder de gedaante van brood te laten communiceren, zó uitgelegd moeten worden, dat het gebruik van de kelk op geen enkele voorwaarde aan wie dan ook toegestaan moet worden ...

en

of, als het uit eervolle en met christelijke liefde overeenstemmende redenen goed schijnt, aan een volk of een rijk het gebruik van de kelk, onder sommige voorwaarden zou moeten worden toegestaan, en welke deze dan wel zijn ...

voor later gereserveerd, wanneer haar de gelegenheid geboden wordt om te onderzoeken en om te beslissen. Voor nu, voor diegene die erom vragen, is besloten met beste bedoelingen en welwillende besluit, dat deze aangelegenheid moet worden overgedragen aan de Paus, al naar gelang het voor het huidige decreet van belang is, dat hij dat in het werk stelt, naar zijn eigen wijs inzicht te oordelen wat het nut van de christelijke zaak dient en wat heilzaam is voor diegene die om het gebruik van de kelk vragen.

SESSIO XXI - DOCTRINA DE COMMUNIONE SUB UTRAQUE SPECIE ET PARVULORUM

21e Zitting - Leer over de communie onder beide gedaante en door kinderen (Soort document: Concilie van Trente)

16 juli 1562

Voorwoord

1

DS 929a / DS 1725

De hoogheilige oecumenische en algemene Synode van Trente heeft gemeend...

met betrekking tot het eerbiedwaardig en allerheiligste Sacrament van de Eucharistie, waarover in verschillende gebieden, door verschillende veelsoortige gedochten van dwalingen, door listen van de allerslechtste demonen rondgaan, waardoor, naar het schijnt in enige provinciën velen van het geloof der Katholieke Kerk en van de gehoorzaamheid zijn afgeweken, over dit alles, wat behoort tot de Communie onder beide gedaanten en met de Communie van kleine kinderen, op deze plaats, te moeten uitleggen.

Daarom verbiedt het alle christengelovigen, noch in de toekomst over dit alles anders te durven geloven, of te leren of te preken, dan als het in deze decreten is uitgelegd en gedefinieerd.

DEEL 1 - Leerstellig gedeelte

EERSTE HOOFDSTUK - Leken en clerici die niet de H. Mis opdragen zijn niet door het goddelijk recht verplicht onder beide gedaanten ter communie te gaan

2

DS 930 / DS 1726

Derhalve verklaart en leert de heilige Synode zelf, door de Heilige Geest, die de Geest van wijsheid, verstand, de Geest van raad en godsvrucht is (¹ Vgl. Jes. 11, 2) onderwezen en volgend het oordeel (*iudicium*) en de gewoonte (*consuetudinem*) van de Kerk zelf, dat leken en clerici door geen enkel goddelijk voorschrift er toe verplicht zijn om het sacrament van de Eucharistie onder beide gedaanten te moeten ontvangen, noch dat men geenszins (*nullo pacto*) – het geloof onverlet latend (*salva fide*) - eraan twijfelen kan, dat hun de Communie onder één of de andere gedaante tot heil toereikend is.

3

DS 930 / DS 1727

Ook wanneer Christus de Heer bij het laatste Avondmaal dit erenswaardige sacrament onder de gedaante van brood en wijn heeft ingesteld, en aan de apostelen overgeleverd (² Vgl. Mt. 26, 26-29; Mc. 14,22-25; Lc. 22, 19-20; 1 Kor. 11, 24-6) zo strekken deze instelling en overlevering zich niet uit tot dit, dat alle christengelovigen door het gebod van de Heer, worden verplicht om beide gedaanten te moeten ontvangen.

Echter noch uit het evangelie van Johannes, het zesde hoofdstuk, kan terecht geconcludeerd worden, dat de communie onder beide gedaanten door de Heer voorgeschreven wordt, hoe het ook volgens de verschillende interpretaties van de heilige Vaders en Leraren begrepen wordt.

Want hij die zegt:

“Tenzij gij niet gegeten hebt het Vlees van de Mensenzoon, en zijn Bloed gedronken hebt, hebt gij het leven niet in u” (Joh. 6, 54),

zegt ook:

“Als iemand zal eten van dit brood, zal leven in eeuwigheid” (Joh. 6, 52)

En hij die zegt:

“*Wie mijn Vlees eet en mijn Bloed drinkt heeft eeuwig leven*” (Joh. 6, 55)

zegt ook:

“*Het brood dat Ik zal geven is mijn Vlees voor het leven der wereld*” (Joh. 6, 52)

en tenslotte hij die zegt:

“*Wie mijn Vlees eet en mijn Bloed drinkt blijft in Mij en Ik in hem*” (Joh. 6, 57)

zegt desalniettemin:

“*Wie dit brood eet zal leven in eeuwigheid.*” (Joh. 6, 58)

TWEEDE HOOFDSTUK - De volmacht van de Kerk bij het beheer van het Sacrament van de Eucharistie

4

8

DS 931 / DS 1728

Bovendien verklaart het: Dat deze volmacht steeds bij de Kerk is geweest, bij het beheer van de Sacramenten – onverlet latend hun wezen (*substantia*), dát vast te leggen of te veranderen, wat naar haar oordeel van voordeel zou zijn voor de ontvangers, of uit de verering van de Sacramenten zelf, volgens verschillende omstandigheden van tijden en plaatsen meer betamelijk is. Dit echter is de apostel niet vreemd en is al aangeduid, wanneer hij zegt: “*men moet ons beschouwen als helpers van Christus, belast met het beheer van Gods geheimen*” (1 Kor. 4, 1) En het staat voldoende vast, dat deze volmacht door hem zelf gebruikt is in vele andere zaken, als ook in dit Sacrament zelf, wanneer hij zegt, over enige aanwijzingen met betrekking tot het gebruik van haar: “*de rest zal ik regelen wanneer ik kom*” (1 Kor. 11, 34)

Omdat de heilige Moederkerk haar autoriteit erkent voor het beheer van de Sacramenten, - daar mogelijk vanaf het begin van de christelijk godsdienst het gebruik van onder beide gedaanten, niet zelden is geweest, evenwel door zwaarwegende en gerechte gronden geleid, is die gewoonte reeds in de loop der tijden vergaand veranderd - heeft zij deze gewoonte om onder één van beide gedaanten te communiceren goedgekeurd en besloten haar voor wet te moeten houden. Haar te verwerpen of zonder de autoriteit van de Kerk zelf naar believen te veranderen is niet goorloofd. (¹ Canon 2)

DERDE HOOFDSTUK - De volledige en gave Christus en het waarachtig Sacrament wordt onder ieder (van beide) ontvangen

5

9

DS 932 / DS 1729

Bovendien verklaart het: hoewel onze Verlosser, zoals al eerder gezegd is, dit Sacrament onder beide gedaanten heeft ingesteld en aan de apostelen heeft overgeleverd: moet toch uitgesproken worden, dat onder één van beide gedaante, Christus geheel en al is en het werkelijke Sacrament ontvangen wordt, en dat daarom, wat de vrucht betreft, zij die het Sacrament alleen onder één gedaante ontvangen, om generlei heilsnoodzakelijke genade bedrogen worden. ¹[Canon 3](#)

VIERDE HOOFDSTUK - Kleine kinderen worden niet verplicht tot de sacramentele Communie

6

10

DS 933 / DS 1730

Tenslotte leert dezelfde heilige Synode, dat kinderen, die nog niet tot de jaren van het verstand zijn gekomen, door geen enkele noodzakelijkheid tot de sacramentele Communie gedwongen worden (¹ Canon 4), aangezien zij door het bad van de Doop herboren zijn (² Vgl. Tit. 3, 5) en in Christus zijn ingelijfd, kunnen zij de reeds ontvangen genade van de Kinderen Gods, op die leeftijd niet verliezen.

Noch moet derhalve de oude tijd veroordeeld worden, als eertijds in bepaalde gebieden dit gebruik is bewaard. Dat immers die allerheiligste vaders voor die (toenmalige) tijd een lofwaardige (*probabilem*) reden hebben gehad, zo moet zeker – zonder twist - worden geloofd, dat zij dit uit generlei noodzakelijkheid hebben gedaan.

DEEL 2 - Canones over de Communie onder beide gedaanten en de Communie aan kleine kinderen

Canon 1 over de Communie onder twee gedaanten

7

DS 934 / DS 1731

Als iemand zegt:

volgens het voorschrift van de Heer, of uit heilsnoodzakelijkheid moeten alle en ieder christengelovige afzonderlijk het Sacrament van de allerheiligste Eucharistie onder beide gedaanten ontvangen, hij zij verdoemd.

Canon 2 over de Communie onder twee gedaanten

8

4

DS 935 / DS 1732

Als iemand zegt:

de heilige Katholieke Kerk heeft geen geldige redenen en zwaarwegende gronden om leken en zelfs clerici die geen heilig Misoffer vieren, alleen onder de gedaante van brood te laten communiceren, of zij heeft zich daarin vergist, hij zij verdoemd.

Canon 3 over de Communie onder twee gedaanten

9

2

5

DS 936 / DS 1733

Als iemand ontkent:

dat de geheel en al tegenwoordige Christus, bron en oorzaak van alle genade, onder de gedaante van brood wordt ontvangen omdat Hij - zoals sommigen vals beweren - niet volgens de instelling van Christus zelf, onder beide gedaanten wordt ontvangen, hij zij verdoemd.

Canon 4 over de Communie voor kleine kinderen

10

6

DS 937 / DS 1734

Als iemand zegt:

voor kinderen die nog niet tot de jaren van het verstand zijn gekomen, is de Communie van de Eucharistie (heils)noodzakelijk, hij zij verdoemd.

SESSIO XIV - DOCTRINA DE SACRAMENTO POENITENTIAE

14e Zitting - De leer over het Sacrament van de Biecht(Soort document: Concilie van Trente)

25 november 1551

Voorwoord

1

DS 893a / DS 1667

Alhoewel er in het decreet over de rechtvaardiging (¹ Concilie van Trente, 6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging, Sessio VI - Decretum de iustificatione - 13 jan 1547) (² Vgl. Concilie van Trente, 6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging, Sessio VI - Decretum de iustificatione (13 jan 1547), 59) al veel over het sacrament van de Biecht is gesproken, wat door het verwantschap van beide vlakken in zekere zin noodzakelijk was, is er desalniettemin in onze tijd, een hoeveelheid van verschillende dwalingen over dit (de Biecht), dat de hoogheilige oecumenische en universele Synode van Trente het bijzonder nodig acht voor het algemeen nut om daarover een precieze en volledige uitleg te geven, waarin onder bijstand van de Heilige Geest alle dwalingen aangetoond en vernietigd worden en de katholieke waarheid helder en glansrijk moge worden. Dit alles nu, legt deze heilige Synode aan alle christenen voor, wat onafgebroken onderhouden moet worden.

DEEL 1 - Leerstellig gedeelte

EERSTE HOOFDSTUK - Over de noodzaak en de instelling van het sacrament van de Biecht

2

28

29

DS 894 / DS 1668

Als de dankbaarheid tegenover God in alle hergeborenen zo was geweest, dat de ontvangen gerechtigheid in het doopsel door Zijn weldaad en genade, volhardend behouden was geweest, was het niet nodig geweest om een ander sacrament in te stellen, dan de Doop zelf, ter vergeving van de zonden. (¹ Canon 2)

Omdat echter “*God, die rijk is aan barmhartigheid*” (Ef. 2, 4) “*ons als zijn maaksel kent*” (Ps. 102, 14) heeft Hij ons, die nadat wij ons hadden overgeleverd aan de knechtschap van de zonde en de macht van de Duivel, het heilsmiddel ten leven geven, te weten, het sacrament van de Biecht, waardoor wij, nadat wij na het Doopsel gevallen zijn, de weldaad van Christus’ dood toegewend worden.

3

DS 894 / DS 1669

Voor alle mensen, die zich met een doodzonde hebben bezoedeld, is immers de Biecht, in iedere tijd noodzakelijk om tot verkrijging van genade en gerechtigheid te komen. Zelfs voor hen die door het sacrament van het Doopsel vragen om afgewassen te worden, opdat zij de slechte neiging afwerpen en zich beteren en om de zo grote belediging jegens God, uit haat tegen de zonde en door godsvruchtige zielenpijn, te verafschuwen.

Vandaar dat de profeet zegt: “*Bekeert u, en doet boete voor al uw zonden, en de zonden zullen u niet tot onheil strekken.*” (Ez. 18, 30)

Zelfs de Heer heeft gezegd: “*Als u geen boete doet, zullen allen te gronde gaan.*” (Lc. 13, 3)

En Petrus, de prins der apostelen beval de zondaars die gedoopt wilden worden de boete aan, als hij zei: “*Doet boete en één ieder van jullie zal gedoopt worden.*” (Hand. 2, 38)

4

30

DS 894 / DS 1670

Vervolgens was de Biecht, noch voor de komst van Christus een sacrament, noch na zijn aankomst is zij een sacrament voor wie dan ook vóór het Doopsel.

De Heer heeft het sacrament van de Biecht vooral ingesteld, nadat Hij van de doden was opgestaan, over zijn apostelen ademde en zei: “*Ontvangt de Heilige Geest, wier zonden gij vergeeft, hun zijn ze vergeven. Wier zonden gij niet vergeeft, hun zijn ze niet vergeven.*” (Joh. 20, 22)

Door deze zo buitengewone handeling en deze zo klare woorden is aan de apostelen en hun rechtmatige opvolgers de macht gegeven, om zonden te vergeven of om ze niet te vergeven, tot verzoening van de gelovigen, die gevallen waren na de Doop. Dit is altijd de overeenstemmende opvatting geweest van alle Vaders. (² Canon 3) Ook de Novatianen, die hardnekkig de volmacht ter vergeving van zonden loochenden, heeft de Katholieke Kerk op goede gronden als ketters weerlegd en veroordeeld.

Daarom keurt en erkent deze heilige Synode deze waarachtige betekenis van de woorden van de Heer en veroordeelt zij de verzonden interpretatie van diegene die deze woorden bij gelegenheid om de macht om het woord Gods te preken en het Evangelie van Christus te verkondigen, tegen de instelling van dit sacrament, op valse wijze verdraaien.

TWEEDE HOOFDSTUK - Over het onderscheid tussen Biecht- en Doopsacrament

5

DS 895 / DS 1671

Vervolgens is dit sacrament op verschillende wijzen van het Doopsel onderscheiden. (¹ Canon 2) Want behalve, dat de materie en de vorm is waardoor het wezen van dit sacrament tot stand komt, in het geheel niet overeenstemmen, staat vast, dat de bedienaar van het Doopsel geen rechter moet zijn, want de Kerk oefent op niemand rechterlijke bevoegdheid uit, die niet eerst zelf door de poort van de Doopsel is binnengegaan. “*Wat gaat het mij aan,*” zegt de apostel, “*over hen die buitenstaanders zijn, te oordelen?*” (1 Kor. 5, 12)

Anders is het met huisgenoten in het geloof (² Vgl. Gal. 6, 10), die Christus de Heer door het bad van de Doop eenmaal tot Zijn ledematen gemaakt heeft. (³ Vgl. 1 Kor. 12, 13) Want Hij wilde dat zij, nadat zij zich door één of ander schuld verontreinigd hebben, zich niet meer laten afwassen door, wat in de katholieke Kerk op geen enkele grond geoorloofd is, een herhaalde Doop. Maar Hij wilde dat zij zich, als aangeklaagden voor de Rechterstoel geplaatst, door de uitspraak van de priester zouden kunnen bevrijden. Niet éénmaal, maar zo vaak als zij zich rouwmoedig over de begane zonden hun toevlucht tot Hem zouden nemen.

6

DS 895 / DS 1672

Bovendien is de vrucht van de Doop anders als die van de Biecht. Door het Doopsel immers bekleeden wij ons met Christus (⁴ Vgl. Gal. 3, 27) en worden wij gemaakt tot een geheel en al nieuwe schepping; verlangen wij de volle, gehele vergeving van alle zonden; en kunnen wij op geenerlei wijze komen tot de volheid en heelheid door het sacrament van de Biecht, de goddelijke gerechtigheid eist dit, zonder veel tranen en inspanningen, zodat terecht de Biecht door de heilige Vader wel “een zekere moeizame Doop” wordt genoemd. (5 H. Gregorius van Nanzianze, *Oratio* 39, 17 (PG 36, 356A); H. Johannes van Damascus, *De fide orthodoxa* IV 9 (PG 94, 1124C)) Dit sacrament van de Biecht is echter voor diegene die na het Doopsel gevallen zijn, heilsnoodzakelijk, zoals de Doop zelf, voor de nog niet herborenen. (⁶ Canon 6)

DERDE HOOFDSTUK - De onderdelen en de vrucht van de Biecht

7

31

DS 896 / DS 1673

Bovendien leert deze heilige Synode dat de vorm van de Biecht, vooral in de kracht ligt van de woorden die de bedienaar gebruikt: “Ik ontsla u van .... enz.” Aan deze woorden worden, lofwaardig, naar de gewoonte van de heilige Kerk nog enige woorden toegevoegd. Deze behoren echter op geen enkele wijze tot het wezen van de vorm zelf en zijn voor de bediening van dit sacrament zelf niet noodzakelijk.

Gelijk als materie van dit sacrament zijn de act van de biechteling te beschouwen, namelijk berouw (*contritio*), belijdenis (*confessio*) en genoegdoening (*satisfactio*). (¹ Canon 4) In zoverre, na Gods onderricht, zij in de biechteling voor het gehele sacrament, om volledige en volkomen vergeving van de zonden, verlangd worden, worden zij daarom bestanddelen van de Biecht genoemd.

8

DS 896 / DS 1674

Inderdaad, de zaak (*res*) en het effect (*effectus*) van dit sacrament, in zoverre zijn kracht en de werkzaamheid, is de verzoening met God, welke gewoonlijk somtijds bij godsvruchtige mensen, die dit sacrament vol aandacht ontvangen, vrede, en kalmte van het geweten, verbonden met een sterke troost van de geest, tot gevolg heeft.

9

31

DS 896 / DS 1675

Deze heilige Synode, overleverend de onderdelen en de werking van dit sacrament, veroordeelt tegelijk die opvattingen van hen die beweren dat onder de onderdelen van de Biecht ook behoort: het schrik aanjagen (inboezemen) van het geweten en het geloof. ²[Canon 4](#)

VIERDE HOOFDSTUK - Over het berouw

10

32

DS 897 / DS 1676

Het berouw, die onder de genoemde act van de biechteling de eerste plaats inneemt, is de zielenpijn en de afkeer over de begane zonden, verbonden met het voornemen om in het vervolg niet meer te zondigen. In welke tijd dan ook, is deze beweging van berouw, noodzakelijk geweest, om vergeving van zonden te verkrijgen. In de mens, die na het doopsel is gevallen, bereidt zij zó de vergeving van zonden voor, wanneer zij met vertrouwen op de goddelijke barmhartigheid en door een vast verlang verbonden is met het overige, dat vereist wordt om dit sacrament volgens gebruik (*rite*) te kunnen ontvangen.

Derhalve verklaart deze heilige Synode, dat dit berouw, niet alleen het breken met de zonden is en het voornemen en de start, om een nieuw leven op te pakken, maar zelfs de haat over het oude (de zonden en het oude leven) bevat, volgens het woord: “*Werpt al uw misstappen van u en verschaf u een nieuw hart en een nieuwe geest.*” (Ez. 18, 31)

En vervolgens, wie het roepen van de heiligen overdenkt: “*Tegen U alleen heb ik gezondigd.*” (Ps. 50, 6) “*Ik ben moe van het klagen, nacht na nacht heb ik mijn kussens nat geweest, met tranen is mijn bed doordrenkt.*” (Ps. 6, 7) “*Overdenken zal ik voor U al mijn jaren in de bitterheid van mijn ziel*” (Jes. 38, 15) en andere teksten van dit soort, zal gemakkelijk begrijpen, dat hen dit, door een zekere heftige haat over een geleefd leven en de geweldige verwerping van zonden, is ingegeven.

11

DS 896 / DS 1677

Het leert bovendien, dat, ook als dit berouw soms door de liefde volkomen (*perfectam*) is, om de mens met God te verzoenen, voordat dit sacrament werkelijk is ontvangen, moet desalniettemin de verzoening op zich niet toegeschreven worden aan het berouw zelf, zonder het sacramenteel verlangen, dat in haar vervat ligt.

Wat het onvolkomen berouw betreft (1 Canon 5), dat attritio wordt genoemd, omdat het in het algemeen oftewel onder het aspect van de schandelijkheid van de zonde, oftewel uit vrees voor de hel en voor de straffen wordt ontvangen, verklaart zij dat, als zij verbonden is met de hoop op vergeving, het de mens niet tot hypocriet, of noch meer tot zondaar maakt, (² Vgl. Paus Leo X, Bul, Over de dwalingen van Martin Luther, Exsurge Domine (15 juni 1520), 6. DS 1456) maar dat het een geschenk van God is en een aanzet van de Heilige Geest, alhoewel deze niet inwoont, maar meer de Beweger is, met welke de biechteling een weg baant tot gerechtigheid.

En hoewel het op zich de zondaar zonder het sacrament van de Biecht niet tot rechtvaardiging kan leiden, kan het hem toch bereid maken voor de genade van God in het sacrament van de Biecht. Door de vrees, nuttig, door elkaar geschud, deden, door de angstaanjagende prediking van Jona de inwoners van Ninivé, boete en verwierven zij van de Heer de barmhartigheid. (³ Vgl. Jon. 3).

Daarom beledigen bepaalde lieden ten onrechte katholieke schrijvers, alsof zij zouden overleveren, dat het sacrament van de Biecht de genade zou bewerken, zonder de goede aanstoot (*motu*) van diegene die haar ontvangen, wat de Kerk van God nooit heeft geleerd of geloofd. Maar ook leren deze bepaalde lieden, ten onrechte, dat het berouw afgeperst en gedwongen is, niet vrij en vrijwillig. (⁴ Canon 5)

VIJFDE HOOFDSTUK - Over de belijdenis

13

34

DS 899 / DS 1679

Uit de instelling van het sacrament van de Biecht, wat reeds aan de orde is geweest, heeft de gehele Kerk altijd begrepen, dat het volledig belijden van alle zonden door de Heer is ingesteld. (¹ Vgl. Jac. 5, 15; Lc. 5, 14; Lc. 17, 14) en dat dit voor allen, die na het Doopsel zijn gevallen, naar goddelijk recht (*iure divino*), noodzakelijk is, (² Canon 7) omdat onze Heer Jezus Christus, nadat Hij van de aarde ten hemel was opgestegen, de priesters als zijn plaatsbekleders achterliet (³ Vgl. Mt. 16, 19; Mt. 18, 18; Joh. 20, 23), als voorzitters en rechters, voor welke alle doodzonden, waarin de christengelovigen gevallen zijn, gebracht moeten worden, daarmee zij op grond van hun sleutelmacht, het oordeel vellen om zonden te vergeven, of om ze niet te vergeven.

Het staat immers vast dat de priesters dit oordeel niet kunnen vellen, zonder kennis van de zonden en dat zij ook geen gerechtigheid kunnen laten gelden bij de oplegging van straffen, als christengelovigen namelijk in het algemeen (*in genere*) en niet veel meer ieder afzonderlijke (*singillatim*) zonden zouden uitspreken.

14

DS 899 / DS 1680

Hieruit volgt, dat het nodig is, dat door de biechtelingen, alle doodzonden (*omnia peccata mortalia*), welke men zich na zorgvuldig gewetensvol zelfonderzoek bewust is, in de belijdenis ingebracht moeten worden, zelfs diegene die geheel in het verborgene begaan zijn, of alleen maar verstoten hebben tegen de laatste twee van de tien geboden. (⁴ Vgl. Ex. 20, 17; Deutr. 5, 21; Mt. 5, 28) Soms verwonden zij de ziel meer en zijn gevaarlijker, dan diegene die in het openbaar zijn begaan. Want de dagelijkse zonden (*venialia*), waardoor wij niet van Gods genade worden uitgesloten, en in welke wij dikwijls vallen, worden evenwel terecht, nuttig en zonder enige vermetelheid uitgesproken, wat het gebruik door godsvruchtige mensen laat zien. Zij kunnen echter, zonder schuld, verzwegen worden (⁵ Canon 7) en door vele andere redmiddelen uitgeboet worden. Omdat doodzonden, zelfs gedachten van mensen, die hen tot “kinderen van de toorn” (Ef. 2, 3) en tot vijanden van God maken, is het werkelijk noodzakelijk, voor alle (doodzonden), in een open en met schaamte vervulde belijdenis voor God, om vergeving te vragen.

Indien christengelovigen zich toeleggen op het belijden van alle zonden welke hen in gedachten komen, worden zij zonder twijfel aan de goddelijke barmhartigheid voorgelegd, om allen vergeven te worden. (⁶ Canon 7) Wie werkelijk anders handelt en wezenlijk iets achterhoudt, legt aan de goddelijke goedheid niets voor, wat door de priester vergeven moet worden. “Zoals immers de zieke, die zich schaamt voor een dokter om zijn wond te laten zien, zo kan de dokter niet genezen, wat hij niet kent.” (⁷ Hieronymus van Stridon, *Commentarii in Ecclesiasten* (over hoofdstuk 10, 11) (PL 23 1865, 1152A))

15

DS 899 / DS 1681

Hieruit volgt bovendien, dat ook de omstandigheden in een belijdenis uitgelegd dienen te worden, welke de aard van de zonde veranderen. (⁸ Canon 7) Omdat zonder deze, de zonden zelf, noch door de biechteling volledig worden voorgelegd, noch aan de rechters bekend worden en dat zij zó onmogelijk de zwaarte van de zonden kunnen beoordelen om de passende straf aan de biechteling te kunnen opleggen. Vandaar is het onverstandig om te leren, dat deze omstandigheden uitgedacht zouden zijn door boosaardige mensen, of er is maar één omstandigheid om te moeten bekennen: te weten tegen zijn broeder gezondigd te hebben. (⁹ vgl. M. Luther, *De captivitate Babylonica Ecclesiae*: De sacramento paenitentia (Weimarer Ausgabe 6, 548-10))

16

DS 900 / DS 1682

Maar het is ook goddeloos te zeggen, dat de belijdenis, welke op deze gronden wordt voorgeschreven, onmogelijk is (¹⁰ Canon 8), of om het afbeuling van het geweten te noemen. (¹¹ vgl. M. Luther, Preek van Palmzondag 1524 (Weimarer Ausgabe 15, 484-485); P. Melancton, *Apologia Confessionis Augustanae* (1531) Art. 11, nr. 7; P. Melancton, *Loci communes theologici*, aetas IIa; J. Calvijn, *Institutio Christianae religionis* (1536), Hoofdstuk 5) Het staat vast dat niets anders in de Kerk van biechtelingen wordt gevraagd dan, dat éénieder, nadat hij zich zorgvuldig heeft onderzocht en zijn geweten in alle hoeken en gaten heeft doorvorst, zijn zonden belijdt, welke hij zich herinnert, waarmee hij zijn Heer en God dodelijk heeft beledigd. Maar de overige zonden, welke hem na zorgvuldig onderzoek niet invallen, worden begrepen ingesloten te zijn, in het geheel van dezelfde belijdenis. Wat hen betreft, zo zeggen wij met de profeet: “*Van mijn verborgen zonden, reinig mij, o Heer*” (Ps. 18, 13)

Deze moeilijkheid van één dergelijke belijdenis zelf en de schaamtevolle onthulling van zonden, kan zwaar lijken te zijn, als zij niet door zó vele en zó grote voordelen en vertroosting wordt verlicht, welke aan allen, die op waardige wijze tot dit sacrament komen, om vrijspraak te verkrijgen, zeer zeker verleend wordt.

17

DS 901 / DS 1683

Vervolgens, in zoverre het de wijze van geheime belijdenis bij een priester betreft: ofschoon Christus niet heeft verboden, dat iemand als straf voor zijn misdaden en voor zijn vernedering – als voorbeeld voor anderen, alsook voor de opbouw van de verwonde Kerk - zijn misstappen openlijk kan belijden, zo is dit niet een voorschrift van goddelijk recht, noch zou het op voldoende gronden door één of ander menselijke wet voorgeschreven kunnen worden, dat misstappen, vooral die in het geheim begaan zijn, door een openlijke belijdenis, openbaar worden gemaakt. (¹² Canon 6)

Vandaar dat de heilige en oudste Vaders in grote eensgezindheid altijd de geheime sacramentele belijdenis - welke vanaf het begin in de heilige Kerk gebruik is geweest en ook nu nog gebruik is -, aanbevelen. Zo wordt ook duidelijk de ijdele aanklacht van hen weerlegt, die niet aarzelen te leren dat het niets met goddelijke wet van doen heeft, het een menselijke uitvinding is en door de verzamelde Vaders van het (4de) Lateraans Concilie ingesteld is. (¹³ Canon 8) De Kerk heeft op het Concilie van Lateranen niet besloten, dat christengelovigen zouden moeten belijden, wat zij (altijd al) had begrepen, als zijnde door goddelijke wet noodzakelijk en ingesteld te zijn, maar zij besloot tot het gebod van belijdenis door allen en ieder persoonlijk, die tot de jaren van onderscheid zijn gekomen, tenminste één maal per jaar te vervullen is.

Vandaar wordt in de gehele Kerk voor het geweldige nut der zielen van de gelovigen de gewoonte onderhouden, de belijdenis uit te spreken in de heilige en hoogst welkome vastentijd, een gewoonte welke deze heilige Synode met nadruk als vroom en verdienstvol goedkeurt en als te onderhouden omarmd. (¹⁴ Canon 8) (¹⁵ vgl. 4e Concilie van Lateranen, Hoofdstuk 21, *Het gebod van de jaarlijkse Biecht en het ontvangen van de H. Communie tijdens Pasen*, DS 812)

ZESDE HOOFDSTUK - Over de bedienaar van dit sacrament en vrijspraak (*absolutie*)

18

DS 902 / DS 1684

Wat betreft de bedienaar van dit sacrament, verklaart deze heilige Synode dat alle doctrines vals zijn en geheel en al met de waarheid van het Evangelie niets van doen hebben, welke op verderfelijke wijze, de sleutelmacht uitstrekken over zekere andere mensen, dan de bisschoppen en de priesters. Zij menen dat deze woorden van de Heer: “*Alles wat gij op aarde gebonden hebt, zal ook in de hemel gebonden zijn, en alles wat gij op aarde ontbindt, zal ook in de hemel ontbonden zijn.*” (Mt. 18, 18) en vervolgens: “*van wie gij de zonden vergeeft, hun zijn ze vergeven, en aan wie gij ze niet vergeeft, hun zijn ze niet vergeven.*” (Joh. 20, 23) aan alle christengelovigen gezegd zijn, zonder onderscheid en onverschillig, tegen de instelling van dit sacrament, alsof één ieder macht zou hebben om zonden te vergeven. Publieke volmacht door een berisping, als de terechtgewezene toegeeft; geheime (volmacht) echter, door middel van een vrijwillige belijdenis, aan wie dan ook gedaan.

Ook leert zij (de heilige Synode), dat priesters, die zich in doodzonde bevinden, door de in de wijding ontvangen kracht van de Heilige Geest, als dienaren van Christus de functie uit te oefenen om zonden te vergeven, en dat diegene, die met nadruk verzekeren, dat in slechte priesters deze volmacht niet aanwezig is, een verkeerde opvatting hebben.

19

DS 902 / DS 1685

Alhoewel, echter de vrijspraak (*absolutie*) door de priester een uitdeling is van een vreemde weldaad, nochtans is zij niet enkel een blote dienst, om het Evangelie te verkondigen, of te verklaren dat de zonden vergeven zijn, maar veel meer een rechterlijke akt, waardoor door hem zelf een oordeel wordt verkondigd, als door een rechter. (¹ Canon 9)

En daarom mag de biechteling zich niet wegens zijn eigen geloof vleien, dat, indien bij hem het berouw afwezig is of bij de priester het inzicht afwezig is om serieus te handelen en om waarachtig vrij te spreken (absolvendi), dat hij zou kunnen menen, dat hij toch alleen vanwege zijn geloof werkelijk voor het aangezicht van God is vrij gesproken. Noch het geloof zonder boete verschaft enige vergeving van zonden. Noch kan het zijn, tenzij hij zijn heil geweldig verwaarloost, dat hij zou erkennen dat een priester hem bij wijze van grap zou vrijspreken, in plaats van naarstig te zoeken naar een ander, die wel serieus handelt. (² Vgl. Paus Leo X, Bul, Over de dwalingen van Martin Luther, Exsurge Domine (15 juni 1520), 12. DS 1462)

ZEVENDE HOOFDSTUK - Over het voorbehoud (*reservatie*) van zaken

20

DS 903 / DS 1686

Omdat derhalve de natuur en het wezen van het oordeel vraagt, dat een uitspraak (*sententia*) alleen kan worden gedaan over diegene die aan haar onderworpen zijn, is het altijd de overtuiging van de Kerk geweest, en bevestigt deze heilige Synode, dat het volledig juist is, dat de vrijspraak (*absolutio*) geen enkele gelding mag hebben, welke een priester over iemand doet, waarover hij geen gewone, of gedelegeerde rechtsmacht (*iurisdictionem*) heeft.

21

DS 903 / DS 1687

De heilige Vaders waren het inzicht toegedaan, dat het van zeer grote betekenis voor het onder-richt van het christelijk volk is, dat zekere verschrikkelijke en zware misstappen niet door één of ander maar slechts door de hoogste priesters zouden worden vrijgesproken (*absolverentur*). Van- daar kunnen de pausen terecht, door de hun in de gehele Kerk gegeven hoogste volmacht, enige belangrijke zaken van vergrijpen, voorbehouden (*reserveren*) aan hun persoonlijke oordeelsvelling.

Noch moet betwijfeld worden, inzoverre alles wat van God komt, geordend is (¹ Vgl. Rom. 13, 1) waarom dan niet hetzelfde geoorloofd is aan alle bisschoppen, in hun bisdommen, tot opbouw, niet om te verwoesten (² Vgl. 2 Kor. 10, 8; 2 Kor. 13, 10) aan hen, op grond van de overige onderlig- gende overgeleverde volmacht, boven de eenvoudige priesters, vooral voor datgene, waarmee de straf van de excommunicatie is verbonden. Dit voorbehoud (*reservatie*) voor misstappen is echter niet alleen in de uiterlijke staatsregeling (*politia*) in overeenstemming met de goddelijke autoriteit, maar geldt zelfs in het aangezicht van God. (³ Canon 11)

22

DS 903 / DS 1688

Niettemin, opdat niemand op grond daarvan te gronde zou gaan, heeft dezelfde Kerk altijd, uit ten- minste godsvruchtige gronden, gehouden, dat er in stervensgevaar geen enkel voorbehoud (*reser- vatio*) is en dat daarom alle priesters alle willekeurige boetelingen, van alle mogelijke zonden (*pec- catis*) en straffen (*censuris*) kunnen vrijspreken (*absolvere*). Buiten deze uitzondering, moeten priesters zich inspannen, omdat zij bij voorbehouden zaken (*casibus reservatis*) niets kunnen uit- richten, de biechteling ervan te overtuigen, naar hogere en bevoegde rechters te gaan voor de wel- daad van vrijspraak (*beneficio absolutionis*).

ACHTSTE HOOFDSTUK - Over de noodzaak en de vrucht van de genoegdoening (*satisfac- tio*)

23

DS 904 / DS 1689

Met betrekking tenslotte tot de genoegdoening, welke van de onderdelen van de Biecht, enerzijds ten allen tijde aanbevolen wordt door de Vaders aan het christen volk, anderzijds het meest aange- vochten onder de verheven voorwendsel van godsvrucht, door diegenen die de schijn van gods- vrucht hebben, maar haar werkzaamheid (*virtutem*) echter hebben verloochend (¹ Vgl. 2 Tim. 3, 5) verklaart deze heilige Synode, dat het volledig vals is en met Gods woorden niets van doen heeft, dat de schuld (*culpa*) door de Heer nooit vergeven zal worden, zonder dat zelfs de gehele straf (*poena*) wordt kwijtgescholden. (² Canones 12 en 15) Doorzichtig en verhelderend zijn de voor- beelden in de heilige Schrift (³ Vgl. Gen. 3, 16-19; Num. 12, 14; Num. 20, 11; 2 Sam. 12, 13), door welke, afgezien van de goddelijke traditie, deze dwaling, op een duidelijke manier wordt weerlegd.

24

DS 904 / DS 1690

Inderdaad blijkt het : dat de goddelijke gerechtigheid verlangt, dat diegene die vóór het doopsel uit onwetendheid zouden hebben gezondigd op een andere manier in Gods genade worden opgenomen, dan diegene die - éénmaal uit de knechtschap van de zonde en de duivel bevrijd, en nadat zij het gegeven geschenk van de Heilige Geest hebben ontvangen -, niet bevreesd zijn bewust de tempel van God te onteren (⁴ Vgl. 1 Kor. 3, 17) en de Heilige Geest te bedroeven. (⁵ Vgl. Ef. 4, 30)

Ook de goddelijke clementie past het, dat de zonden ons niet zó, zonder enige genoegdoening (*satis- factio*) worden vergeven, dat, - onder gegeven omstandigheden, de zonden lichtvaardig beschou- wend -, als het ware aan de Heilige Geest smaad en belediging worden toegevoegd (⁶ Vgl. Hebr. 10, 29), en wij nog dieper vallen, en ons schatten verzamelen van toorn op de dag van het oordeel (7 Vgl. Rom. 2, 5 ; Jac. 5, 3). Immers zonder twijfel, houden deze genoegdoende straffen (*satisfacto- riae poenae*) in zeer hoge mate van de zonde af, en houden zij ons in zekere mate in toom, en ma- ken de biechtelingen in de toekomst, voorzichtiger en waakzamer. Ook helen zij de overblijfselen van de zonden en heffen een slechte levenswandel op, welke is ontstaan door een verkeerde levens- houding (*habitus*), via tegenovergesteld gebruik van de deugden.

Ook is er in de Kerk van God, geen enkele weg ooit denkbaar geweest, die meer zekerheid biedt, om de dreigende straf van God af te wenden, dan deze, dat de mensen dit werk van boetvaardigheid (⁸ Vgl. Mt. 3, 28; Mt. 4, 17; Mt. 11, 21) met ware zielenpijn dikwijls zouden verrichten.

Hierbij komt nog, dat, als wij voor de zonden lijden om genoegdoening (*satisfaciendo*) te doen, wij aan Christus Jezus - die voor onze zonden genoegdoening heeft gedaan (⁹ Vgl. Rom. 5, 10; 1 Joh. 2, 1) en uit Wie heel onze bekwaamheid (*sufficiencia*) komt (¹⁰ Vgl. 2 Kor. 3, 5) - gelijkvormig worden, en vandaar ook een heel zeker onderpand hebben, nl: als wij met Hem meelijden wij ook met hem verheerlijkt worden. (¹¹ Vgl. Rom. 8, 17)

25

DS 904 / DS 1691

Deze genoegdoening, welke wij voor onze zonden volbrengen, is ook niet waarlijk de onze, zonder dat zij niet door Christus Jezus zou zijn geschied, want wij, die uit onszelf niets kunnen, kunnen alles, door medewerking (eo cooperante) van Hem die ons sterkt (¹² Vgl. Fil. 4, 13) Zo heeft de mens niets om zich op te beroemen, veelmeer is onze roem (¹³ Vgl. 1 Kor. 1, 31; 2 Kor. 10, 17; Gal. 6, 14) in Christus, in Wie wij leven (¹⁴ Vgl. Hand. 17, 28) in Wie wij aanspraak maken op de waardevolle vruchten van de boete, als wij werkend, in Hem genoegdoening doen. (Lc. 3, 8; Mt. 3, 8) Waardige vruchten die uit Hem (*ex illo*) de kracht hebben, vanuit Hem (*ab illo*) aan de Vader aangeboden te worden en door Hem (*per illum*) van de Vader worden ontvangen. (¹⁵ Canon 13 v)

26

DS 905 / DS 1692

De priesters van de Heer moeten derhalve in die mate dat de geest en de wijsheid hun heeft ingegeven, met in acht name van de hoedanigheid (*qualitate*) van de misstap en de mogelijkheid (*facultate*) van de biechteling, heilzame en passende genoegdoening op te leggen, opdat niet, als zij de ogen sluiten voor de zonden, en toegevend met de biechteling zijn, een zeer licht werk voor de zwaarste zonden opleggen en zo medeschuldig worden aan vreemde zonden (¹⁶ Vgl. 1 Tim. 5, 22). Zij zouden voor ogen moeten hebben, dat de genoegdoening, die zij opleggen, niet zozeer tot bescherming is van het nieuwe leven en tot medicijn voor zwakheid, maar ook tot straf en uitboeting van begane zonden. Want de sleutelmacht van de priesters is gegeven niet alleen om los te maken (*solvendum*), maar ook om te binden (*ligandum*) (¹⁷ Vgl. Mt. 16, 19; Mt. 18, 18; Joh. 20, 23) (¹⁸ Canon 15), zoals de oude Vaders ook geloven en leren.

Noch hebben zij daarom gemeend, dat het sacrament van de Biecht een oord van toorn en straffen zou zijn. Zo heeft nooit een Katholiek geloofd, dat daarom onze genoegdoeningen, de kracht van de verdienste en de genoegdoening van onze Heer Jezus Christus, of zou verduisteren, of op één of ander wijze zou verminderen. Terwijl de vernieuwers, dit alles zouden willen begrijpen, zo leren zij, dat de beste boete een nieuw leven is (¹⁹ Paus Leo X, Bul, Over de dwalingen van Martin Luther, Exsurge Domine (15 juni 1520), 7), zodat zij alle kracht en nut van de genoegdoening opheffen.

NEGENDE HOOFDSTUK - Over het werk van de genoegdoening

27

DS 907 / DS 1693

Vervolgens leert het (deze heilige Synode) dat de vrijgevigheid van de goddelijke mildheid zó groot is, dat wij niet alleen voor de straffen die wij uit eigen beweging op ons hebben genomen ter uitboeting van onze zonden, of door de beslissing van een priester, na de maat van de misstap ons is opgelegd, maar zelfs (wat het grootste bewijs van de liefde is) door de tijdelijke plagen die door God ons zijn opgelegd en door ons geduldig verdragen worden, bij God de Vader door Jezus Christus genoegdoening kunnen verkrijgen. (¹ Canon 13)

DEEL 2 - Canones

Canon 1

28

2-4

DS 911 / DS 1701

Als iemand zegt:

in de Katholieke Kerk is de Biecht geen werkelijk en eigenlijk sacrament, door Christus onze Heer ingesteld voor de gelovigen, om zo dikwijls als zij, na het Doopsel, in zonden zijn vervallen, zich met God te verzoenen, ij zij verdoemd.

Canon 2

29

5

DS 912 / DS 1702

Als iemand de sacramenten vermengd en zegt:

de Doop is zelf het sacrament van de Biecht, alsof deze twee sacramenten niet zijn onderscheiden en dat daarom Biecht ten onrechte de “tweede reddingsplank na schipbreuk” wordt genoemd (¹ Tegen J. Calvijn: vgl. *Institutio religionis christianae* (1539) 19, nr. 17), hij zij verdoemd. (² Vgl. Concilie van Trente, 6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging, Sessio VI - Decretum de iustificatione (13 jan 1547), 22)

Canon 3

30

4

DS 913 / DS 1703

Als iemand zegt:

deze woorden van de Heer en Verlosser:

“ontvangt de Heilige Geest, wier zonden gij vergeeft, hun zijn ze vergeven en welke gij niet vergeeft, hun zijn ze niet vergeven” (Joh. 20, 22)

moeten in het sacrament van de Biecht, niet begrepen worden, als volmacht om zonden te vergeven en om niet te vergeven, zoals door de Katholieke Kerk vanaf het begin altijd begrepen is, maar ze veelmeer verdraaid - tegen de instelling van dit sacrament - vanuit de volmacht om het Evangelie te prediken, hij zij verdoemd.

Canon 4

31

7

9

DS 914 / DS 1704

Als iemand ontkent: dat tot volledige en volkomen vergeving van zonden wordt verlangd, de drie akten in de biechteling, als het ware materie van de Biecht, te weten

- berouw (*contritionem*)
- belijdenis (*confessionem*) en
- genoegdoening (*satisfactionem*),

welke de drie onderdelen van de Biecht worden genoemd, of als iemand zegt: er zijn maar twee onderdelen van de Biecht, te weten,

- een geschokt geweten door de erkenning van de zonde en
- op grond van het Evangelie of van de vrijspraak (*absolutione*) ontvangen geloof,

waarmee men gelooft, dat hem door Christus de zonden vergeven zijn, hij zij verdoemd.

Canon 5

32

10

DS 915 / DS 1705

Als iemand zegt:

het berouw, wat voorbereid wordt door onderzoek, verzameling en afschuw van zonden, waarin iemand zijn jaar in bitterheid zijn ziel overdenkt (³ Vgl. Jes. 38, 15), door beoordeling van de zwaarte van zijn zonden, de hoeveelheid (getal), de lelijkheid, het verlies van de eeuwige gelukzaligheid en het oplopen van de eeuwige verdoemenis, verbonden met een verbetering van levenswijze, niet een echte en nuttig pijn (*dolorem*) is, noch is voorbereid door de genade, maar dat het de mens maakt tot een hypocriet en noch meer tot zondaar, en tenslotte dat het berouw een afgedwongen en niet vrije en gewilde pijn is, hij zij verdoemd. (⁴ Vgl. Paus Leo X, Bul, Over de dwalingen van Martin Luther, Exsurge Domine (15 juni 1520), 76. DS 1456)

Canon 6

33

13-17

DS 916 / DS 1706

Als iemand ontkent:

- dat de sacramentale Biecht, oftewel ingesteld door het goddelijk recht oftewel noodzakelijk is voor het heil (⁵ vgl. M. Luther, *Contra malignum Eccii iudicium ... defensio* (1519), art. 7 (Weimarer Ausg. 2, 645); J. Calvijn, *Institutio religionis Christianae* (1539) 9, Nr. 22),
- of zegt: de wijze van het geheim belijden alleen voor een priester, wat de Katholieke Kerk vanaf het begin altijd heeft gehouden en behoudt, heeft niets met de instelling en de opdracht van Christus van doen, het is meer een menselijke verzinsel, hij zij verdoemd. [vgl. Leerstellig deel van dit document]

Canon 7

34

13-17

DS 917 / DS 1707

Als iemand zegt:

- in het sacrament van de Biecht is het bij de vergeving van zonden naar goddelijk recht niet noodzakelijk te belijden, alle en afzonderlijke doodzonden, welke men na degelijk gewetensonderzoek, en na zorgvuldige overweging zich herinnert, ook de verborgene en welke in strijd zijn met de laatste twee geboden van de tien geboden, ook de omstandigheden die de aard van de zonde veranderen.
- Maar deze belijdenis is alleen nuttig tot opbouw en vertroosting van de biechteling en is eertijds een gebruik geweest, alleen maar opgelegd tot canonieke genoegdoening.
- Of wie zegt: zij die zich toeleggen om alle zonden te belijden, zouden aan de goddelijke barmhartigheid niets willen overlaten om te laten vergeven, of tenslotte: het is niet gepast om dagelijkse zonden te belijden (⁶ Vgl. M. Luhter *Confitendi ratio* (1520) (Weimarer Ausg. 6, 163v) vgl. ook de Parijse censuur van het artikel van Luther (1521), Titel III over de Biecht, leden 5-6 (Weimarer Ausg. 8, 278v)), hij zij verdoemd. (⁷ vgl. Leerstellig deel van dit document).

Canon 8

35

17

DS 918 / DS 1708

Als iemand zegt:

- het belijden van alle zonden, zoals de Kerk vasthoudt, is onmogelijk en een menselijke overlevering, die door godsvruchtige mensen afgeschaft moet worden,
- of dat alle christengelovigen van beider geslachten, volgens de instelling van het grote Lateraans Concilie, één maal per jaar (te belijden), haar niet te hoeven onderhouden en dat daarom aan christengelovigen de raad gegeven moet worden, in de Vastentijd niet meer te gaan biechten, hij zij verdoemd.

Canon 9

36

19

DS 919 / DS 1709

Als iemand zegt:

- de sacramentale vrijspraak van de priester is geen juridische akt, maar enkel een dienst (*ministerium*) van verkondiging en verklaring;
- de zonden zijn diegene die belijdt vergeven, als hij slechts gelooft dat hij is vrijgesproken,
- of dat de priester niet serieus maar bij wijze van grap vrijspreekt,
- of hij die zegt: de belijdenis wordt van de biechteling niet verlangd, opdat de priester hem zou kunnen vrijspreken (*absolvere*), hij zij verdoemd. (⁸ Vgl. Paus Leo X, Bul, Over de dwalingen van Martin Luther, Exsurge Domine (15 juni 1520), 12)

Canon 10

37

18

DS 920 / DS 1710

Als iemand zegt: priesters, die in doodzonde leven, hebben niet de volmacht om te binden en te ontbinden,

of niet alleen de priester is de bedienaar van de vrijspraak, maar aan alle en iedere christengelovige zou gezegd zijn:

“Al wat gij op aarde bindt, is gebonden in de hemel, en al wat gij ontbindt, zal ook in de hemel ontbonden zijn” (Mt. 18, 18)

en

“van wie gij de zonden vergeeft, hun zijn ze vergeven, en al wie gij niet vergeeft, hun zijn ze niet vergeven.” (Joh. 20, 23)

zodat ieder willekeurige (⁹ vgl. M. Luther, *Grund und Ursach aller Artikel D. Martin Luther* (Weimarer Ausg. 7, 380-385); *De captivitate Babylonica Ecclesiae: De sacramento paenitentiae* (Weimarer Ausg. 6, 547)) uit kracht van deze woorden van zonden zou kunnen vrijspreken: van publieke zonden door terechtwijzing, als de terechtgewezene toegeeft, van geheime zonden door een vrijwillige belijdenis, hij zij verdoemd.

SESSIO XIV - DOCTRINA DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS

14e Zitting - De leer over het Sacrament van het Heilig Oliesel(Soort document: Concilie van Trente)

25 november 1551

1

DS 907 / DS 1694

Het schijnt de heilige Synode juist, om aan de voorafgaande leer over de boete het volgende over het sacrament van het heilig Oliesel te verbinden, dat door de Vaders als voltooiing wordt gezien, niet alleen van de boete maar van het gehele christelijke leven, wat een leven van voortdurende boete zou moeten zijn.

Ten eerste verklaart en leert het met betrekking tot de instelling: dat onze al goede Verlosser, die wilde dat zijn dienaren ten allen tijde met werkzame heilsmiddelen tegen alle aanvalswapens van de Vijand verzorgd zouden zijn, zoals Hij ook in de andere sacramenten maximale hulp heeft bereid, met welke christenen, tijdens levenstijd, hun leven vlekkeloos bewaren kunnen tegen iedere zware schade voor de Geest, zó heeft Hij door het sacrament van het heilig Oliesel, gelijk door een zeer sterke beschutting, het einde van het leven versterkt. (¹ Canon)

Want als ook onze Tegenstander gelegenheden zoekt en grijpt in ons gehele leven, om onze zielen op wat voor wijze dan ook te kunnen verslinden (² Vgl. 1 Pt. 5, 8), zo is er toch geen enkele tijd, waarin hij heftiger alle krachten van zijn sluwheid aanwendt, om ons geheel en al in het verderf te storten en ons zelfs – als het hem zou lukken- van het vertrouwen op Gods barmhartigheid af te brengen, dan die tijd wanneer hij vooruitziet dat ons levenseinde is gekomen.

DEEL 1 - Leerstellig gedeelte

EERSTE HOOFDSTUK - Over de instelling van het Sacrament van het heilig Oliesel

2

DS 908 / DS 1695

De heilige zalving van zieken is echter als werkelijk (*vere*) en eigen (*proprie*) Sacrament van het Nieuwe Testament door Christus de Heer ingesteld en immer al bij Marcus aangeduid (¹ Vgl. Mc. 6, 13) door Jacobus, apostel en de broeder van de Heer aan de gelovigen aanbevolen (*commendatum*) en afgekondigd (*promulgatum*). (² Canon 1)

“Is iemand onder U ziek, hij late de oudsten van de Kerk komen en zij zullen over hem bidden en hem in naam van de Heer met olie zalven. Het gebed van geloof zal de zieke genezen en de Heer zal hem oprichten en als hij zonden zou hebben begaan, zij zullen hem vergeven worden.” (Jac. 5, 14 ev)

Met deze woorden, zoals de Kerk uit de apostolische overlevering (*traditione*) van generatie op generatie heeft ontvangen, leert zij, wat de materie (*materiam*), de vorm (*formam*), de eigenlijke bedienaar en de werking (*effectum*) van dit Sacrament is. De Kerk heeft immers begrepen, dat de olie de materie (*materiam*) is die door de bisschop is gezegend, want de zalving representeert op de meest passende wijze de genade van de Heilige Geest, waarmee op onzichtbare wijze de ziel van de zieken wordt gezalfd. De vorm (*formam*) vervolgens zijn de woorden: “Door deze zalving ...enz.”

TWEEDE HOOFDSTUK - De werking (*effectu*) van dit Sacrament

3

DS 909 / DS 1696

Verder wordt de inhoud (*res*) en de werking (*effectu*) van dit Sacrament met deze woorden verklaart:

“Het gebed van geloof zal de zieke redden en de Heer zal hem oprichten en als hij zonden zou hebben begaan, zullen zij hem vergeven worden” (Jac. 5, 15)

De inhoud (*res*) is namelijk de genade van de Heilige Geest, wier zalving de zonden – als die er nog zijn- verzoent (*expianda*), of om de overige zonden weg te wissen en om de ziel van de zieke op te richten en te sterken (¹ Canon 2), en om in hem (de zieke) het grote vertrouwen op de goddelijke barmhartigheid op te wekken, waardoor de zieke getroost wordt, en de onaangenaamheden en moeizaamheid van de ziekte makkelijk draagt en de bekoringen van de duivel, die zijn hiel bedreigt, gemakkelijker kan weerstaan (² Vgl. Gen. 3, 15) en somtijds, - wanneer het zijn zielenheil ten goede komt - om genezing van zijn lichaam te verkrijgen.

DERDE HOOFDSTUK - Over de bedienaar van dit Sacrament, het tijdstip en aan wie het toegediend moet worden

4

11

DS 910 / DS 1697

Wat nu werkelijk betrekking heeft op de voorschriften van hen die dit Sacrament moeten ontvangen en bedienen, is dit in de voorafgaande woorden geenszins op donkere (*obscure*) wijze overgeleverd. Daar wordt aangetoond, dat de eigenlijke (*proprius*) bedienaren van dit sacrament de priesters van de Kerk zijn (¹ Canon 4), onder deze naam mogen op deze plaats niet de oudsten, naar leeftijd of de voornaamsten van het volk begrepen worden, maar òf de bisschoppen òf de priesters, die door hen (wettig), zoals het hoort (*rite*), “door handoplegging van het priestercollege” (1 Tim. 4, 14) zijn gewijd. (² Canon 4)

5

DS 910 / DS 1698

Verklaard wordt ook, dat deze zalving bij zieken aangewend moet worden, in het bijzonder (*praesertim*), bij hen die waarlijk (*vero*) zo gevaarlijk ziek (*periculose*) zijn, dat het lijkt dat zij aan hun levenseinde zijn, vandaar dat het ook het sacrament van de stervenden (*exeuntium*) wordt genoemd. Als de zieken, na ontvangst van deze zalving, zouden herstellen, zo kunnen zij wederom door de steun van dit sacrament geholpen worden, als zij op gelijke wijze op een andere levensgevaarlijke situatie stoten.

6

8

10

DS 910 / DS 1699

Daarom mag men op geen enkele wijze naar die mensen luisteren,

- **die** tegen de duidelijke en heldere uitspraak van de apostel Jakobus (³ Vgl. Jac. 5, 14v) leren, dat deze zalving een menselijk verzinsel is of een van de Vaders overgenomen plechtigheid (*ritus*), die noch het goddelijk gebod is, noch de belofte van genade bezit (⁴ Canon 1);
- **en zij** die verdedigen dat zij (de genade) al heeft opgehouden, alsof de genade van genezing alleen maar terug te voeren zou zijn op de Oerkerk;
- **en zij** die zeggen: de plechtigheid (*ritus*) en het gebruik (*usum*) die de heilige Roomse Kerk bij de toediening van dit Sacrament naleeft, is in strijd met de uitspraak van de apostel Jacobus en derhalve in een andere om te zetten is;
- **en tenslotte zij** die bevestigen dat het heilig Oliesel door gelovigen zonder zonden veracht kan worden (⁵ Canon 3).

Dit alles staat immers duidelijk in tegenspraak met de heldere woorden van de zo grote apostel. Daardwerkelijk heeft de roomse Kerk, Moeder en Lerare van allen, niets anders voor ogen bij de bediening van het Oliesel, wat het wezen (*substantiam*) van dit sacrament betreft, dan wat de zalige

Jacobus heeft voorgeschreven. De verachting van dit zo grote sacrament echter zou zelfs noodzakelijk verbonden zijn een geweldig vergrijp en onrecht zijn tegen de Heilige Geest.

DEEL 2 - Canones

7

DS 910 / DS 1700

Dit is wat deze heilige algemene Synode verkondigt en leert over het *Sacrament van de Biecht* en het heilig Oliesel, en voorlegt aan alle christengelovigen om te geloven en om te houden. Zij leert bovendien dat de volgende canones blijvend onderhouden moeten worden en veroordeelt en verdoemd voor eeuwig (*perpetuo*), hen die het tegenovergestelde verdedigen

Zie ook:

De beide *Doctrines* over de *Biecht* en H. Oliesel worden in de Akten van het Concilie gevolgd door 1 serie van Canones. Hier volgt de serie betrekking hebbende op het H. Oliesel. De Canones over de Biecht vindt men bij het document over de Biecht (¹ Concilie van Trente, 14e Zitting - De leer over het Sacrament van de Biecht, Sessio XIV - Doctrina de sacramento poenitentiae (25 nov 1551)).

Canon 1

8

[2](#)

[6](#)

DS 926 / DS 1716

Als iemand zegt: het heilig Oliesel is geen werkelijk (*vere*) en eigen (*proprie*) sacrament door Christus onze Heer ingesteld (² Vgl. Mc. 6, 13) en door de zalige apostel Jacobus afgekondigd (³ Vgl. Jac. 5, 14 ev), maar alleen een plechtigheid (*ritum*) van de Vaders overgenomen of een menselijk verzinsel, hij zij verdoemd.

Canon 2

9

[6](#)

[3](#)

DS 927 / DS 1717

Als iemand zegt: dat de heilige zalving van de zieken geen genade verleend, noch vergeving van zonden, noch de oprichting van zieken, maar dat zij (genade) al opgehouden is, alsof er eertijds alleen maar een genade van heling zou zijn geweest, hij zij verdoemd.

Canon 3

10

[6](#)

DS 928 / DS 1718

Als iemand zegt: de plechtigheid (*ritum*) en het gebruik (*usum*) van het heilig Oliesel, zoals de heilige Roomse Kerk naleeft, is in strijd met de uitspraak van de zalige apostel Jacobus en moet derhalve veranderd worden, en zou door christenen zonder zonden veracht kunnen worden, hij zij verdoemd.

Canon 4

11

[4](#)

DS 929 / DS 1719

Als iemand zegt: dat de priesters van de Kerk, welke na de aansporing van de zalige Jacobus tot de zalving van de zieke erbijgehaald moet worden, niet de priesters zijn die door de bisschop gewijd

zijn, maar de oudsten, naar leeftijd, in iedere gemeenschap en dat derhalve de eigenlijke (*proprium*) bedienaar van het heilig Oliesel niet alleen de priester is, hij zij verdoemd.

SESSIO XIII - DECRETUM DE SS. EUCHARISTIA

13e Zitting - Decreet over het Sacrament van de Eucharistie(Soort document: Concilie van Trente)

11 oktober 1551

Voorwoord

1

DS 873a / DS 1635

Ook als het hoogheilig oecumenisch en algemeen Concilie van Trente ... niet zonder de bijzondere leiding en bestuur van de Heilige Geest om de ware en oude leer over de Sacramenten uit te leggen en om heilsmiddel te bieden tegen alle ketteijen en andere uiters zwaarwegende onaangenaamheden, door welke de Kerk van God nu op ongelukkige wijze geplaagd en verscheurd wordt in vele en verschillende delen, zich verzameld heeft.

Zo heeft zij toch op de eerste plaats vooral op het oog, het onkruid van de afschuwelijke dwalingen en scheuringen, met wortel en tak uit te roeien. Het onkruid, welke de kwaadaardige mens heeft uitgezaaid, in deze rampzalige tijden, in de geloofsleer, gebruiken en verering van de hoogheilige Eucharistie (¹ Vgl. Mt. 13, 25). Deze heeft onze Verlosser juist aan zijn Kerk nagelaten als teken van haar eenheid en liefde, waardoor Hij alle christenen met zich heeft willen verbinden en vastkoppelen.

Daarom verbiedt deze hoogheilige Synode,

Die gezonde en oprechte leer over het vereringswaardige en goddelijke Sacrament van de Eucharistie overleverend, welke altijd door de Katholieke Kerk, onderwezen door onze Heer Jezus Christus zelf, en zijn apostelen, en door de Heilige Geest die haar alle waarheid dagelijks in herinnering gebracht (² Vgl. Joh. 14, 26), is bewaard,

aan alle christengelovigen, noch in de toekomst te wagen over de heilige Eucharistie anders te geloven, te leren of te prediken, dan dat wat in het voorliggende decreet uitgelegd en vastgelegd is.

DEEL 1 - Leerstellig gedeelte

EERSTE HOOFDSTUK - Over de werkelijke tegenwoordigheid van onze Heer Jezus Christus in het alleheiligste Sacrament van de Eucharistie.

2

17

DS 874a / DS 1636

Op de eerste plaats leert de heilige Synode en verklaard zij openlijk en in alle eenvoud: dat in het zegenrijke sacrament van de heilige Eucharistie, na de consecratie van brood en wijn, onze Heer Jezus Christus, waarlijk God, en waarlijk mens, werkelijk (*realiter*) en wezenlijk (*substantialiter*) (¹ Canon 1) onder de gedaante (*sub specie*) van deze zintuigelijke dingen bevat wordt (*contineri*).

Het is niet tegenstrijdig dat onze Verlosser zelf, volgens de wijze van zijn natuurlijk bestaan, dat Hij altijd in de hemel aan de rechter zijde van de Vader zit, en dat Hij desalniettemin in zijn wezen (*sua substantia*) op sacramentale wijze bij ons op vele andere plaatsen aanwezig is, op een zijnswijze, die wij nauwelijks met woorden kunnen uitdrukken. Dit is mogelijk, omdat Hij God is (² Vgl. Mt 19, 26 en Lc. 18, 27), en dit kunnen wij, denkend, verlicht door het geloof, verwerven en moeten wij met standvastigheid geloven.

3

DS 874b / DS 1637

Zo hebben immer al onze voorvaderen, zoveel als er maar in de ware Kerk van Christus zijn geweest, die over dit allerheiligste sacrament hebben gediscuteerd, op klare wijze beleden.

Dat onze Verlosser dit zo bewonderenswaardig sacrament bij het laatste avondmaal heeft ingesteld, als Hij na de zegening van brood en wijn, met klare en duidelijk woorden betuigd heeft, dat Hij hen zij eigen Lichaam en zijn eigen Bloed heeft aangeboden. Zoals ook de woorden van de heilige Evangelisten in herinnering brengen (³ Vgl. Mt. 26, 26-29; Mc. 14, 22-25; Lc. 22, 19v) en later herhaald is door de heilige Paulus (1 Kor. 11, 24v).

Wegens haar eigen en duidelijke betekenis, die zij in zich draagt, volgens welke ook de vaders hebben begrepen, is het inderdaad op indringende wijze afschuwelijk, dat door verschillende weerspannige en boosaardige mensen, met verzonnen en denkbeeldige manieren van spreken, welke de waarheid aangaande het Vlees en Bloed van Christus ontkennen, de algemene opvattingen van de Kerk wordt verdraaid.

De Kerk, “*pijler en grondslag van de waarheid*” (1 Tim. 3, 15) heeft deze, door slechte mensen uitgedachte verzinselen als ware het satanisch, verafschuwd, en de voortreffelijke weldaad van Christus, altijd met een dankbare en gedenkwaardige geest erkent.

TWEEDE HOOFDSTUK - De wijze van instelling van dit allerheiligste Sacrament

4
21

DS 875 / DS 1638

Derhalve heeft onze Verlosser, toen Hij uit deze wereld terug zou gaan naar de Vader, dit sacrament ingesteld, waarin Hij zijn rijkdom jegens de mensen van zijn goddelijke liefde als voorbeeld heeft uitgegoten, als een herinnering aan zijn wonder (Ps. 110, 4) Hij gebood ons: “*Blijf dit doen om het gedenken van Hem te onderhouden*” (¹ Vgl. Lc. 22, 19; 1 Kor. 11, 24) en zijn dood aan te kondigen totdat Hij zelf komt om de wereld te oordelen. (² Vgl. 1 Kor. 11, 26).

Hij wilde echter dat dit sacrament genoten wordt als geestelijke spijs voor de zielen (³ Vgl. Mt. 26, 26), waardoor diegene die leven, door het leven van Hem, gevoed en gesterkt worden. (⁴ Canon 5) Hij die zegt: “*Wie mij eet, zal ook zelf leven door Mij*” (Joh. 6, 57) En evenzeer als tegengiddel waardoor wij bevrijd worden van dagelijkse schuld en wij gevrijwaard zullen blijven voor dood-zonden.

Vervolgens wilde Hij dat het als onderpand van onze toekomstige heerlijkheid en voortdurende zaligheid is. En vooral wilde Hij het, als teken(symbolum) van zijn éne Lichaam, van wie Hij het Hoofd zelf is (⁵ Vgl. 1 Kor. 11, 3; Ef. 5, 23) en aan ons, dat wij gelijk ledematen, door de engste band van geloof, hoop en liefde gebonden zijn, opdat wij allen hetzelfde zouden zeggen en er onder ons geen scheuringen zou zijn (⁶ Vgl. 1 Kor. 1, 10)

DERDE HOOFDSTUK - De verhevenheid van de heilige Eucharistie over de andere Sacramenten

5
DS 876 / DS 1639

Weliswaar heeft het allerheiligste Sacrament van de Eucharistie gemeen met de andere Sacramenten, dat zij een teken is van een heilige zaak(*rei*) en de zichtbare gestalte van de onzichtbare genade, maar in haar bevindt zich het verhevene en éénmalige, dat de overige Sacramenten eerst dan de kracht hebben om te heiligen, wanneer ze door iemand worden gebruikt. In de Eucharistie echter is de Bewerker van heiligheid zelf, nog voor het gebruik.

6
17
19
DS 876b / DS 1640

De apostelen hebben immer, de Eucharistie nog niet uit de hand van de Heer ontvangen (¹ Vgl. Mt. 26, 26 ; Mc. 14, 22) , wanneer hij zelf waarachtig bevestigde: dat het zijn Lichaam is, wat Hij aan

bood. Dit geloof is steeds in de Kerk aanwezig geweest, dat terstond na de consecratie het ware Lichaam en Bloed van onze Heer onder de gedaante van brood en wijn met Zijn ziel en godheid er is: Nu echter het Lichaam onder de gedaante van brood, het Bloed onder de gedaante van wijn, door de kracht van de woorden. Hetzelfde Lichaam echter onder de gedaante van wijn en het Bloed onder de gedaante van brood en de ziel onder de gedaante van beiden, uit kracht van de natuurlijke verbinding (*conexionis*) en begeleiding (*concommitantiae*), waardoor de delen van Christus de Heer, die reeds van de dood is opgestaan en niet meer kan sterven (² Vgl. Rom. 6, 9) onder elkaar gekoppeld worden, vervolgens, de godheid wegens haar wonderbare hypostatische vereniging, met Zijn Lichaam en Zijn ziel. (³ Canon 1) (⁴ Canon)

7

DS 876c / DS 1641

Derhalve is het geheel waar, dat evenveel onder één van beide gedaanten als onder beiden wordt bevat. Immer, geheel en volledig is Christus tegenwoordig onder de gedaante van brood en onder de gedaante van ieder deeltje brood zonder onderscheid, alsook onder de gedaante van wijn en ook onder haar delen. (⁵ Canon 3)

VIERDE HOOFDSTUK - Over de transsubstantiatie

8

18

DS 877 / DS 1642

Omdat echter Christus, onze Verlosser zegt: dat wat Hij onder de gedaante van brood offerde, is werkelijk Zijn eigen Lichaam, heeft de Kerk altijd de overtuiging gehad, en deze heilige Synode verklaart het ook weer opnieuw:

Door de consecratie van brood en wijn geschiedt een verandering van

- de totale substantie van brood in de substantie van het Lichaam van Christus, onze Heer, en
- de totale substantie van wijn in het Bloed van Hem.

Deze verandering wordt door de heilige Katholieke Kerk passend (*convenienter*) en op eigenlijke zin (*proprie*) wezensverandering (*Transsubstantiatio*) genoemd. (¹ Canon 2)

Zie ook:

Paus Paulus VI in *Mysterium Fidei*, 46 en de rest van dat hoofdstuk 5 gaat ook in op de transsubstantiatie.

VIJFDE HOOFDSTUK - Over de cultus en de verering die dit allerheiligste Sacrament verschuldigd is

9

22

DS 878a / DS 1643

Er is daarom geen enkele twijfel, waarom dan niet de christengelovigen, dit allerheiligste Sacrament de verering (*veneratione*) verschuldigd zijn, volgens de steeds onderhouden gebruiken van de katholieke Kerk, van Godsverering (*cultum latriae*), welke aan God verschuldigd is. (1 Canon 6) Het moet ook niet minder aanbeden worden, omdat het door Christus de Heer ingesteld is, om genuttigd te worden (² Vgl. Mt. 26, 26-29). Want wij geloven dat dezelfde God, in haar tegenwoordig is. Dezelfde God over wie de eeuwige Vader zei, nadat Hij Hem de wereld heeft binnengeleid: “*en aanbidden zullen Hem alle engelen van God*” (Heb. 1, 6; Ps. 96, 7) Hem, die de wijzen knielend hebben aanbeden. (³ Vgl. Mt. 2, 11) Hem, tenslotte, vanwie de Schrift heeft getuigd, dat Hij in Galliea door de apostelen werd aanbeden. (⁴ Vgl. Mt. 28, 17; Lc. 24, 52)

10

DS 878b / DS 1644

Vervolgens verklaart de heilige Synode, dat ten volle op vrome en godsdienstige gronden dit gebruik in de Kerk van Christus is ingesteld, dat dit verheven en vereringswaardige sacrament, ieder jaar, met verering en feestelijkheid, op een eigen feestdag wordt gevierd. En dat het wordt rondgedragen door de openbare straten en plaatsen in processies, eerbiedig en eervol. (⁵ Het Feest van het Sacrament van het Lichaam en Bloed van Onze Heer (Sacramentsdag) werd in 1264 ingesteld, vgl. Paus Urbanus IV, Bul “*Transiturus de hoc mundo*”, 11-8-1264, DS 846)

Het is immers zeer juist om één heilige dag vast te leggen, waar alle christenen op een bijzondere en een zekere voortreffelijke betekenis, getuigenis kunnen afleggen, van hun dankbaarheid en erkentelijkheid jegens onze gemeenschappelijk Heer en Verlosser. Voor de zó onfeilbare en volledig goddelijke weldaad (*beneficio*), die de zegen en triomf over zijn dood tegenwoordig stelt. En het past immers dat de zegrijke waarheid zó haar triomf heeft over de leugen en de ketterij, dat haar tegenstanders in de aanblik van een zo grote glans en in een zo grote vreugde van de universele Kerk zijn gesteld, dat zij of te wel verzwakt of te wel dat zij gebroken, wegwijnen of door schaamte overladen en verward, éénmaal weer tot inzicht komen.

ZESDE HOOFDSTUK - Over de bewaring van het Sacrament van de heilige Eucharistie en het brengen naar de zieken.

11

23

DS 879 / DS 1645

De gewoonte om de heilige Eucharistie op een heilige plaats te bewaren, is zó oud, dat reeds de tijd van het Concilie van Nicea het kende. Vervolgens, het brengen van deze heilige Eucharistie naar de zieken en het voor dit gebruik het zorgvuldig bewaren (van haar) in kerken, wordt, afgezien van haar hoogste billijkheid en verstandigheid, gevonden in voorschriften van verschillende Concilies en is te beschouwen naar het aloude gebruik van de Katholieke Kerk. Daarom legt deze heilige Synode vast dat dit voor iedereen heilzame en noodzakelijke gebruik behouden moeten worden. (¹ Canon 7)

ZEVENDE HOOFDSTUK - De voorbereiding, die nodig zijn om de heilige Eucharistie waardig te ontvangen.

12

DS 880a / DS 1646

Als het niet past, dat iemand tot wat voor heilige handelingen dan ook zou naderen, tenzij hij heilig is, zo moet, hoe meer bekend is aan een christenmens de heiligheid en goddelijkheid van dit hemels Sacrament, zich iemand op des te gewetensvoller wijze er voor hoeden, om te naderen tot het ontvangen van het Sacrament. Vooral omdat wij bij de Apostel deze te duchten woorden lezen: “*Wie onwaardig eet en drinkt, eet en drinkt zichzelf een oordeel, als hij niet het Lichaam van de Heer weet te onderscheiden.*” (1 Kor. 11, 29) Daarom moet bij diegene die ter communie wil gaan, in gedachten zijn gebod in herinnering worden teruggeroepen: “*De mens echter moet zichzelf onderzoeken.*” (1 Kor. 11, 28)

13

DS 880b / 1647

De gewoonte van de Kerk echter verklaart dat dit onderzoek noodzakelijk is, zodat niemand, die zich van een doodzonde bewust is, ook al toont hij zich nog zo berouwvol (*contritus*) moet naderen tot de heilige Eucharistie, zonder voorafgaande sacramentele Biecht.

Deze heilige Synode heeft besloten, dat dit door alle christenen onderhouden moet worden, zelfs door de priesters, welke van ambtswege zich bezighouden haar te celebreren, in zoverre het hen niet

mogelijk is een biechtvader te bereiken. Als een priester op grond van een dringende noodzakelijkheid, zonder voorafgaande Biecht celebreert, moet hij (daarna) zo spoedig mogelijk gaan biechten.

ACHTSTE HOOFDSTUK - Over het gebruik van dit wonderbaar Sacrament.

14

24

26

DS 881 / DS 1648

Met betrekking tot het gebruik om dit heilige Sacrament te ontvangen, hebben de Vaders, op rechte en wijze manier een onderscheiding aangebracht:

- Zij leren immers dat sommigen het niet meer als sacramentaal (*Sacramentaliter*) ontvangen, zoals zondaars.
- Anderen alleen geestelijk (*spiritualiter*), te weten, diegene die het voor ogen gestelde hemelse brood, vanuit een verlangen, eten, met levend geloof, welke “*door de liefde werkt*” (Gal. 5, 6) zijn vruchten en nuttigheid bespeuren.
- De derden, vervolgens sacramentaal en tegelijk geestelijk (*sacramentaliter simul et spiritualiter*) (¹ Canon 8); dat zijn zij, die zich van te voren zo onderzoeken en onderwijzen dat zij, gekleed in een bruiloftsgewaad, tot deze goddelijke tafel naderen. (² Vgl. Mt. 22, 11)

Bij het sacramenteel ontvangen echter is er in de Kerk altijd het gebruik geweest, dat de leken door de priesters de communie ontvangen, de celebrerende priester echter, zichzelf de communie geeft. (³ Canon 10) Dit gebruik moet, omdat het uit de apostolische traditie naar voren komen, met recht en betekenis gehouden worden.

15

DS 882a / DS 1649

Tenslotte echter vermaant, vraagt en bezweert de heilige Synode, onder vaderlijke toeneiging, “*door de innigste barmhartigheid van onze God*” (Lc. 1, 78) dat alles en iedereen, die tot de christenen gerekend worden,

- in het teken van eenheid
- en in deze band van liefde, (⁴ vgl. H. Augustinus, *In Evangelium Johannis*, tract. 26, 13, PL 35, 1613)
- in dit symbool van eendracht,

eindelijk eens samenkomen en overeenstemmen en gedenken, de zó grote verhevenheid en buitengewone liefde van onze Heer Jezus Christus, die Zijn geliefde ziel tot losgeld van ons heil en Zijn vlees aan ons heeft gegeven, om te eten. (⁵ Vgl. Joh. 6, 48-58)

Dit heilig geheim van zijn Lichaam en Bloed, wordt, vanuit een constant geloof, met standvastigheid en genegenheid van hart, met zo'n godsvrucht (*pietate*) en verzorging (*cultus*) vereerd, dat zij dikwijls dit wezensnoodzakelijke (*supersubstantialem*) (⁶ Vgl. Mt. 6, 11) brood kunnen ontvangen, en dat hun zieleleven en altijd durende geestelijke gezondheid door haar kracht, gesterkt worden (⁷ Vgl. 1 Kon 19,8) en dat zij, gekomen vanuit de reis van deze ellendige pelgrimstocht tot het hemels vaderland, hetzelfde “*brood van de Engelen*” (Ps. 77, 25) wat zij nu, onder heilige versluiting, zonder wat voor sluiert dan ook, zouden eten.

16

DS 882b / DS 1650

Omdat het niet genoeg is de waarheid te zeggen, tenzij niet de dwalingen onthult worden en weerlegt worden, heeft het de heilige Synode behaagd, deze canones toe te voegen, opdat allen, nadat zij reeds de katholieke leer hebben leren kennen, haar ook begrijpen en voor welke ketterijen zij zich moeten hoeden en welke vermeden moeten worden.

DEEL 2 - Canones

Canon 1

17

[2](#)

[6](#)

DS 883 / DS 1651

Als iemand onkent, dat in het sacrament van de allerheiligste Eucharistie werkelijk (*vere*) waarachtig (*realiter*) en substantieel (*substantialiter*) het Lichaam en Bloed wordt bevat, met de ziel en godheid van onze Heer Jezus Christus en dat zij daarom de gehele Christus bevat, maar hij zegt: het is alleen maar een teken (*signo*) of een afbeelding (*figura*) of werkingskracht (*virtute*), hij zij veroemd.

Canon 2

18

[8](#)

DS 884 /DS 1652

Als iemand zegt: in het hoogheilig Sacrament van de Eucharistie, verblijven de substanties van brood en wijn samen met het Lichaam en Bloed van onze Heer Jezus Christus, en hij ontkent die wonderbaarlijke en éénmalige verandering van de gehele substantie van brood in het Lichaam en van de gehele substantie van wijn in het Bloed, waarbij tenminste de gedaanten van brood en wijn blijven, die verandering die de katholieke Kerk op treffende wijze wezensverandering (*transsubstantiatie*) noemt, hij zij veroemd

Canon 3

19

[6](#)

[7](#)

DS 885 / DS 1653

Als iemand ontkent: dat in het vereringwaardige Sacrament van de Eucharistie, onder ieder van de beide gedaanten en na deling, onder elk deel van deze gedaanten, de gehele Christus bevat wordt, hij zij veroemd.

Canon 4

20

[6](#)

DS 886 / DS 1654

Als iemand zegt: na voltrekking van de consecratie zijn in het wonderbaar Sacrament van de Eucharistie, niet het Lichaam en Bloed van onze Heer Jezus Christus, maar alleen in het gebruik, als Hij genuttigd wordt, niet echter daarvoor of daarna, en dat in de hosties of in de geconsacreerde deeltjes welke na de communie bewaard worden, of overblijven, niet het waarlijk Lichaam van Christus verblijft, hij zij veroemd.

Canon 5

21

[4](#)

DS 887 /DS 1655

Als iemand zegt: de hoofdzakelijke vrucht van de allerheiligste Eucharistie is de vergeving van zonden, of er zouden van haar geen andere werkingen uitgaan, hij zij veroemd.

Canon 6

22

DS 888 / DS 1656

Als iemand zegt: in het heilig sacrament van de Eucharistie moet Christus, de eniggeboren Zoon van God, niet met de uiterlijke godsverering aanbeden worden, en daardoor noch met een bijzondere feestelijk viering vereerd worden, noch, volgens de vereringswaardige en algemene rite en gewoonten van de heilige Kerk in processies feestelijk worden rondgedragen, of voor het volk uitgesteld om het (sacrament) te aanbidden of te zeggen dat haar aanbidders afgodendienaars zijn, hij zij verdoemd.

Canon 7

23

11

DS 889 / DS 1657

Als iemand zegt: het is niet geoorloofd om de heilige Eucharistie op een heilige plaats te bewaren, maar moet na de consecratie terstond aan de aanwezigen uitgedeeld worden, of het is niet geoorloofd dat zij (de Eucharistie) op eerbiedwaardige wijze naar de zieken wordt gebracht, hij zij verdoemd.

Canon 8

24

14

DS 890 / DS 1658

Als iemand zegt: Christus wordt in de Eucharistie aangereikt om alleen maar op geestelijke wijze gegeten te worden en niet sacramentaal en werkelijk, hij zij verdoemd.

Canon 9

25

DS 891 / DS 1659

Als iemand ontkent: dat alle en ieder afzonderlijke christen van beide geslachten, zodra de jaren van onderscheiding gekomen zijn, gehouden zijn, om ieder jaar tenminste met Pasen te communiceren, volgens het gebod van onze Moeder de heilige Kerk, hij zij verdoemd. (¹ vgl. Concilie van Lateranen, Hoofdstuk 21, *Het gebod van de jaarlijkse Biecht en de Paascommunie*, november 1215 DS 812)

Canon 10

26

14

DS 892 / DS 1660

Als iemand zegt: het is de celebrerende priester niet geoorloofd om zichzelf de communie te geven, hij zij verdoemd.

Canon 11

27

12

13

DS 893 / DS 1661

Als iemand zegt: alleen het geloof is een toereikende voorbereiding om het Sacrament van de allerheiligste Eucharistie te nuttigen, hij zij verdoemd. 12

En, daarmee niet een zo groot Sacrament op onwaardige wijze en derhalve tot de dood tot veroordeling genuttigd wordt, verklaart deze heilige Synode dat diegene die hun geweten bezwaard voelen door een doodzonde, hoezeer zij zich ook voor berouwvol houden, dat zij, voor zover er een biechtvader voorhanden is, zij zich moeten onderwerpen aan een sacramentele Biecht.

Als iemand het tegendeel leert, preekt of op hardnekkige wijze verdedigd, of zelfs in openbare discussies verdedigd, hij is op staande voet geëxcommuniceerd. [13](#)

SESSIO VII - DECRETUM DE SACRAMENTIS

7de Zitting - Decreet over de Sacramenten(Soort document: Concilie van Trente)

3 maart 1547

Voorwoord

DS 843a / DS 1600

Tot voltooiing van de heilzame leer over de rechtvaardiging, welke in de voorafgaande zitting met éénstemmigheid door de Vaders is afgekondigd, schijnt het nodig te zijn om de heilige sacramenten van de Kerk, door welke de ware gerechtigheid begint, zich vermeerderd of, als zij verloren is gegaan, weer hersteld wordt, te behandelen.

Daarom meent het hoogheilig oecumenisch en algemeen Concilie van Trente....

Om dwalingen uit te sluiten en ketterijen uit te roeien, die betrekking hebben in deze stormachtige tijden, op de allerheiligste sacramenten zelf, nu eens opgerakeld door, eertijd door de Vaders veroordeelde ketterijen, dan weer opnieuw uitgevonden worden, welke de reinheid van de Katholieke Kerk en het heil der zielen grote schade toebrengt:

Aansluitend aan de leer van de heilige Schriften, de apostolische tradities en de overeenstemmende opvattingen van andere concilies en vaders

om de voorliggende canones op te stellen en te besluiten, en de overigen, die nog over zijn, tot voltooiing van het begonnen werk (met hulp van de goddelijke Geest) uit te geven.

DEEL 1 - Canones over de Sacramenten in het algemeen

Canon 1 over de Sacramenten

1

DS 844 / DS 1601

Als iemand zegt: de sacramenten van het nieuwe verbond zijn niet allemaal door onze Heer Jezus Christus ingesteld of er zijn, meer of minder dan zeven, namelijk:

- Doop,
- Vormsel,
- Eucharistie,
- Biecht,
- Laatste Oliesel,
- Huwelijk,
- Wijding,

of mens zegt: één van de zeven is niet werkelijk en in eigenlijke zin een sacrament, hij zij verdoemd.

Canon 2 over de Sacramenten

2

Als iemand zegt: deze sacramenten van het nieuwe verbond zijn niet verschillend van het oude verbond, behalve dat ceremoniën en de uiterlijke riten andere zijn, hij zij verdoemd.

Canon 3 over de Sacramenten

3

Als iemand zegt: deze zeven sacramenten zijn onderling zó gelijk, dat in geen enkel opzicht de één meer waardiger is dan de ander, hij zij verdoemd.

Canon 4 over de Sacramenten

4

Als iemand zegt: de sacramenten van het nieuwe verbond zijn niet noodzakelijk voor het heil, maar overbodig en de mensen ontvangen zonder hen, of zonder de wens naar hen, door het geloof alleen, de genade van de rechtvaardigheid, (¹ Vgl. Concilie van Trente, 6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging, Sessio VI - Decretum de iustificatione (13 jan 1547), 39) alhoewel ook alle niet voor iedereen noodzakelijk zijn, hij zij verdoemd.

Canon 5 over de Sacramenten

5

Als iemand zegt: deze sacramenten zijn alleen ingesteld om het geloof te voeden, hij zij verdoemd.

Canon 6 over de Sacramenten

6

Als iemand zegt: sacramenten van het nieuwe verbond bevatten niet de genade, die zij aanduiden, of verlenen deze genade niet aan diegene die een beletsel opwerpen, alsof zij alleen maar uiterlijke tekenen zijn, van door het geloof ontvangen genade en gerechtigheid [vgl. Paus Leo X, Bul “*Exsurge Domine*” over de dwalingen van Martin Luther, Canon 1, DS 1451]> en zekere kenmerken van christelijke belijdenis, waardoor gelovigen zich onderscheiden van ongelovigen, hij zij verdoemd.

Canon 7 over de Sacramenten

7

Als iemand zegt: de genade wordt door deze sacramenten, als het aan God ligt, niet altijd aan iedereen gegeven, ook wanneer zij deze op de juiste wijze ontvangen, maar soms en aan sommigen, hij zij verdoemd.

Canon 8 over de Sacramenten

8

Als iemand zegt: door deze sacramenten van het nieuwe verbond wordt de genade niet op grond van het verrichte werk (*ex opere operato*) gegeven. Doch om tot genade te komen, is alleen de goddelijke belofte van het geloof, voldoende, hij zij verdoemd.

Canon 9 over de Sacramenten

9

Als iemand zegt: in drie sacramenten, te weten Doop, Vormsel en Wijding wordt in de ziel geen merkteken ingedrukt, d.w.z een of ander geestelijk, onuitwisbaar teken, als gevolg waarvan zij niet herhaald kunnen worden, hij zij verdoemd.

Canon 10 over de Sacramenten

10

Als iemand zegt: alle christenen hebben de volmacht om in woord en handeling alle sacramenten toe te dienen, hij zij verdoemd.

Canon 11 over de Sacramenten

11

Als iemand zegt: bij de bedienaren van de sacramenten is hij niet nodig, als zij de sacramenten toedienen en voltrekken, om minste de intentie te hebben, “te doen wat de Kerk doet”, hij zij verdoemd.

Canon 12 over de Sacramenten

12

Als iemand zegt: dat een bedienaar in staat van doodzonde, zelfs als hij alles wat voor het voltrekken en toediening van het sacrament wezenlijk noodzakelijk is, onderhoudt, het sacrament niet voltrekt of uitdeelt, hij zij verdoemd.

Canon 13 over de Sacramenten

13

Als iemand zegt: de ontvangen en erkende ritus (*ceremonie*) van de Katholieke Kerk die gewoonlijk bij de plechtige toediening van de sacramenten worden gebruikt, kunnen

- of te wel veracht,
- of te wel zonder zonde door de bedienaar naar believen weggelaten worden,
- of te wel door welke herders van de Kerk dan ook, in andere nieuwe veranderd worden,

hij zij verdoemd.

DEEL 2 - Canones over het Sacrament van de Doop

Canon 1 over het Sacrament van de Doop

14

DS 857 / DS 1614

Als iemand zegt: de doop van Johannes heeft dezelfde kracht als de doop van Christus, hij zij verdoemd.

Canon 2 over het Sacrament van de Doop

15

DS 858 / DS 1615

Als iemand zegt: voor de doop is geen werkelijk en natuurlijk water nodig en derhalve deze woorden van onze Heer Jezus Christus: “*Wie niet uit water en heilige Geest herboren word*” (Joh. 3, 5) tot een metafoor verdraaid (¹ *Red.*: overdrachtelijk, niet letterlijk), hij zij verdoemd.

Canon 3 over het Sacrament van de Doop

16

DS 859 / DS 1616

Als iemand zegt: de Roomse Kerk (welke de Moeder en Leermeesteres is van alle kerken) heeft niet de ware leer over het sacrament van de doop, hij zij verdoemd.

Canon 4 over het Sacrament van de Doop

17

DS 860 / DS 1617

Als iemand zegt: het Doopsel, dat zelfs door ketters in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest wordt gedaan met de intentie, te doen wat de Kerk doet, is niet een werkelijk Doopsel, hij zij verdoemd.

Canon 5 over het Sacrament van de Doop

18

DS 861 / DS 1618

Als iemand zegt: het Doopsel is vrij, d.w.z niet noodzakelijk om tot het heil te komen, hij zij verdoemd. (² Vgl. Concilie van Trente, 6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging, Sessio VI - Decretum de iustificatione (13 jan 1547), 4)

Canon 6 over het Sacrament van de Doop

19

DS 862 / DS 1619

Als iemand zegt: de gedoopte kan, zelfs al zou het het willen, niet de genade verliezen, hoeveel keren hij ook zou zondigen, als hij maar geloven wil, hij zij verdoemd. (³ Vgl. Concilie van Trente, 6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging, Sessio VI - Decretum de iustificatione (13 jan 1547), 24)

Canon 7 over het Sacrament van de Doop

20

DS 863 / DS 1620

Als iemand zegt: de gedoopten worden alleen door het Doopsel tot geloven verplicht, niet echter om de gehele universele wetten van Christus te onderhouden, hij zij verdoemd.

Canon 8 over het Sacrament van de Doop**21**

DS 864 / DS 1621

Als iemand zegt: de gedoopten zijn vrij van alle voorschriften van de heilige Kerk, welke geschreven of overgeleverd zijn, zodat zij niet gehouden zijn, ze te onderhouden, als ze zich niet vrijwillig aan hen willen onderwerpen, hij zij verdoemd.

Canon 9 over het Sacrament van de Doop**22**

DS 865 / DS 1622

Als iemand zegt: dat de mensen zó tot het gedenken van de in de Doop ontvangen genade moeten worden terug geleid, dat zij begrijpen dat alle geloften, welke na het Doopsel zijn gedaan, door de kracht van de in deze Doop reeds gedane belofte, ongeldig zijn, alsof door die beloften zowel het geloof - wat zij beleden hebben - als ook de doop zelf afbreuk wordt gedaan, hij zij verdoemd.

Canon 10 over het Sacrament van de Doop**23**

DS 866 / DS 1623

Als iemand zegt: alle zonden die na het Doopsel zijn begaan, worden alleen door de herinnering aan en door het geloof van de ontvangende Doop, of te wel vergeven, of tot dagelijkse zonden, hij zij verdoemd.

Canon 11 over het Sacrament van de Doop**24**

DS 867 / DS 1624

Als iemand zegt: De ware en rechtmatige toegediende Doop moet, bij iemand die voor ongelovigen het geloof in Christus geloochend heeft, herhaald worden wanneer hij door boete zich bekeerd, hij zij verdoemd.

Canon 12 over het Sacrament van de Doop**25**

DS 868 / DS 1625

Als iemand zegt: niemand mag gedoopt worden tenzij in de leeftijd waarin Christus gedoopt werd, of op het moment van sterven, hij zij verdoemd.

Canon 13 over het Sacrament van de Doop**26**

DS 869 / DS 1626

Als iemand zegt: de kleine kinderen mogen nadat zij gedoopt zijn, niet onder de gedoopten gerekend worden, omdat zij geen geloofsact hebben, en moeten derhalve als zij de leeftijd van onderscheiding hebben, herdoopt worden, of als iemand zegt: het is beter het Doopsel van hen achterwege te laten, als dat zij, omdat zij geen eigen geloofsact hebben, alleen in het geloof van de Kerk gedoopt worden, hij zij verdoemd.

Canon 14 over het Sacrament van de Doop**27**

DS 870 / DS 1627

Als iemand zegt: van deze gedoopte kinderen moet gevraagd worden, als zij volwassen zijn geworden, of zij zich willen bekennen tot dat, wat de peetouders, bij hun Doopsel, in hun naam hebben beloofd, en wanneer zij antwoorden, zij willen dat niet, moet dat aan hun eigen goeddunken worden overgelaten en mogen zij niet door een andere straf tot christelijk leven gedwongen worden, tenzij dat zij afgehouden worden van het ontvangen van de Eucharistie en de andere Sacramenten, totdat zij weer tot inkeer komen, hij zij verdoemd

DEEL 3 - Canones over het Sacrament van het Vormsel

Canon 1 over het Sacrament van het Vormsel

28

DS 871 / DS 1628

Als iemand zegt: het Vormsel van gedoopten is een niets ter zake doende plechtigheid en niet veel meer een waar en eigenlijk Sacrament, of het is eens niets anders anders geweest dan een soort catechese, waarin de opgroeiende mens zich voor de Kerk rekenschap aflegt van zijn geloof, hij zij verdoemd.

Canon 2 over het Sacrament van het Vormsel

29

DS 872 / DS 1629

Als iemand zegt: ongerecht tegen de Heilige Geest zijn zij, die het heilig Chrisma van het Vormsel een of ander kracht toekennen, hij zij verdoemd.

Canon 3 over het Sacrament van het Vormsel

30

DS 873 / DS 1630

Als iemand zegt: de gewone bedienaar van het heilig Vormsel is niet alléén de Bisschop, maar ieder willekeurige eenvoudige priester, hij zij verdoemd. (¹ vgl. Concilie van Florence: Bul "*Exsultate Deo*"; decreet voor de Armeniërs, DS 1318)

SESSIO VI - DECRETUM DE IUSTIFICATIONE

6. Zitting - Decreet over de rechtvaardiging (Soort document: Concilie van Trente)

13 januari 1547

DEEL 1 - Leerstellig gedeelte

Voorwoord

DS 792a / DS 1520

Omdat in deze tijd, niet zonder het verlies van veel zielen en grote schade voor de eenheid van de Kerk een dwaalleer over de rechtvaardiging is uitgezaaid, zo heeft, tot eer en glorie van de almachtige God en tot rust in de Kerk en het heil van de zielen, het hoogheilig, oecumenisch concilie van Trente op het oog. ...

Alle christengelovigen de ware en gezonde leer over de rechtvaardiging uit te leggen, zoals de “*zonder gerechtigheid*”, (Mal 4, 2) Jezus Christus, “*de Grondlegger en Voltrekker van ons geloof*” (Heb 12,2) heeft onderwezen, door de apostelen is overgeleverd en door de katholieke Kerk, onder ingeving van de Heilige Geest beïnvloed, voortdurend is gehouden; ten strengste verbiedend, dat iemand in de toekomst iest anders te geloven, te prediken of te leren zou wagen, dan datgene wat door het huidige decreet wordt vastgesteld en verklaard.

EERSTE HOOFDSTUK - Over de zwakheid van de natuur en wet tot rechtvaardiging van de mensen.

1

31

35

DS 793 / DS 1521

Ten eerste verklaart de heilige Synode, dat tot het juiste en oprechte begrijpen van de rechtvaardiging behoort, dat ééniénder erkent en bekent dat, nadat alle mensen door de zonde van Adam de onschuld verloren hebben. (¹ Vgl. Rom 5, 12; 1 Kor 15, 22) (² vgl. Pseudo-Coelestinische Hoofdstuk oftewel “Indiculus”, DS 239) “*onrein geworden*” (Jes 54, 6) en zoals de apostel zegt: “*kinderen van de toorn*” (Ef 2, 3), zoals het decreet over de erfzonde (³ Concilie van Trente, 5e Zitting - Decreet over de erfzonde, Sessio V - Decretum super peccato originali (17 juni 1546)) uitlegt, zozeer tot slaven van de zonden waren (⁴ Vgl. Rom 6, 20) en onder de macht van de duivel en de dood, dat niet alleen de heidenen door de kracht van de natuur, maar dat ook de joden zelfs door de letter van de wet van Mozes, daarvan bevrijd konden worden, of konden opstaan, ofschoon in hen niet in het minst de vrije wil, door krachten zwakker gemaakt en kromgebogen, was uitgeblust. (⁷ Synode van Orange, Over de genade, Canon 8, DS 378)

TWEEDE HOOFDSTUK - Het heilsplan en het geheim van de komst van Christus

2

31

DS 794 / DS 1522

Zo gebeurde het, dat de hemelse Vader, “*de Vader van barmhartigheid en de God van alle vertroosting*” (2 Kor 1, 3) Christus Jezus (¹ Canon 1), Zijn Zoon, voor de wet en ten tijde van de wet, aan vele heilige vaders aangekondigd en beloofd (² Vgl. Gen 49, 10) toen “*de volheid van de tijd gekomen was*” (Ef 1, 10; Gal 4,4) tot de mensen heeft gezonden, zodat de Joden, die “*onder de wet waren, verlost zouden worden*” (Gal 4, 5) en de “*heidenen die niet waren afgesneden van de gerechtigheid, de gerechtigheid zouden kunnen grijpen*” (Rom 9, 30) en dat allen de “*aanname tot zonen zouden ontvangen*” (Gal 4, 5). Hem, “*zette God als Verzoener in door het geloof in zijn*

Bloed” (Rom 3, 25) “voor onze zonden, niet alleen voor de onze, maar zelfs voor die van de gehele wereld.” (1 Joh 2, 2)

DERDE HOOFDSTUK - Wie wordt door Christus gerechtvaardigd

3

32

40

DS 795 /DS 1523

Ook al is Hij “voor allen gestorven” (2 Kor 5, 15) zo ontvangen niet allen zijn weldaden van zijn dood, maar zij namelijk die aandeel hebben aan de verdiensten van zijn lijden.

Want zoals waarlijke mensen, als zij niet geboren werden als afstammelingen uit het zaad van Adam, niet geboren zouden zijn als ongerechten, want door deze afstamming van hem (Adam) daar zij zijn eigen ongerechtigheid hebben opgelopen, zo zouden zij, tenzij zij niet in Christus herboren zouden zijn, nooit en te nimmer gerechtvaardigd worden (¹ Canon 2 en 10), want door deze wedergeboorte door de verdienste van Zijn lijden wordt aan hen de genade, welke gerecht maakt, verleent.

Voor deze weldaad spoort ons de Apostel aan, dank te brengen aan de Vader, “die ons waardig maakte om deel te hebben aan de heiligen in het Licht en ons ontrukkt aan de macht van de duisternis en ons overbrengt naar het rijk van zijn geliefde Zoon, in wie wij verlossing en vergeving van zonden hebben.” (Kol 1, 12-14)

VIERDE HOOFDSTUK - Aangeduid wordt de beschrijving van de rechtvaardiging van de goddelozen en hun wijze van staan in de genade

4

DS 796 / DS 1524

Met deze woorden wordt aangeduid de beschrijving van de rechtvaardiging van de goddelozen: dat zij een overbrenging is van de staat waarin de mens wordt geboren als zoon van de eerste Adam, naar de staat van genade en “aannname onder de zonen” (Rom 8, 15) Gods, door de tweede Adam, onze Verlosser Jezus Christus; voorzeker deze overbrenging, kan, bekend gemaakt door het Evangelie, niet zonder het bad van de wedergeboorte (1 *Red.*: het Doopsel) of het verlangen daarnaar (² Canon 5 over het doopsel, volgt nog), zoals geschreven staat: “Wie niet herboren is uit water en de Heilige Geest, kan niet binnengaan in het rijk Gods.” (Joh 3, 5)

VIJFDE HOOFDSTUK - Over de noodzakelijkheid van de voorbereiding tot rechtvaardiging van volwassenen, en vanwaar zij komt.

5

33-35

DS 797 / DS 1525

Vervolgens verklaart het, dat het begin van deze rechtvaardiging bij volwassenen, genomen moet worden uit Gods voorkomende genade door Christus Jezus (¹ Canon 3) dat wil zeggen: door zijn roep, zonder enige eigen verdienste, wij geroepen worden, omdat zij die door de zonde van God waren afgewend, door zijn opwekkende en helpende genade, waardig gemaakt worden, door vrije toestemming en medewerking, zich te bekeren tot eigen gerechtigheid. (² Canon 4 en 5);

Als derhalve door God het hart van de mens door de verlichting van de Heilige Geest zonder welke de mens zelf niets doet, hoogstens kan hij haar afwijzen, is aangeraakt, kan hij toch niet zonder de genade Gods, zich bewegen naar de gerechtigheid, ten overstaan van Hem, door zijn eigen vrije wil. (³ Canon 3)

Vandaar als door heilige Schrift gezegd wordt “*Keert om tot Mij en Ik zal Mij omkeren tot U*” (Zach 1, 3) worden wij in onze vrijheid aangespoord, als wij antwoorden “*Bekeer ons o Heer, tot U en wij zullen worden bekeerd*” (Klg 5, 21), belijden wij dat Gods genade ons vooruit gaat.

ZESDE HOOFDSTUK - De wijze van voorbereiding

6

37-39

42-44

DS 798 / DS 1526

Zij worden echter voorbereid tot deze gerechtigheid (¹ Canon 7 en 9), wanneer zij door de goddelijke genade ondersteund en geholpen worden, en aannemende het geloof uit het horen (² Vgl. Rom 10, 17) en zij zich uit vrije wil naar God toe bewegen, gelovend, dat het waar is, wat door God geopenbaard en beloofd is (³ Alinea 42-44) en op de eerste plaats, dat de goddeloze door de genade van God gerechtvaardigd wordt, “*door de verlossing welke is in Christus Jezus*” (Rom 3, 24) en verder als hij bekent zondaar te zijn, onder vrees van de goddelijke gerechtigheid, waardoor hij heilzaam wordt opgeschrikt (⁴ Canon 8) om zich te bezinnen op de barmhartigheid Gods, zich te moeten bekeren, zich aan de hoop op te richten, gelovend, dat God hem om Christus wil genadig wil zijn, en Hem als bron van alle gerechtigheid begint lief te hebben en vervolgens bewogen wordt om door een zekere mate van haat en afschuw, afstand te doen van de zonden, (⁵ Canon 9); dit is door een zekere boetedoening, welke past voor men de doop ondergaat (⁶ Vgl. Hand 2, 38); vervolgens wanneer zij zich voornemen de doop te ontvangen, een nieuw leven te beginnen en de goddelijke geboden te onderhouden.

7

DS 798 / DS 1527

Over deze voorbereiding staat geschreven: “*Wie zich God wil naderen, moet geloven dat Hij het is en dat Hij voor diegene die Hem zoeken, een Vergelder is.*” (Hebr 11, 6) En “*Hebt vertrouwen, mijn zoon, uw zonden worden u vergeven.*” (Mt 9, 2; Mc 2, 5) En ook “*De vrees voor God verdrijft de zonde.*” (Sir 1, 27) En “*Doet boete en éénieder van jullie zal gedoopt worden in de naam van Christus, tot vergeving van jullie zonden en U zult ontvangen de gave van de Heilige Geest.*” (Hand. 2, 38) En ook “*Gaat derhalve heen en leert alle volkeren, doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, leert hen alles te onderhouden wat ik jullie opgedragen heb.*” (Mt. 28, 19) Tenslotte: “*Bereid uw harten voor de Heer.*” (1 Sam. 7, 3)

ZEVENDE HOOFDSTUK - Wat is de rechtvaardiging van goddelozen en welke zijn de oorzaken?

8

DS 799a / DS 1528

Deze ordening of voorbereiding volgt uit de rechtvaardiging zelf, die niet alleen de vergeving van zonden is, (¹ Canon 11, volgt nog) maar ook de heiliging en de vernieuwing van de innerlijke mens door de wilsact om de genade en de gaven aan te nemen, waardoor de mens, gerecht gemaakt uit de ongerechtigheid en van vijand tot vriend wordt, opdat hij zou worden: “*erfgenaam volgens de hoop op eeuwig leven.*” (Tit 3, 7)

9

DS 799b / DS 1529

De oorzaken van deze rechtvaardiging zijn:

- De **doeloorzaak**, de eer van God en Christus, alsook het eeuwig leven.
- De **werkoorzaak**, werkelijke de barmhartige God, die om niet reinigt en heiligt (² Vgl. 1 Kor. 6, 11), die bezegelt en zalft (³ Vgl. 2 Kor. 1, 21v), door de belofte van de Heilige Geest, die het onderpand van onze erfenis is. (Ef 1, 13)

- De **oorzaak van verdienste**, is echter zijn veelgeliefde eniggeboren Zoon onze Heer Jezus Christus, die ons, terwijl “*wij vijanden waren*”, (Rom. 5,10) “*wegens zijn overgrote liefde, waarmee Hij ons heeft liefgehad*” (Ef. 2, 4) door zijn allerheiligste lijden op het hout van het kruis voor ons heeft verdiend (⁴ Canones 10 en 11, volgen nog) en voor ons aan God, de Vader genoegdoening heeft bewerkt.
- De **instrumentele oorzaak**, insgelijks is het sacrament van de doop, dat is het sacrament van geloof [Ambrosius von Mailand, *De Spiritu Sancto* I 3, n. 42 (PL 16 743A); Augustinus, Brief 98 an Bischof Bonifatius, Kap. 9f (CSEL 34/II,5319 12 20 53212 / PL 33,364); Innozenz III., s. 769 788.], zonder welke aan niemand ooit de rechtvaardiging ten deel valt.
- Tenslotte is de enige **formele oorzaak** de gerechtigheid van God, niet die waardoor Hij zelf gerecht is, maar die, waardoor Hij ons gerecht maakt (⁵ Vgl. Augustinus, *De Trinitate* XIV 12, n. 15 (W.J. Mountain - Fr. Glorie: CpChL 50A 442f / PL 42,1048)) (⁶ Canones 10 en 11, volgen nog), te weten namelijk, die, door Hem gegeven, (waardoor) wij in de Geest van ons gemoed vernieuwd worden (Ef. 4, 23) en niet alleen worden wij gerekend tot, maar worden werkelijk gerechten genoemd en wij zijn het (⁷ Vgl. 1 Joh. 3, 1), terwijl wij de gerechtigheid in ons ontvangen, ieder zijn eigen, volgens de maat welke de Heilige Geest de enkeling toedeelt, zoals Hij wil (⁸ Vgl. 1 Kor. 12, 11) en volgens zijn eigen voorbereiding en medewerking.

10

DS 800a / DS 1530

Ofschoon, immers niemand rechtvaardig kan zijn, tenzij hem de verdiensten van het lijden van onze Heer Jezus Christus wordt medegedeeld, dit echter geschiedt bij de rechtvaardiging van de goddelozen, terwijl door de verdienste van zijn heilig lijden, de liefde van God door de heilige Geest wordt ingestort in de harten (⁹ Vgl. Rom. 5, 5) van diegene die worden gerechtvaardigd, en bij hen inwoont. (¹⁰ Canon 11, volgt nog) Vandaar ontvangt de mens in de rechtvaardiging zelf, tezamen met de vergeving van de zonden, dit alles, te weten: Geloof, Hoop en Liefde, tegelijk ingestort, door Jezus Christus, aan wie hij toebehoort.

11

DS 800b / DS 1531

Want geloof, als de hoop en de liefde haar niet volgen, verenigt noch met Christus op volkomen wijze, noch wordt hij een levend lidmaat van Zijn Lichaam. Op grond hiervan wordt terecht gezegd: dat geloof zonder werken dood en nutteloos is (¹¹ Vgl. Jac. 2, 17) (¹² Canon 19, volgt nog) en dat bij “*Christus Jezus noch de besnijding noch onbesneden iets waard is, maar het geloof, dat door de liefde werkt.*” (Gal. 5, 6; Gal. 6, 15)

Dit geloof vragen de catechumenen voor het sacrament van het doopsel, volgens de overlevering van de apostelen, van de Kerk, wanneer zij het geloof, wat het eeuwig leven garandeert (¹³ Rituale Romanum, Doopordening nr. 1), vragen, en wat het geloof zonder hoop en liefde niet kan garanderen.

Vandaar horen zij terstond het woord van Christus, Als u het eeuwig leven wilt binnengaan, onderhoud dan de geboden. (¹⁴ Rituale Romanum, Doopordening nr. 2.) (Mt. 19, 17) (¹⁵ Canones 18-20, volgen nog) Daarom wordt hen, die de werkelijke christelijke gerechtigheid hebben ontvangen, en terstond herboren zijn, bevolen, het feestkleed, door Christus Jezus aan hen gegeven, in plaats van het eerste feestkleed (¹⁶ Vgl. Lc. 15, 22), wat door de ongehoorzaamheid van Adam voor zichzelf en ons verloren is gegaan, lichtend, en zuiver te bewaren, zodat zij het (Feestkleed) dragen voor de rechterstoel van onze Heer Jezus Christus en het eeuwig leven mogen hebben. (¹⁷ Rituale Romanum, Doopordening nr. 24)

ACHTSTE HOOFDSTUK - Hoe wordt begrepen, dat de goddelozen door het geloof en om niet worden gerechtvaardigd?

12

DS 801 / DS 1532

Als de apostel zegt: de mens wordt “*door het geloof*” gerechtvaardigd (¹ Canon 9, volgt nog) en “*om niet*” (Rom. 3, 22.24) zo moeten deze woorden worden begrepen, als de katholieke Kerk in onafgebroken betekenis vasthoudt en uitdrukt, te weten: dat derhalve gezegd wordt, door het geloof te worden gerechtvaardigd, omdat “het geloof het begin is van menselijk heil” (² Fulgentius von Ruspe, *De fide liber ad Petrum*, Prologus, n. 1 (J. Fraipont - C. Lambot: CpChL 91A 711 9f / PL 65,671 / PL 40,753 [Pseudo-Augustinus])), fundament en wortel van alle rechtvaardiging, “*zonder welke het niet mogelijk is aan God te behagen*” (Heb. 11, 6) en om tot het kinschap te geraken. Dat wij echter om niet worden gerechtvaardigd, wordt echter gezegd, omdat niets van dat waaruit de genade voortkomt, hetzij geloof, hetzij de werken, de genade zelf van rechtvaardiging kan verdienen, “*tenzij het immers genade is, niet meer op grond van de werken, anders*” (zoals dezelfde apostel zegt) “*is genade geen genade meer*”. (Rom. 11, 6)

NEGENDE HOOFDSTUK - Tegen het vermetel vertrouwen van de ketters.

13

DS 802a / DS 1533

Hoewel het noodzakelijk is om te geloven, dat de zonden noch vergeven worden, noch ooit vergeven zijn, tenzij om niet door de goddelijke barmhartigheid, wegens Christus, moet gezegd worden, dat aan niemand de zonden vergeven worden, of vergeven zijn nochtans door vertrouwd en zekerheid van zijn zonden aan diegene die pochen en in haar alleen berusten, als bij de ketters en schismatici deze ijdele en van ieder vroomheid gespeend vertrouwen te vinden is, ja waarlijk in onze stormachtige tijd is het en het wordt krachtig gepredikt tegen de katholieke Kerk. (¹ Canon 12, volgt nog)

14

DS 802b / DS 1534

Men mag echter niet beweren, dat diegenen die werkelijk gerechtvaardigd zijn, volledig zonder enige twijfel bij zichzelf moeten vaststellen, dat zij rechtvaardigen zijn, en dat niemand vrijgesproken van de zonde of gerechtvaardigd wordt, tenzij hem, die zeker gelooft, dat hij vrijgesproken en gerechtvaardigd is, en dat door het geloof alleen de vrijspraak en de rechtvaardiging voltooid wordt (² Canon 14, volgt nog), alsof wie dit niet gelooft, aan de beloften van God, en de effecten van de dood en de verrijzenis van Christus zou twijfelen.

Want zoals geen enkele godsvruchtige aan de barmhartigheid Gods, aan de verdienste van Christus en aan de kracht en de effectiviteit van de sacramenten mag twijfelen: zo kan eenieder, wanneer hij zichzelf en zijn zwakheid en onvolmaaktheid beschouwt, vrezen en bang zijn voor zijn genade. (³ Canon 13, volgt nog), want geen enkele mens vermag met de zekerheid van het geloof, waaraan geen bedrog ten grondslag kan liggen, te weten, dat hij de genade van God heeft bereikt.

TIENDE HOOFDSTUK - Het toenemen van de ontvangen rechtvaardiging

15

DS 803 / DS 1535

De derhalve gerechtvaardigden en “*vrienden van God*”, dat wil zeggen: “*huisgenoten*”, (Joh. 15, 15; Ef. 2, 19) “*gaan van deugd tot deugd*”. (Ps. 83, 8) en “*worden van dag tot dag vernieuwd*”, (zoals de apostel zegt) (2 Kor. 4, 16) dit is door de ledenmaten van hun vlees te doden (¹ Vgl. Kol. 3, 5) en hen aan te wenden als wapens van gerechtigheid tot heiliging (² Vgl. Rom. 6, 13.19) door het onderhouden van de geboden Gods en de Kerk, in deze door de Christus ontvangen genade groeien zij, terwijl het geloof met de goede werken samenwerkt (³ Vgl. Jac. 2, 22) - en worden zij nog meer gerechtvaardigd (⁴ Canones 24 en 32, volgen nog) zoals geschreven staat: “*Wie gerecht is, wordt verder gerechtvaardigd*” (Hand. 22, 11) en verder: “*Wie schroomt niet tot aan de dood gerecht*

vaardigd te worden?” (Sir. 18, 22) en vervolgens: “Gij ziet, dat de mens op grond van zijn werken wordt gerechtvaardigd en niet slechts uit geloof” (Jac. 2, 24)

Deze werkelijke toename van rechtvaardigheid, vraagt de Kerk, als zij bidt: “Geef ons Heer, vermeerdering van geloof, hoop en liefde.” (⁵ *Missale Romanum* (1962), Oration (daggebed) van de 13 zondag na Pinksteren)

ELFDE HOOFDSTUK - De naleving van de geboden en hun noodzakelijkheid en mogelijkheid.

16

DS 804a / DS 1536

Niemand echter, hoezeer hij ook gerechtvaardigd is, kan menen dat hij vrij is van het onderhouden van de geboden. (¹ Canon 20, volgt nog). Niemand mag, op lichtvaardige wijze en onder het verbod van het verdoemd zijn door de Vaders, gebruik maken van het verboden woord, dat de voorschriften van God door een gerechtvaardigde, onmogelijk te onderhouden zijn (² Canones 18 en 22, volgt nog) (³ 2e Synode van Orange, Slotwoord, DS 397). “Want God beveelt niets wat onmogelijk is, maar door te bevelen, vermaant hij, te doen wat mogelijk is en te vragen wat niet mogelijk is” (⁴ H. Augustinus, *De natura et gratia* 43, n. 50 (CSEL 60, 270 / PL 44, 271)) en Hij helpt opdat het kan: “de geboden van Hem zijn niet zwaar” (1 Joh. 5, 3) “het juk van Hem is zacht en zijn last is licht” (Mt. 11, 30). Zij die zonen van God zijn, immers, houden van Christus: zij echter die Hem liefhebben bewaren (zoals Hij zelf getuigt) zijn geboden (⁵ Vgl. Joh. 14, 23) wat zij tenminste door goddelijke hulp kunnen volbrengen.

17

DS 804b / DS 1537

Immers het past heiligen en gerechten, hoezeer ook in dit sterfelijk leven, tenminste in geringe en dagelijkse, welke vergeefelijke zonden worden genoemd (⁶ Canon 23, volgt nog), wanneer zij ook in zonden vervallen, dat zij daarom niet ophouden gerecht te zijn. Want aan gerechten komt deze deemoedige en waarlijke stem toe: “vergeef ons onze schuld.” (Mt. 6, 12) (⁷ 15e en 16e Synode van Carthago, *Canon* 7, DS 229)

Daarom staat vast, dat de gerechten zich meer en meer verplicht moeten voelen om de rechtvaardige weg te bewandelen, op die wijze kunnen de “sober, godsvruchtige en rechtvaardig levenden” (Tit. 2, 12), “daar zij reeds bevrijd zijn van de zonde, en nu dienstknechten van God geworden zijn”, (Rom. 6, 22) voortgang maken door Christus Jezus, door wie zij toegang hebben tot deze genade (⁸ Vgl. Rom. 5, 2) God, namelijk verlaat de door zijn genade één voor allemaal gerechtvaardigden niet, tenzij Hij door hen eerder verlaten wordt. (⁹ H. Augustinus, *De natura et gratia* 26, n. 29 (CSEL 60, 255 / PL 44, 261))

18

DS 804c / DS 1538

Daarom moet niemand zich vleien in geloof alleen (¹⁰ Canones 9, 19 en 20, volgen nog), menend dat hij op grond van het geloof alleen als erfgenaam is ingesteld en het erfdeel heeft ontvangen, zelfs niet met Christus lijdt, om ook verheerlijkt te worden (¹¹ Vgl. Rom. 8, 17). Want ook Christus zelf (zoals de apostel zegt) “ofschoon hij Gods Zoon is, leert, uit hetgeen Hij lijdt, gehoorzaamheid, en tot voltooiing gebracht, is Hij voor allen die Hem gehoorzamen, de oorzaak geworden van eeuwig heil.” [b:Heb. 5, 8|v].

Wegens dit vermaant de apostel de gerechtvaardigden met de woorden: “Weten jullie niet, dat die, welke op de renbaan lopen, allemaal lopen, maar één behaalt de prijs, loop zó, dat U die grijpt. Ik derhalve loop zó, niet in het ongewisse; ik strijd zó, niet slaand in het luchtledige, maar ik kastijd mijn lichaam en houd mij onder tucht, opdat ik niet, terwijl ik anders zou prediken, zelf verworpen zal worden.” (1 Kor. 9, 24-27)

Evenzeer de vorst van de apostelen, Petrus: “Spant U in, om door goede werken, uw roeping zeker te stellen; wanneer U dit doet, zult U nooit zondigen.” (2 Petr. 1, 10)

19

DS 804d / DS 1539

Vandaar staat vast, dat zij de rechtgelovige leer bestrijden, namelijk zij die zeggen, de gerechte zondigt teminste dagelijks in ieder goed werk (¹² Canon 25, volgt nog) (¹³ Paus Leo X, Bul “*Exsurge Domine*”, over de dwalingen van Martin Luther, nr. 31, DS 1481) of, (wat nog erger is), verdienen de eeuwige straffen, en ook zij, die beweren, de gerechte zondigt in alle werken, als zij in hen (alle werken), door hun eigen zorgeloosheid gewekt en door zichzelf aangespoord om in het stadion te lopen, samen met het eerst doel, nl, dat God verheerlijkt moet worden, ook het eeuwige loon op het oog hebben. (¹⁴ Canones 26 en 31, volgen nog) Want er staat geschreven: “*Ik heb mijn hart geneigd om uw rechtvaardige dingen te doen vanwege de vergelding*” (Ps. 118, 112) en van Mozes zegt de apostel: *dat hij uitzag naar de beloning.* (Heb. 11, 26)

TWAALFDE HOOFDSTUK - Men moet zich tegen lichtzinnige vermoedens van de voorbestemming behoeden.

20

DS 805 / DS 1540

Ook mag niemand, zolang dit sterfelijk leven geleefd wordt, uit het mysterie van de verborgen goddelijk voorbestemming steeds vooral veronderstellen, dat hij met zekerheid tot het getal van de voorbestemden behoort. (¹ H. Augustinus, *De correptione et gratia* 15, n. 46 (PL 44,944)) (² Canon 15, volgt nog) zo alsof het waar zou zijn, dat een gerechtvaardigde oftewel niet meer zou kunnen zondigen (³ Canon 23, volgt nog) oftewel, als hij gezondigd heeft, voor zich een zekere herbezinning zou moeten beloven. Want zonder een speciale openbaring kan niet geweten worden, wie God voor zich heeft uitgekozen. (⁴ Canon 16)

DERTIENDE HOOFDSTUK - De gave van de volharding

21

DS 806 / DS 1541

Op gelijke wijze wordt, door de gave van de volharding (¹ Canon 16), waarvan geschreven staat, “*Hij die heeft volgehouden tot het einde, zal gered zijn*” (Mt. 10, 22; Mt. 24, 13) (wat immer van geen ander verkregen kan worden, tenzij van Hem die machtig is, hem, die staat, te ondersteunen (² Vgl. Rom. 14, 4) en hem die valt, weer op te richten) niemand, op zekere wijze iets door absolute zekerheid beloofd, ofschoon allen door de hulp van God, vaste hoop moeten verzamelen en bewaren. Zoals God immers, tenzij zij zelf zijn eigen genade verspeeld hebben, het goede werk begint, zo vervolmaakt Hij het (³ Vgl. Fil. 1, 6), Hij die zowel het willen als het volbrengen bewerkt. (⁴ Vgl. Fil. 2, 13) (⁵ Canon 22, volgt nog)

Niettemin, die denken te staan, zien toe dat zij niet vallen (⁶ Vgl. 1 Kor. 10, 12) en met vrees en sidderen zullen zij hun heil bewerken (⁷ Vgl. Fil. 2, 12) in werken, waken, aalmoezen geven, in gebeden en offers, in vasten en kuisheid (⁸ Vgl. 2 Kor. 6, 5)

Zij moeten immers duchten, wetende dat zij in de hoop op glorie (⁹ Vgl. 1 Petr. 1, 3) nog niet in glorie herboren zijn, en dat zij geen overwinnaars kunnen zijn, zonder door strijd om het vlees, de wereld en de duivel te overwinnen, tenzij zij met Gods genade de apostel gehoorzamen, die zegt: “*wij zijn geen schuldenaars naar het vlees, om naar het vlees te leven. Als wij nl naar het vlees geleefd zouden hebben, zullen wij sterven. Als wij echter door de Geest, de daden van het vlees gedood hebben, zullen wij leven.*” (Rom. 8, 12|v)

VEERTIENDE HOOFDSTUK - Over de gevallen en hun oprichting

22

DS 807 / DS 1542

Zij, die waarlijk door de zonde, de ontvangen genade der rechtvaardiging hebben verloren, kunnen wederom gerechtvaardigd worden (¹ canon 29) wanneer zij er voor zouden zorgen, aangespoord door God, door het sacrament van de biecht, en door de verdienste van Christus, om de verloren genade terug te winnen. Deze wijze van rechtvaardiging is namelijk de oprichting van de gevallen, die de heilige Vaders passend de “tweede reddingsplank na de schipbreuk van de verloren gegane genade” (² Tertullianus, De paenitentia 4,2; vgl. 12,9: De duabus humanae salutis plancis” (“De twee planken van menselijk heil”: CpChL 1 (1954) 326 10; 34035f / FIP 10,14 28 / PL 1,1343B 1360A); Hieronymus von Stridon, Brief 84 aan Pammachius en Oceanus, Kap. 6 (CSEL 55,1285f / PL 22,748), idem, Brief 130 aan Demetriades, Kap. 9 (CSEL 56,1894f / PL 22,1115), van daar opgenomen in Gratianus, Decretum, p. II, cs. 33, q. 3, c. 72 (Frdb 1,1179) en in Petrus Lombardus, Sententiae, l. IV, dist. 14, c. 1-2 (Specilegium Bonaventur. 5 [Grottaferrata 1981] 315-318); Hieronymus van Stridon, Commentarii in Isaiam [3,8-9] II (M. Adriaen: CpChL 73 5121f / PL 24 66C); Pacianus van Barcelona, Brief 1 aan Sempronianus (c.q. Sympronianus), Kap. 5 (PL 13,1056A); Pseudo-Ambrosius (= Nicetas van Remesiana?), De lapsu virginis consecratae 8, n. 38 (PL 16 395B)) genoemd hebben. Want voor hen die na het doopsel in zonden zijn vervallen, heeft Christus het sacrament van de biecht ingesteld, toen Hij zei: “*Ontvangt de heilige Geest, wier zonden gij vergeeft, hun zijn zij vergeven, en wie gij niet vergeeft hun zijn ze niet vergeven.*” (Joh. 20, 22)

23

DS 807b / DS 1543

Daarom moet onderwezen worden, dat de boetedoening van de christenen, na in zonde te zijn gevallen, totaal anders is als bij de doop, en dat het bij haar niet alleen om het wegnemen van de zonde en de afschuw voor haar, of “*een rouwmoedig en nederig hart*” (Ps. 50, 19) gaat, maar veel meer om de sacramentele belijdenis door hen, tenminste als wens het ter gegevener tijd te ontvangen, de vrijpraak door de priester alsook de genoegdoening door vasten, het geven van aalmoezen, gebeden en andere vrome oefeningen voor het geestelijk leven.

Deze komen niet in de plaats van de eeuwige straffen, welke door het sacrament of het verlangen naar het sacrament tezamen met de schuld worden vergeven, maar in plaats van de tijdelijke straffen (³ Canon 30, volgt nog) welke, zo leert het de heilige Schrift, aan hen, niet altijd geheel, zoals in het doopsel geschiedt, vergeven wordt, hen namelijk die ondankbaar zijn ten opzichte van de genade Gods, welke zij ontvangen hebben, de heilige Geest bedroeven (⁴ Vgl. Ef. 4, 30), en er niet voor terugschrikken om ook de tempel van God geweld aan te doen. (⁵ Vgl. 1 Kor. 3, 17)

Over deze boetedoening staat geschreven: “*Wees indachtig, waaruit gij gevallen zijt, doet boete en verricht de eerste werken*” (Hand 2, 5) En wederom, “*dat wat volgens God droefheid is, bewerkt boetedoening tot een standvastig heil*” (2 Kor. 7, 10). En vervolgens: “*Doet boete*” (Mt. 3, 2; Mt. 4, 17) en “*brengt waardige vruchten van boetedoening voort.*” (Mt. 3, 8; Lc. 3, 8)

VIJFTIENDE HOOFDSTUK - Door iedere doodzonde verliest men de genade, niet het geloof.

24

DS 808 / DS 1544

Ook moet tegen het sluwe vernuft van zekere mensen, die “*door zoete woorden en spreuken de harten van argeloze mensen verleiden*” (Rom. 16, 18) gezegd worden, dat alleen niet door ongehoof, (¹ Canon 27, volgt nog) waardoor ook het geloof zelf teloorgaat, maar dat ook door ieder willekeurige doodzonde, weliswaar niet het geloof (² Canon 28, volgt nog), maar wel de ontvangen genade van de rechtvaardiging verloren gaat.

Daarmee wordt de leer van het goddelijk gebod verdedigd, dat het rijk Gods niet alleen ongelovigen uitsluit, maar ook gelovigen als hoerenlopers, echtbrekers, wellustigen, pedofielen, dieven, uitbuiters, dronkaars, lasteraars, en rovers. (³ Vgl. 1 Kor. 6, 9)

Ook uitgesloten zijn alle anderen die doodzonden begaan: nl diegenen die door de goddelijke genade geholpen konden worden om af te zien (van de doodzonden), en zij die van de genade van Christus gescheiden werden. (⁴ Canon 27, volgt nog)

ZESTIENDE HOOFDSTUK - De vrucht van de rechtvaardiging, dat wil zeggen, de verdiensten van goede werken en het wezen van deze verdiensten.

25

DS 809a / DS 1545

Op grond hiervan moet men de gerechtvaardigde mensen, of ze nu de ontvangen genade standvastig bewaren, of dat ze de verloren gegane genade weer terug ontvangen hebben, de woorden van de apostel voor ogen houden: *“Wees overvloedig in het doen van goede werken, wetend, dat uw inspanningen niet tevergeefs zijn geweest in de Heer”* (1 Kor. 15, 58) *“Want God is niet ongerecht, dat Hij onze werken en verlangens zou vergeten, welke wij in zijn naam hebben laten zien.”* (Heb. 6, 10) en *“Verliest niet uw vertrouwen, wat rijke opbrengsten voortbrengt. Want het wordt zo rijk beloond.”* (Heb. 10, 35) En daarom moet diegene die tot *“het einde toe”* (Mt. 10, 22; Mt. 24, 13) goede werken doet en op God hoopt, het eeuwig leven in het vooruit zicht gesteld worden. Zo ook de genade, die de kinderen van God door Christus Jezus op een barmhartige wijze is beloofd, als ook het loon, voorkomend uit Gods eigen beloften, wat in trouw verschuldigd is voor de goede werken en verdiensten. (¹ Canones 26 en 32, volgen nog)

Dit is namelijk de krans van gerechtigheid, waarvan de apostel zegt: *“hij zij voor hem teruggelegd, daarmee deze dan na de strijd en de loop door de gerechtvaardige rechter aan hem gegeven kan worden, niet alleen voor hemzelf, maar ook voor allen die met liefde uitzien naar zijn komst.”* (2 Tim. 4, 7)

26

DS 809b / DS 1546

Want Christus zelf, laat, zowel in het hoofd als in de ledematen, (² Vgl. Ef. 4, 15) voortdurend in de gerechten zelf de kracht instromen, zoals de wijnstok in de druiventros (³ Vgl. Joh. 15, 5). Een kracht die de goede werken steeds vooruit gaat, hen begeleid, hen navolgt. Een kracht zonder welke de goede werken God op geen enkele wijze aangenaam en verdienstvol kunnen zijn. (⁴ Canon 2, volgt nog)

Daarom moet men geloven, dat het de gerechtvaardigden aan niets ontbreekt. Ook dat volledig met de werken, welke in God zijn gedaan, aan de goddelijke wet, met betrekking tot de staat van dit leven genoegdoening is gedaan, en denken, het eeuwig leven te gegevener tijd (in zoverre zij in staat van genade gestorven zijn ⁵ Vgl. Hand. 14, 13) te kunnen verwerven. (⁶ Canon 32, volgt nog) Want Christus, onze Verlosser zegt: *“Als iemand van het water drinkt dat ik hem zal geven, hij zal geen dorst meer hebben in eeuwigheid, maar het wordt in hem tot een bron van water dat opborrelt tot eeuwig leven.”* (Joh. 4, 14)

27

DS 809c / DS 1547

Zo is noch onze eigen gerechtigheid, alsof wij uit onszelf bekwaam zijn (⁷ Vgl. 2 Kor. 3, 5), noch wordt de gerechtigheid van God geloochend of teruggewezen (⁸ Vgl. Rom. 10, 3), die gerechtigheid namelijk die de onze genoemd wordt, omdat door haar, als zij in ons woont, wij gerechtvaardigd worden. (⁹ Canones 10 en 11, volgen nog) Zij is dezelfde gerechtigheid als die van God, omdat zij door God, ons, door de verdienste van Christus, wordt ingestort.

28

DS 810a / DS 1548

Het volgende mag echter niet buiten beschouwing gelaten worden: dat als ook aan de goede werken in de heilige Schrift een zo grote betekenis wordt gegeven, dat Christus zelfs beloofd, dat wie één van deze geringsten van mij een slok fris water geeft, hem zijn loon niet zal ontgaan. (¹⁰ Vgl. Mt. 10, 42; Mc. 9, 41) en ook de apostel getuigt, dat *“dat wat momenteel aanwezig is in onze kwellingen, ons een overtreffende volheid van eeuwige glorie bezorgd”* (2 Kor. 4, 17)

Zo is het af te wijzen, dat de christenmens zijn vertrouwen op zich zelf zet, zichzelf roemt en verheerlijkt, en niet de Heer (¹¹ Vgl. 1 Kor. 1, 31; 2 Kor. 10, 17) wiens goedheid tegenover de mensen

zó groot is, dat Hij zou wensen, dat hun verdiensten (¹² Canon 32, volgt nog) zouden zijn, wat Zijn eigen geschenken zijn.

29

DS 810b / DS 1549

En omdat “*wij in allen in veel dingen struikelen*” (Jac. 3, 2) (¹³ Canon 23, volgt nog) moet éénieder, aan de ene kant de barmhartigheid en goedheid en anderzijds de strengheid en het gericht, voor ogen hebben en niemand mag over zichzelf oordelen, zelfs als hij zich van geen schuld bewust is.

Want het gehele menselijk leven is niet door een menselijk oordeel te beproeven of te beoordelen, maar door God, die “*de duisternis van de nacht zal verlichten en de plannen in het hart openbaar zal maken. Dan zal aan éénieder lof toekomen van God*” (1 Kor. 4, 4), “*Hij*” over wie geschreven staat: “*zal aan éénieder vergelden volgens zijn werken.*” (Rom. 2, 6)

30

DS 810c / DS 1550

Het heilige Concilie besloot, na de uiteenzetting van de katholieke leer over de rechtvaardiging (¹⁴ Canon 33, volgt nog), die iedere gelovige vast aannemen moet, anders kan hij niet gerechtvaardigd worden, om de volgende canones toe te voegen, opdat allen mogen weten, wat niet alleen te houden en te volgen is, maar ook wat vermeden en ontvlucht moet worden.

DEEL 2 - Canones

Canon 1

31

1

DS 811 / DS 1551

Als iemand zegt: dat de mens door zijn werken, die door de krachten van de menselijke natuur, of door de leer van de wet gedaan zijn, zonder de goddelijke genade van Christus, gerechtvaardigd kan worden vóór God, hij zij verdoemd.

Canon 2

32

4

DS 812 / DS 1552

Als iemand zegt: dat de goddelijke genade, door Christus Jezus, alléén daartoe wordt gegeven, opdat de mens gemakkelijker gerecht leven, en het eeuwig leven zou kunnen verdienen, zó alsof hij door de vrije wil, zonder genade, beiden, zij het moeizaam en moeilijk, zou kunnen, hij zij verdoemd.

Canon 3

33

5

DS 813 / DS 1553

Als iemand zegt: dat de mens zonder de voorkomende instorting van de Heilige Geest en door zijn hulp, kan geloven, hopen, liefhebben of boete doen, zoals het moet, dat hem de genade van de rechtvaardiging verleend werd, hij zij verdoemd.

Canon 4

34

5

DS 814 / DS 1554

Als iemand zegt: de door God bewogen en gewekte vrij wil van de mens kan niets meewerken door zijn instemming tot de opwekking en roep van God, waardoor zij zich kan toerusten, en voorberei

den tot het ontvangen van de genade van rechtvaardiging, noch in mening verschillen, als hij dat zou willen, maar hij zou doen, als iets levenloos, helemaal niets en hij verhoude zich rein passief, hij zij verdoemd.

Canon 5

35

[1](#)

[5](#)

DS 815 / DS 1555

Als iemand zegt: de vrije wil van de mensen is na de zonde van Adam verloren gegaan en uitgedoofd, of het gaat alleen maar om een betekenis, één zonder inhoud, tenslotte om één door de duivel, de Kerk binnengebrachte, uitvinding, hij zij verdoemd. (¹ vgl. Paus Leo X, Bul “*Exsurge Domine*”, over de dwalingen van Martin Luther, canon 36, DS 1486)

Canon 6

36

DS 816 / DS 1556

Als iemand zegt: dat het niet in de macht van mensen ligt om zijn levenswegen slecht te maken, maar dat God het slechte bewerkt, zoals het goede, niet alleen zo, indien Hij het toelaat, maar ook in eigenlijke zin, door Zichzelf, zózeer dat het verraad van Judas niet minder zijn (Gods) eigen werk is als de roeping van Paulus, hij zij verdoemd.

Canon 7

37

[6](#)

DS 817 / DS 1557

Als iemand zegt: dat alle werken die voor de rechtvaardiging gebeurd zijn, onverschillig hoe zij gebeurd zijn, in waarheid zonden zijn, of dat zij de haat van God verdienen.

Of als iemand zegt: hoe sterker zich iemand inspant om zich op de genade voor te bereiden, des te zwaarder hij zondigt, hij zij verdoemd.

Canon 8

38

[6](#)

DS 818 / DS 1558

Als iemand zegt: dat de vrees voor de hel, waardoor wij onze toevlucht nemen tot de barmhartigheid van God, door te treuren over onze zonde, of dat wij ons van zonden onthouden, is zonde of maakt de zonde nog erger, hij zij verdoemd. (² vgl. Paus Leo X, Bul “*Exsurge Domine*”, over de dwalingen van Martin Luther, canon 6, DS 1456)

Canon 9

39

[12](#)

[18](#)

DS 819 / DS 1559

Als iemand zegt: door het geloof alleen wordt de goddeloze gerechtvaardigd, zó, dat hij daaronder verstaat dat er niets anders nodig is om mee te werken om tot de genade van rechtvaardiging te komen en het helemaal niet nodig is dat hij door zijn eigen wilsbeweging zich voorbereid en toerust, hij zij verdoemd. (³ vgl. Paus Leo X, Bul “*Exsurge Domine*”, over de dwalingen van Martin Luther, canon 15, DS 1465 en canon 10, DS 1460)

Canon 10

40

3

9

DS 820 / 1560

Als iemand zegt: dat de mensen zonder de gerechtigheid van Christus, die Hij voor onze verdiensten heeft verworven, gerechtvaardigd wordt, of dat zij door haar (gerechtigheid) op formele wijze gerecht zijn, hij zij verdoemd.

Canon 11

41

8-11

25

DS 841 / DS 1561

Als iemand zegt: de mensen worden gerechtvaardigd, ofwel alleen door de aanrekening van Christus' genade, ofwel alleen door de vergeving van de zonden, zonder de genade en liefde, welke in de harten van hen door de Heilige Geest wordt ingestort (Rom. 5, 5) en in hen woont.

En zij die zeggen dat de genade, waardoor wij gerechtvaardig worden, alleen maar een gunst van God is, hij zij verdoemd.

Canon 12

42

13

DS 822 / DS 1562

Als iemand zegt: het rechtvaardigende geloof, is niets anders dan het vertrouwen op de goddelijke barmhartigheid, die wegens Christus, de zonden vergeeft, of het is alleen dit vertrouwen, waardoor wij gerechtvaardigd worden, hij zij verdoemd.

Canon 13

43

13

DS 823 / DS 1563

Als iemand zegt: om de vergeving van de zonden te kunnen ontvangen, is het voor ieder mens noodzakelijk, vast en zonder enige twijfel, vanwege zijn eigen zwakheid en ontoereikendheid, te geloven, dat hem de zonden vergeven zijn, hij zij verdoemd. (⁴ vgl. Paus Leo X, Bul "*Exsurge Domine*", over de dwalingen van Martin Luther, canones 10 - 14, DS 1460-1465)

Canon 14

44

13

DS 824 / DS 1564

Als iemand zegt: de mens wordt alleen van zijn zonden vrijgesproken en gerechtvaardigd, als hij vast gelooft: hij is vrijgesproken en gerechtvaardigd, of niemand is werkelijk gerechtvaardigd, tenzij hij die gelooft gerechtvaardigd te zijn en dat alleen door dit geloof de vrijspraak en de rechtvaardiging voltooid wordt, hij zij verdoemd. (⁵ vgl. Paus Leo X, Bul "*Exsurge Domine*", over de dwalingen van Martin Luther, canones 10 - 14, DS 1460-1465)

Canon 15

45

20

DS 825 / DS 1565

Als iemand zegt: de herboren en gerechtvaardigde mens, is gehouden op grond van zijn geloof, te geloven, dat hij zeker behoort tot het getal van de uitverkorenen, hij zij verdoemd

Canon 16

46

[20](#)

DS 826 / DS 1566

Als iemand zegt: met absolute en onfeilbare zekerheid dat hij zeker is van die grote gave van de vastberadenheid, tot het einde toe (⁶ Vgl. Mt. 10, 22; Mt. 24, 13), zonder dat hij door een speciale openbaring onderricht heeft gehad, hij zij verdoemd.

Canon 17

47

DS 827 / DS 1567

Als iemand zegt: de genade van de rechtvaardiging valt alleen ten deel aan de tot leven voorbestemden, alle anderen echter die geroepen zijn, maar de genade niet ontvangen, omdat zij door de goddelijke macht voorbestemd zijn tot het kwade, hij zij verdoemd.

Canon 18

48

[16](#)

DS 828 / DS 1568

Als iemand zegt: de geboden van God zijn zelf voor mensen die gerechtvaardigd zijn en onder de genade staan, onmogelijk om te volbrengen, hij zij verdoemd.

Canon 19

49

[16](#)

DS 829 / DS 1569

Als iemand zegt: In het Evangelie is niets voorschreven, behalve het geloof, en de rest is zonder onderscheid, of het nu voorgeschreven is of verboden, maar vrij, of wie zegt: de tien geboden hebben geen betekenis voor christenen, hij zij verdoemd.

Canon 20

50

[16](#)

DS 830 / DS 1570

Als iemand zegt: dat een nog zo gerechtvaardigde en perfecte mens niet gehouden is, om de geboden van God en de Kerk te onderhouden, maar alléén door te geloven, alsof werkelijk het Evangelie de blote en absolute belofte van het eeuwig leven zou zijn, zonder de voorwaarde om de geboden te onderhouden, hij zij verdoemd.

Canon 51

51

DS 831 / DS 1571

Als iemand zegt: Christus Jezus is door God aan de mensen geschonken als Verlosser, die zij moeten vertrouwen, niet echter als Wetgever die zij zouden moeten gehoorzamen, hij zij verdoemd.

Canon 22

52

[21](#)

DS 832 / DS 1572

Als iemand zegt: Dat gerechtvaardigde, of zonder speciale hulp van God, of hij zou het met haar (speciale hulp) niet kunnen, in de ontvangen gerechtigheid zou kunnen volharden, hij zij verdoemd.

Canon 23

53

17

29

DS 833 / DS 1573

Als iemand zegt: Dat de éénmaal gerechtvaardigde, niet meer kan zondigen (⁷ Red.: Gedoeld wordt op de dwalingen van Jovinians ten aanzien van begijnen), en ook niet de genade verliezen, en dat daarom hij die valt en zondigt, nooit werkelijk gerechtvaardigd geweest is, of zelfs omgekeerd, hij zou in het gehele leven alle zonden, ook de dagelijkse zonden kunnen vermijden, als niet door een speciaal voorrecht van God, zoals de Kerk houdt met betrekking tot de zalige Maagd, hij zij veroemd.

Canon 24

54

15

DS 834 / DS 1574

Als iemand zegt: dat de ontvangen gerechtigheid niet behouden wordt en zelfs niet vermeerderd voor God door goede werken, maar dat deze werken alleen maar vruchten en tekenen zijn van de verworven rechtvaardiging, niet ook de oorzaak van haar vermeerdering, hij zij veroemd.

Canon 25

55

19

DS 835 / DS 1575

Als iemand zegt: De rechtvaardige begaat in ieder goed werk tenminste een dagelijkse zonde (of wat nog onverdragelijker is) , een doodzonde, en verdient daarom de eeuwige straffen en hij wordt alleen maar daarom niet veroordeeld, omdat God die goede werken niet tot veroordeling aanrekent, hij zij veroemd. (⁸ vgl. Paus Leo X, Bul "*Exsurge Domine*", over de dwalingen van Martin Luther, canon 31, DS 1481)

Canon 26

56

18

DS 836 / DS 1576

Als iemand zegt: de rechtvaardigen moeten, voor hun goede werken, die in God gedaan zijn (⁹ Vgl. Joh. 3, 21) geen eeuwige vergelding, van God, door zijn barmhartigheid en verdienste van Jezus Christus, verwachten en hopen, als zij, door goed te doen, en het onderhouden van de goddelijke geboden, tot aan het einde hebben volhard, (¹⁰ Vgl. Mt. 10, 22; Mt. 24, 13) hij zij veroemd.

Canon 27

57

24

DS 837 / DS 1577

Als iemand zegt: er is geen doodzonde, behalve het ongeloof. Of de ontvangen genade wordt verloren, door geen andere, nog zo zware en grote zonde, uitgezonderd het ongeloof, hij zij veroemd.

Canon 28

58

24

DS 838 / DS 1578

Als iemand zegt: als de genade door de zonde verloren is gegaan, is ook altijd het geloof verloren gegaan. Of het geloof dat gebleven is, is geen echt geloof, ofschoon het niet levend zou zijn (¹¹ Vgl. Jac. 2, 26), of wie het geloof heeft zonder liefde, die is geen christen, hij zij veroemd.

Canon 29

59

[22](#)

DS 839 / DS 1579

Als iemand zegt: hij die naar het doopsel is gevallen, kan niet door Gods genade zich weer oprichten. Of hij kan alleen door het geloof, de verloren gegane genade terug verkrijgen, zonder het sacrament van de biecht, zoals de heilige katholieke en universele Kerk, onderwezen door Christus de Heer en zijn apostelen, op dit punt, verkondigd, houdt en leert, hij zij verdoemd.

Canon 30

60

[23](#)

DS 840 / DS 1580

Als iemand zegt,

dat na het ontvangen van de genade der rechtvaardigheid aan iedere zondaar die boete doet de schuld zo vergeven wordt en dat de schuld van de eeuwige straf zo wordt uitgewist, dat er geen enkele schuld van tijdelijke straf overblijft,

ofwel te voldoen in deze wereld

ofwel in de toekomstige in het vagevuur

alvorens de toegang tot het rijk der hemelen kan staan: hij zij verdoemd.

Canon 31

61

[19](#)

DS 841 / DS 1581

Als iemand zegt: de rechtvaardige zondigt, terwijl hij met het oog op het eeuwig loon goed handelt, hij zij verdoemd.

Canon 32

62

[28](#)

[26-30](#)

DS 842 / DS 1582

Als iemand zegt: de goede werken van de gerechtvaardigde mens zijn op die manier gaven van God, dat zij niet uit de goede diensten van die gerechtvaardigde zelf zijn, of die gerechtvaardigde verkrijgt, met de goede werken, welke door hem door Gods genade en de verdienste van Christus (van Wie hij een levend lidmaat is) werden gedaan, niet werkelijk een vermeerdering van genade, het eeuwig leven, en (in zoverre hij in staat van genade gestorven is) het verwerven van eeuwig leven, alsook de vermeerdering van eeuwige glorie, hij zij verdoemd.

Canon 33

63

Als iemand zegt: dat, door deze katholieke leer over de rechtvaardiging, uitgedrukt door de heilige Synode in de voorliggende decreten, op één of andere wijze afbreuk wordt gedaan aan de eer aan God, of aan de verdiensten van onze Heer Jezus Christus en dat niet veel meer de waarheid van ons geloof en tenslotte de eer van God en Christus wordt verklaard, hij zij verdoemd.

SESSIO V - DECRETUM SUPER PECCATO ORIGINALI

5e Zitting - Decreet over de erfzonde (Soort document: Concilie van Trente)

17 juni 1546

DS 787 / DS 1510

Daarmee ons Katholieke Geloof, “zonder welke het onmogelijk is om God te behagen”, (Heb. 11, 6), van dwalingen gereinigd en in haar ongeschonden en ongekwetste reinheid moge blijven voortbestaan en het christenvolk zich niet “door iedere windvlaag wat de Leer betreft laat meesleuren” (Ef. 4, 14)

- Want juist die oude slang (Apok. 12, 9; Apok. 20,2), de vaste vijand van het menselijk geslacht, heeft naast zeer veel ellende, waardoor de Kerk van God in onze tijden verward wordt, ook de erfzonde en haar heilsmiddel, niet alleen nieuwe maar ook oude twisten doen ontstaan.

Besluit, onderschrijft, en verklaart het hoogheilig oecomenische en algemene concilie van Trente,... om de dwalenden terug te roepen en de wankelmoedigen te ondersteunen, de getuigenissen van de Heilige Schriften en van de Vaders en de erkende concilies alsook volgend het oordeel en de overeenstemming van de Kerk, het volgende over de erfzonde:

1

Als iemand niet belijdt dat de eerste mens Adam, nadat hij in het paradijs Gods gebod had overtreden, en tegelijk de heiligheid en gerechtigheid, die hij had vanaf het begin, verloor en de toorn en ongenade van God over zich heen kreeg en daarom onder de macht van de dood kwam te staan, de dood waarvoor God hem van te voren heeft gewaarschuwd, de dood die het knechtschap betekent van “*diegene die de dood beheerst, de duivel*” (Hebr. 2, 14), en dat de gehele Adam door dit vergrijp met ziel en lichaam zich tot het slechtere zijn veranderd, (¹ 2e Synode van Orange, *Canon 1 over de erfzonde*, DS 371) hij zij verdoemd.

2

Wie zegt dat de overtreding van Adam alleen hem en niet zijn nakomelingen schade zal berokkenen, want de van God ontvangen heiligheid en gerechtigheid, die heeft hij alleen verloren en niet voor ons, of Adam heeft, onder invloed van de zonde van ongehoorzaamheid,, alleen de dood en de lichaamsstraffen op het gehele mensengeslacht overdragen, niet echter de zonde die de dood van de ziel betekent, hij is verdoemd. Want dat weerspreekt wat de apostel zegt: “*Door één mens kwam de zonde in de wereld en door de zonde de dood, en zo ging de dood over op alle mensen, die in hem (Adam) hebben gezondigd.*” (Rom. 5, 12) (² 2e Synode van Orange, *Canon 2 over de erfzonde*, DS 372)

3

DS 790 / DS 1513

Wie zegt dat de zonde van Adam, die vanuit haar oorsprong één is en door voortplanting, niet door imitatie overdragen en die aan allen eigen is, door inwoning, door de kracht van de menselijke natuur of door een ander heilsmiddel kan worden weggenomen, dan door de verdienste van onze enige Middelaar onze Heer Jezus Christus (³ vgl. Concilie van Florence, Bul “*Cantate Domino*”, decreet voor de Jacobieten, DS 1347) die ons heeft verzoend in zijn Bloed (⁴ Vgl. Rom. 5, 9). Hij “*die voor ons gerechtigheid, heiliging en verlossing is geworden*” (1 Kor. 1, 30) of zelfs loochent dat de verdienste van Christus Jezus door de toediening van het sacrament van de doop, gedragen door de rechtmatige bediening door de Kerk zowel volwassen als kinderen toetrefte, hij zij verdoemd.

Want “*aan de mensen is onder de hemel geen andere naam gegeven, in wie wij gered zullen worden*” (Hand 4, 12). Vandaar deze stem: “*Zie het Lam Gods dat wegneemt de zonden van de wereld.*” (Joh. 1, 29)

En deze: “*alwie gedoopt is, heeft zich met Christus bekleed.*” (Gal. 3, 27)

4

DS 791 / DS 1514

Wie ontkent dat kleine kinderen, gelijk uit de moederschoot komend, gedoopt moeten worden, ook als zij van gedoopte ouders stammen, of wie zegt, ze worden weleenswaar gedoopt om de vergeving van de zonden, maar hebben niets gemeen met de erfzonde die stamt van Adam en die verzoend moet worden door het bad van de wedergeboorte, om het eeuwig leven te kunnen verwerven, wat betekenen dat bij hen de vorm van dopen tot vergeving van zonden niet juist maar vals verstaan wordt, hij zij verdoemd.

“Want, datgene dat de apostel zegt: “*door één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood, en zo ging de dood op alle mensen over*” (Rom. 5, 12), kan niet anders verstaan worden, dan zó, als de wereld verbreide katholieke Kerk het altijd heeft begrepen.

Wegens deze geloofsregel, uit de traditie van de apostelen, worden kinderen, die zelf nog geen enkele zonden kunnen doen, daarom waarachtig gedoopte tot vergeving van de zonden, opdat zij door de wedergeboorte gereinigd worden, wat zij door geboorte hebben opgelopen.”⁵ vgl. 15e en 16e Synode van Carthago, *Over de erfzonde*, canon 2, DS 223)

“*Als iemand niet herboren zou worden uit water en Heilige Geest, kan hij niet binnengaan in het rijk Gods.*” (Joh. 3, 5)

5

DS 792 / DS 1515

Wie ontkent, dat door de genade van onze Heer Jezus Christus, welke door de doop wordt overgereikt, om de schuld van de erfzonde te vergeven, of zelf beweert dat niet het eigenlijke en ware karakter van wat de zonde is, wordt weggenomen, maar wie zegt; het wordt alleen maar afgeschraapt en niet aangerekend, hij is verdoemd.

In de herborenen haat God niets omdat “*niets hun ter veroordeling ten laste wordt gelegd*” (Rom. 8, 1), die *werkelijk met Christus zijn mee begraven door de doop in de dood*”. (Rom. 6, 4) Die niet wandelen volgens het vlees, maar de oude mens afleggen en zich bekleden met de nieuwe mens (⁶ Vgl. Ef. 4, 22-24; Kol. 3, 9), onschuldig zijn, onbevlekt, rein, schuldeloos en door god geliefde kinderen zijn geworden, namelijk “*erfgenamen van God en medeerfgenamen van Christus*” (Rom. 8, 17), zodat niets hen weerhoudt om het hemelrijk binnen te gaan.

Dat echter in de gedoopten de begeerte en de brandstof blijft, erkent en voelt dit heilig Concilie, omdat dit teruggebleven is voor de strijd, kan het diegene die door de genade van Christus geholp en haar manhaftig bestrijden, niet schaden. Veel meer geldt: “*Wie juist gestreden heeft, krijgt de krans (van de overwinning)*” (2 Tim. 2, 5). Deze begeerte, zo verklaart het heilig Concilie, die de apostel eertijds zonde noemt, heeft de katholieke Kerk nooit zo begrepen, dat wat zonde wordt genoemd, ook werkelijk en op eigenlijke wijze zonde zou zijn in de herborenen, maar dat zij (deze begeerte) uit zonde is en tot zonde neigt. Wie het tegenovergestelde beweerd, hij zij verdoemd.

6

DS 792b / DS 1516

Hetzelfde heilige Concilie verklaart evenwel, dat het niet in haar bedoeling is, in dit decreet, waar de erfzonde wordt behandeld, de zalige en onbevleete Maagd Maria, en Moeder Gods erbij te betrekken, maar dat in beschouwing genomen moet worden, de constituties van de zalige paus Sixtus IV, onder het gezichtspunt van de straffen die deze constituties bevatten, welke geactueeliseerd zijn. (⁷ vgl. Paus Sixtus IV, Constitutie over de Onbevleete Ontvangenis van Maria “*Cum praeexcelsa*”, 27 feb. 1477, DS 1400 en Paus Sixtus IV, Constitutie over de Onbevleete Ontvangenis van Maria “*Grave nimis*”, 4 sep. 1483, DS 1425-1426)

SESSIO IV - RECIPIUNTUR LIBRIS SACRIS ET DE TRADITIONIBUS RECIPIENDIS

4. Zitting - Decreet over de Heilige Geschriften en de overleveringen van de apostelen(Soort document: Concilie van Trente)

8 april 1546

1

DS 783 / DS 1501

De heilige, oecumenische en algemene kerkvergadering van Trente, in de Heilige Geest wettig vergaderd, onder voorzitterschap van de drie legaten van de apostolische stoel, stelt zich vóór alles ten doel, dat met uitschakeling van de dwalingen, de zuiverheid zelf van het Evangelie bewaard blijft.

Dit Evangelie, dat tevoren is beloofd door de profeten in de heilige geschriften, heeft onze Heer Jezus Christus, de Zoon van God met eigen mond het eerst verkondigd.

Vervolgens heeft Hij bevolen, dat dit Evangelie door zijn apostelen als de bron van de gehele en heilzame waarheid en van de tucht van de zeden aan de gehele schepping zou gepredikt worden (Mt. 28, 19 vv.; Mc 16, 15).

Ziende dat deze waarheid en tucht vervat is in de geschreven boeken en in de ongeschreven overleveringen, die uit Christus' mond zelf door de apostelen zijn ontvangen, of door de apostelen zelf, onder ingeving van de heilige Geest, als het ware van hand tot hand doorgegeven, tot ons zijn gekomen, het voorbeeld volgend van de rechtgelovige Vaders, aanvaardt en vereert (deze kerkvergadering) met gelijk gevoel van godsvrucht en (gelijke) eerbied alle boeken, zowel van het Oude als van het Nieuwe Verbond, omdat van beiden de ene God de schrijver is, en ook de overleveringen zelf, zowel op het geloof als op de zeden betrekking hebbend, als ofwel mondeling van Christus komend ofwel door de Heilige Geest ingegeven en door ononderbroken opeenvolging in de katholieke Kerk bewaard.

Het meent echter aan dit decreet een lijst van de heilige Boeken te moeten toevoegen, zodat niemand kan twijfelen welke boeken dit Concilie heeft aangenomen. Het zijn dus de hierna genoemde Boeken.

2

DS 784 / DS 1502

Oude Testament:

- Vijf van Mozes, namelijk Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium;
- Jozua, Rechters, Ruth, 4 Koningen <= 2 boeken Samuël, twee boeken Koningen>;
- twee Paralipomena <=Kronieken>, Esra - eerste en tweede , dat Nehemia genoemd wordt;
- Tobit, Judit, Ester
- Job, de Psalmen van David met honderdvijftig Psalmen, Spreuken, Ecclesiastes <=Kohélet of Prediker>, Hooglied, Wijsheid, Ecclesiasticus <=Jezus Sirach>
- Jesaja, Jeremias met Baruch, Ezechiël en Daniël;
- de twaalf kleinere profeten, namelijk Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi;
- twee Makkabeeën, het eerste en tweede

3

DS 784 / DS 1503

Nieuwe Testament:

- Vier Evangelies naar Matteüs, Marcus, Lucas, Johannes;

- de door de Evangelist Lucas geschreven Handelingen van de Apostelen;
- veertien brieven van de Apostel Paulus:
  - aan de Romeinen,
  - twee aan de Korintiërs,
  - aan de Galaten,
  - aan de Efeziërs,
  - aan de Filippenzen,
  - aan de Kolossenzen,
  - twee aan de Tessalonicenzen,
  - twee aan Timóteus,
  - aan Titus,
  - aan Filémon,
  - aan de Hebreëën;
- twee van de Apostel Petrus
- drie van de Apostel Johannes,
- een van de Apostel Jacobus, een van de Apostel Judas en
- en de Openbaring van de Apostel Johannes.

4

DS 784 / DS 1504

Wanneer iemand deze boeken, volledig met al hun delen, zoals de katholieke Kerk gewoon is deze te lezen en zoals ze voorkomen in de oude latijnse Vulgaat-vertaling, niet als heilig en canoniek aanvaardt, en de voornoemde overleveringen willens en wetens veracht, dan is hij veroordeeld.

5

DS 784 / DS 1505

Allen mogen dus begrijpen, volgens welke orde en langs welke weg deze kerkvergadering, na de grondslag van het geloof gelegd te hebben, te werk zal gaan, en welke getuigenissen en hulpmiddelen zij zal gebruiken in het bevestigen van de dogma's en in het herstellen van de zeden in de Kerk.

DS = Denzinger "Enchiridion Symbolorum" vóór 1963³² / ná 1963

SESSIO IV - RECIPITUR VULGATA EDITIO BIBLIAE PRAESCRIBITURQUE MODUS INTERPRETANDI SACRAM SCRIPTURAM

4. Zitting - Decreet over de Vulgaat uitgave van de Bijbel en de manier van uitleg van de Heilige Schrift(Soort document: Concilie van Trente)

8 april 1546

1

DS 785 / DS 1506

Bovendien besluit en verklaart hetzelfde hoogheilige Concilie, in overweging nemend, dat het voor de Kerk van God van zeer groot belang is, dat bekend wordt, welke van de alle in omloop zijnde Latijnse uitgaven,voor authentiek te houden zijn, dat deze oude vulgaatuitgave, die door jaarhonderd lange gebruik in de Kerk beproefd is, bij publieke voorlezing, discussies, preken en uitleg als authentiek zal gelden en dat niemand haar verwerpe onder wat voor voorwendsel dan ook. (1 Paus Pius XII, Encycliek, Over de bevordering van de studie van de Heilige Schrift, Divino afflante Spiritu (30 sept 1943))

2

DS 786 / DS 1507

Vervolgens besluit het, om lichtvaardige geesten te beteugelen, dat niemand het wagen zal, steunend op eigen inzicht, in zaken van geloof en zeden, behorende tot het geloofshuis van de christelijke leer, de heilige Schrift, naar zijn eigen inzichten te verdraaien, tegen het inzicht, welke de heilige Moeder de Kerk heeft gehouden en zal houden, zij aan wie het toekomt te oordelen over het werkelijke inzicht en interpretatie van de heilige Schriften, of zelfs tegen de eenstemmige inzichten van de Vaders, ook als deze verklaringen in geen enkele tijdsspanne voor publicatie in aanmerking zouden komen....

3

DS 786 / DS 1508

Ook met het oog op de drukkers, om hen matiging op te leggen, besluit het(concilie) dat spoedig de heilige Schrift en vooral de oude Vulgaat uitgave, zo foutloos mogelijk gedrukt moet worden en dat het geen enkel geoorloofd zij , welke boeken over heilige zaken dan ook, te drukken zonder de naam van de auteur, of deze te verkopen of op te slaan, tenzij zij door de ordinarius goedgekeurd en toegestaan zijn geworden....